

OTROK IN KNJIGA

12

...ni bistveno, da je otroštvo tema ali smiselni cilj poezije za otroke, pač pa da je po njem umerjeno stanje duha, iz katerega se ta poraja, kar pomeni, da lahko govorimo o najbolj »odraslih« rečeh, če je le doživljajsko utemeljena v pesnikovem lastnem infantilizmu... Gre torej v prvi vrsti za takšen način doživljanja, v katerem se go-dijo čudeži, ali še bolje povedano: za tisto posebno naravn-anost, ki jih še dopušča. Samo iz teh naivnih, infantilnih, spontan-ih, neskeptičnih usedlin človekove narave se lahko poraja tista poezija za otroke, ki ni opredeljena z vna-prejšnjo vednostjo o tem, kaj je otroštvo, marveč je za-znamovana z njim samim že na svojem izvoru... potem-takem ne gre za zavest o otroštvu, ki naj jo pesnik preli-va v pesniške besede, pač pa za estetsko zavest, ki govori z besedami otroštva...

Niko Grafenauer: Ta roža je zate

...vprašanje estetskih vrednot v oddajah za otroke ozi-roma mladino je velikokrat potisnjeno v drugi plan, na-domestile pa so jih vzgojnopedagoške vrednote in pa psi-hološka verjetnost. Zato tudi niso redke trditve: oddaja je dobra, če je vzgojno neoporečna... Razumljivo je, da ima televizijska slika veliko večjo moč, saj se »za sodob-nega človeka pojma spoznati in doživeti vse bolj vežeta s pojmom videti«, ni pa povsem razumljivo, da imamo o mladinskih in otroških televizijskih oddajah neprimerno več psiholoških, pedagoških in socioloških študij kot pa estetskih razmišljanj...

Jože Rode: Televizijska igra za
otroke in mladino

...Otroška knjiga je ilustrirana knjiga... Slika opravlja v začetku najboljčutljivejše poslanstvo, ker pomaga vstopati otroku v edini možni kulturni svet... Vendar se ilu-stracija tudi kasneje ne more podrediti besedi, temveč se njena likovna formulacija samostojno bogati in kultivira, kot se razvija literarno izražanje in razumevanje...

Matjaž Schmidt: Pogled na letošnji
bolonjski sejem knjig za otroke
s posebnim ozirom na otroško ilustracijo

Christina Bacigalupo — Italija: Izlet v balonu (Nepojas-nljivi let). — Ilustracija iz razstavnega kataloga s sejma otroških knjig v Bologni.

OTROK IN KNJIGA

REVUE ZA VPRASANJA MILOSRNE KNJEVNOSTI
IN KULTURNE VREDNOSTI

12

1991

ZALOŽBA OREOLJA MARIBOR

OTROK IN KNJIGA

REVILJA ZA VPRAŠANJA MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI
IN KNJIŽNE VZGOJE

12

1981

ZALOŽBA OBZORJA MARIBOR

OTROK IN KNJIGA izhaja od leta 1972. Letni zbornik (številke 1, 2, 3, 4) se je leta 1977 preoblikoval v revijo z dvema številčkama na leto.

Uredniški odbor: Jože Filo, Alenka Glazer, Miran Hladnik, Marjana Kobe, Darja Kramberger, dr. Rudi Lešnik, Tanja Pogačar

Uredniški svet: dr. Milan Crnković, Niko Grafenauer, dr. Matjaž Kmecl, Stanko Kotnik, Albin Kramberger, dr. Ivan Toličič, Andra Žnidar

Glavna urednica: Darja Kramberger
Sekretarka uredništva: Darka Tancer

Redakcija te številke je bila končana avgusta 1981

Za vsebino prispevkov odgovarjajo avtorji

Izdajajo: Pionirska knjižnica Mariborske knjižnice, Pedagoška akademija Maribor,
Festival Kurirček in Pionirska knjižnica Ljubljana

Naslov uredništva: Pionirska knjižnica — Mariborska knjižnica, Maribor, Rotovski trg 2

Naročila sprejema in revijo odpošilja založba Obzorja, 62000 Maribor, Partizanska 5

Delo je sofinancirala Kulturna skupnost Slovenije

Niko Grafenauer

Ljubljana

TA ROŽA JE ZATE

V povojni slovenski poeziji za otroke pripada Danetu Zajcu brez dvoma posebno mesto, saj je zlasti z zbirko *Abecedarija* (1975) pomembno razmaknil njena poetska obzorja in prinesel vanjo ne samo novo doživljajsko in jezikovno izkustvo, ki je vznemirljivo tako za otroke kot za odrasle, marveč je hkrati s tem — saj ni mogoče ločevati enega od drugega — vsemu temu dal tudi tisto predstavno izrazitost, v kateri se utemeljuje estetska veljavnost slehernega pesniškega sporočila.

Če je za njegovo prvo zbirko z naslovom *Bela mačica* (1968) ob nekaterih izjemah, kakršna je na primer pesem, po kateri je zbirka naslovljena, v pretežni meri značilen tradicionalističen pesniški postopek, ki opredeljuje tako duhovno kot tudi oblikovno tektoniko v njej zbranih pesmi, pa se v *Abecedariji* in seveda tudi v naslednji zbirki z naslovom *Na papirnatih letalih* (1978) kaže izrazit premik k povsem novemu pomenskemu in s tem seveda tudi predstavnemu označevanju stvari in pojavov, ki jih pesnik želi približati otrokovemu estetskemu doživljanju.

Ta ugotovitev terja od mene, da poskušam vsaj v poglavitnih obrisih opisati razliko med enim in drugim postopkom. Za tradicionalistično poetiko je značilno, da se tako po tematski plati kakor po načinu pesniškega izražanja želi čimbolj približati neki bolj ali manj splošni predstavi o otroštvu, v katero je seveda vpeta tudi zavest o omejenih razsežnostih otrokovega dojemanja pesniške govorice in vanjo zajete podobe sveta. Iz te predpostavke izvira hotena infantilizacija pesniških besedil; razodeva se kot bolj ali manj razvidna kretnja odraslega, ki se sklanja k otroku, kakršen živi v njegovi zavesti.

Če torej označujem take vrste pesništvo za tradicionalistično, ga prav zaradi tega, ker izhaja iz takšne vnaprejšnje zavesti o otroku in vsem tistem, kar po naših izkušnjah opredeljuje otroštvo. Prav gotovo je res, da se tej zavesti in tem izkušnjam ne moremo izogniti, saj so sestavni del tiste tradicije, v katero hote ali ne hote vpenjamo otroke s tem, ko jih prenašamo nanje.

Po drugi strani pa je tudi res, da mora sleherni inovativna poezija za otroke zajemati iz povsem drugačnih izvirov, če noče zabresti v stereotipnost. Vprašanje je seveda, kje so ti izviri? Odgovoriti je mogoče takole: nikakor ne v otroštvu, h kateremu se ta poezija hote obrača na otroški način, marveč v infantilizmu, ki je prisoten v nas samih. Ali z drugimi besedami povedano: ni bistveno, da je otroštvo tema ali smiselni cilj poezije za otroke, pač pa da je po njem umerjeno stanje duha, iz katerega se ta poraja, kar pomeni, da lahko govori o najbolj »odraslih« rečeh, če je le doživljajsko utemeljena v pesniko-

vem lastnem infantilizmu. Seveda tega pojma ne gre jemati, kakor smo vajeni, kot oznako za manjvredno, neresno, neogljenno početje ali stanje naših misli in občutij, marveč kot tisto temeljno doživljajsko podstat, ki nam omogoča, da se čudimo vsemu, kar nas obkroža.

Gre torej v prvi vrsti za takšen način doživljanja, v katerem se godijo čudeži, ali še bolje povedano: za tisto posebno naravnost, ki jih še dopušča. Samo iz teh naivnih, infantilnih, spontanih, neskeptičnih usedlin človekove narave se lahko poraja tista poezija za otroke, ki ni opredeljena z vnaprejšnjo vednostjo o tem, kaj je otroštvo, marveč je zaznamovana z njim samim že na svojem izvoru. Drugo pa je seveda, kako to temeljno stanje, ki se izraža v obliki čudenja in začudenja, preliti v pesniško pisavo, ki pa nikakor ne more biti infantilna, ampak teži k smiselni in strukturalni urejenosti in zaključenosti, pri čemer sodeluje cela vrsta pravil in izkušenj, ki temeljijo v tradiciji in iz katerih je sestavljena pesnikova estetska zavest.

Če izhajam iz teh ugotovitev, potemtakem ne gre za zavest o otroštvu, ki naj jo pesnik prelija v pesniške besede, pač pa za estetsko zavest, ki govori z besedami otroštva. Kaj to pomeni? Nič drugega kot to, da se infantilna pesniška naravnost, kakršna se izraža v čudenju in začudenju nad stvarmi in pojavi, na tak ali drugačen način čutno nazorno utelesi v pesniškem besedilu, iz česar sledi, da morajo biti besede in njihovi pomeni povezani v takšne medsebojne odnose, ki s svojimi estetskimi učinki spodbujajo čudenje. Sleherna pesem je torej čudo, če hrani v sebi pravkar opisano naravnost. Od izbire poetskega gradiva oziroma od takšne ali drugačne pesniške tematizacije te naravnosti pa je odvisno, ali sega bolj k odraslemu bralcu ali bolj k otroku. V vsakem primeru gre tu za estetsko odločitev, ki sicer računa tudi na bralca, vendar je ta, pa naj gre za odraslega ali za otroka, ves čas neznan. Znale so le bolj ali manj splošne predstave o njem. Za poezijo, tudi otroško, je zato bistveno, če noče podleči tej predstavi in se tudi sama utopiti v splošnosti, ki pomeni njen konec, da se skuša čimbolj odmakniti prav tej nevarnosti in biti kar se da samosvoja.

Vse to, o čemer je tekla beseda doslej, se mi je zdelo potrebno posebej poudariti zagadelj, ker je Zajčevu pesništvo za otroke nedvomno v odločilni meri zaznamovano s tisto specifičnostjo, ki se odbija od opisane splošnosti, kakršna se uveljavlja prek naše predstave o otroštvu, in skuša v estetsko učinkovitem pesniškem jeziku upodobiti otroštvo kot tisto posebno stanje v nas, ki je odprto čudenju in začudenju in ki ga v posodi poezije doživljamo kot čudo.

V Zajčevem pesništvu za otroke srečujemo celo vrsto motivov, ki so sami na sebi, glede na naše predstave o razsežajih otrokovega dožemanja in vednosti, docela zunaj njegovega pojmovnega in predstavnega dometa (npr. Erevan, Fijakarji, Jaki, Numizmatiki, Smrt, Šamani ipd.), a vendar so presvetljeni s tisto otroškostjo, ki jih doživljajsko razpira in tako približa otroku, da mu postanejo povsem domači. Po drugi strani pa tudi takšni motivi, ki so na videz znani, vsakdanji in otroku izkušensko blizu, zaživijo v čisto novih predstavni razsežnostih, saj so — spet zaradi te osnovne pesniške naravnosti k čudenju, ki se navzven izraža v domišljiji, igri, iluziji — premaknjeni iz vezi ustaljenih predstav in pomenov v povsem novo luč, spričo katere presenečeni obstanemo, saj se izkaže, da so še tako vsakdanje stvari, kot so na primer hiša, vrata, pes, papirnata letala, buče, usta, zakaj, vprašaj, žarnica, žoga, žlica itd., lahko nadvse skrivnostne in predstavno vznemirljive, brž ko so iztrgane iz svoje običajne samoumevno pomenske določenosti. V Zajčevem pesništvu imamo torej opraviti

z nenehnim pretapljanjem otroku znanih in neznanih stvari v posebno resničnost, ki je temeljna razsežnost slehernega otroštva, se pravi infantilizma kot tiste naravnosti, brez katere ni iluzije in hkrati z njo tudi ne magičnega doživetja igre. Iluzija je torej shramba skrivnosti, medtem ko je pesem njena ubesedena podoba.

Dokazov za to trditev je v Zajčevi poeziji za otroke dovolj, a docela neposredno, v obliki pesniške teme je vse to, o čemer sem govoril doslej, vstopilo v pesem *Vrata*, ki je prav gotovo ena najpreprostejših, a estetsko izjemno zgoščenih stvaritev za otroke v našem pesništvu. Gre takorekoč za poetiko, ki je izražena z besedami otroštva. Pesem se glasi:

Za velikimi vrati so še ena vrata.
Za še enimi vrati so še ena vrata. Manjša.
Za manjšimi vrati so še ena vrata. Še manjša.
Za še manjšimi vrati so najmanjša vrata. Najmanjša.

Za najmanjšimi vrati so še ena vrata.
Ta vrata so vratca.

Za vratci je vrt.
V vrtu je manjši vrt.
V manjšem vrtu je še manjši vrt.
V še manjšem vrtu je najmanjši vrt.
V najmanjšem vrtu je vrtec.

V vrtcu je roža. Ena sama dišeča.
Ta roža je zate. Najlepša in največja.

Pesem je sestavljena iz enega samega niza paralelizmov, ki se zgrinajo okrog treh ključnih pojmov: *vrata*, *vrt*, *roža*. Prvi del pesmi govori o vratih, ki v pomanjševalni perspektivi vodijo naš korak na vrt. Pomenske premike, ki določajo čedalje večjo deminutivizacijo vrat, pesnik dosega s skrajno preprostim, a izredno prefinjenim postopkom. V prvem verzu zadenemo na velika vrata, katerih velikost ni določeneje opredeljena, vendar pa so postavljena v razmerje s »še enimi vrati«, ki stoje za njimi. Nič pa ne izvemo o vrednosti tega razmerja; lahko si namreč predstavljamo, da gre za dvojno enako velikih vrat. V drugem verzu se to vrednostno odprto razmerje ponovi, dokler se čisto na koncu ne vmeša vanj primernik pridevnika majhen: *manjša*. Pomenski sev tega pridevnika se zdaj razlije čez oba verza in vrednostno razmerje med vsemi tremi vrati postane docela razvidno. Še več: kvantitativno stopnjevanje vrat, ki se izraža v števniki besedni zvezi še ena, je zdaj dobilo pomanjševalno intenco, kar pomeni, da se je pomenski vrednosti enostavnega istovrstnega seštevanja vrat pritaknilo še kvalitativno stopnjevanje, s čimer se je semantično in predstavno odločilno razgibalo razmerje med njimi.

Tretji verz ta vtis samo še okrepi, saj je prvotno naštevno stopnjevanje vrat, kakršno se izraža v ponavljanju sintagme »še ena vrata«, tu pomensko docela podrejeno dejstvu, da so ta vrata »za manjšimi vrati« in da so, kot pribija konec verza, »še manjša«. Tako se prislov »še«, ki v zvezi s števnikom »ena« obuja izključno svojo pomensko kvaliteto ponavljanja enega in istega, srečuje še s svojo drugo semantično možnostjo, ki izraža dodajanje, nadalje-

V(RATA)

Za velikimi vrati so še ena vrata.
Za še enimi vrati so še ena vrata. Manjša.
Za manjšimi vrati so še ena vrata. Še manjša.
Za še manjšimi vrati so najmanjša vrata. Najmanjša.

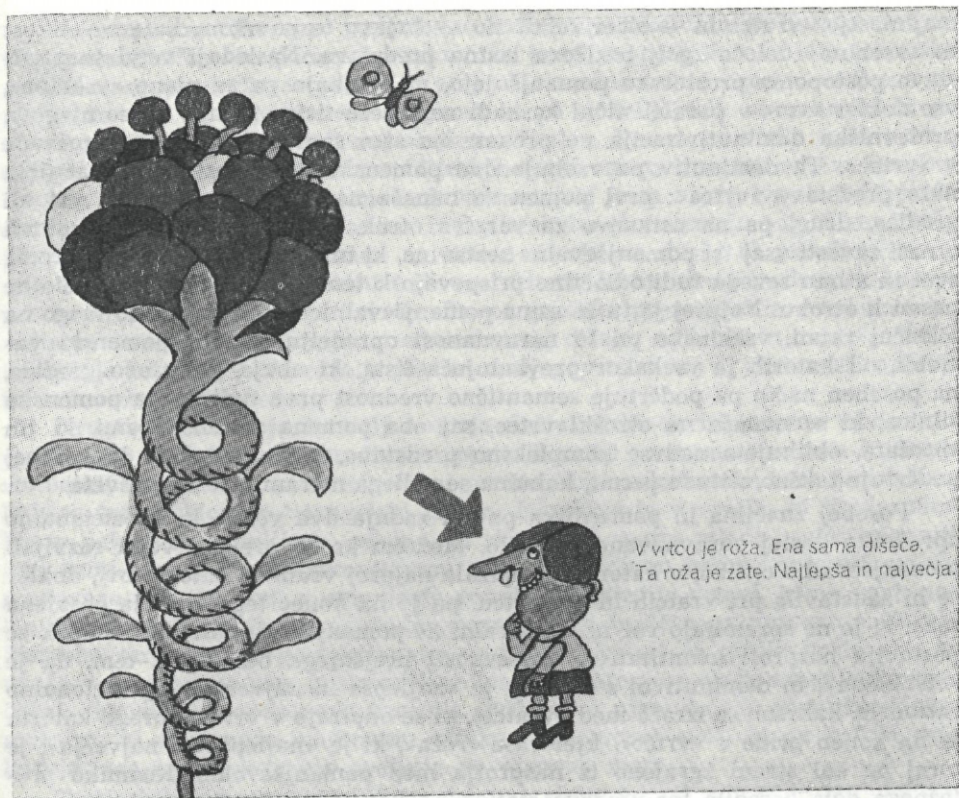
Za najmanjšimi vrati so še ena vrata.
Ta vrata so vratca.

Za vratci je vrt.
V vrtu je manjši vrt.
V manjšem vrtu je še manjši vrt.
V še manjšem vrtu je najmanjši vrt.
V najmanjšem vrtu je vrtec.

Dane Zajc: *Abecedarija*. Ilustr. Milan Bizovičar. Ljubljana, Mladinska knjiga 1975. (Velike slikanice.)

vanje, ta pa je prisotna v besedni zvezi »še manjša«. En in isti fonem torej nastopa v dveh sintagmah, ki stojita neposredno druga ob drugi, zaradi česar sta aktualni in dejavni obe njegovi potencialni pomenski vrednosti, kar seveda vnaša med njiju svojevrstno napetost. To še toliko bolj, ker se stopnjevalna intenca tega prislova ponovi tudi v naslednjem verzu v besedni zvezi »za še manjšimi vrati«. Besedica »še« ima torej nadvse pomembno vlogo v teh verzih, saj po eni strani skupaj s števnikom »ena« opredeljuje naštevalno razsežnost besedila, po drugi strani pa preko primernika »še manjša« stopnjuje opisano kakovostno razmerje med vrati k presežniku, ki se glasi: »najmanjša vrata« in ki je z geminacijo v naslednjem verzu pomensko še podkrepljen.

Zdi se že, da je s tem paralelistični postopek naštevanja in pomanjševanja vrat končan, ko nas pesnik preseneti z novo distinktivno opredelitvijo tako vzpostavljene pomanjševalne perspektive, saj jo naslednja dva verza po istem paralelističnem vzorcu potegneta še naprej z razmerjem, ki se začrtuje med »najmanjšimi vrati« in »vratci«, med katerima na prvi pogled skorajda ni nobenega pomenskega razločka, saj so najmanjša vrata takorekoč identična z vratci, a vendar je med njima, če si zadevo natančneje ogledamo, pomembna razlika, ki se kaže v samem odnosu med samostalnikom vrata in njihovo deminutivno obliko vratca. Poprejšnja pridevniška deminutivizacija vrat se namreč

V vrtcu je roža. Ena sama dišeča.
Ta roža je zate. Najlepša in največja.

na koncu uresniči tudi na samem samostalniku. Ta preskok prinaša s sabo distinktivno pomensko vrednost, ki se vzpostavlja med besedama vrata in vratca, saj ostajajo tudi »najmanjša vrata« vendarle še vedno le vrata, ne pa »vratca«; pomanjševalni učinek pridevnika na samostalniku vrata je kljub ponavljanju manjši kot deminutivna oblika samega samostalnika. Tako imamo na začetku velika vrata, na koncu pa vratca. Vmesni členi v verigi vseh šestih vrat, kar jih nastopa v obravnavanih verzih, so med sabo distinktivno opredeljeni s pridevniškim stopnjevanjem, ki razvija perspektivo v sicer statični sliki.

Enak paralelistični postopek, s katerim pesnik pred nami razgrinja pomanjševalno perspektivo, je značilen tudi za naslednjo kitico, kjer se vrt, ki je za vratci, s stopnjevanjem istega pridevnika »majhen« stopničasto pomanjšuje v vrtec. Tako s svojo strukturo ta kitica kot celota predstavlja paralelistično zrcalo prejšnjim verzom. Vsekakor pa je predvsem prvi verz te kitice tudi smiselno neposredno pripet nanje s sintagmo »za vratci«, ki pa je že v naslednjem hipu tematsko dopolnjena z drugačnim semantičnim gradivom, kot to velja za poprejšnje besedilo, saj za njimi ni več vrat, ampak je vrt. Deminutiv se tako postavlja pred prostor, ki ni z ničimer določeneje opredeljen, razen s svojo primarno pomensko vrednostjo, ki v nas budi pač predstavo tako ali drugače negovanega kosa zemlje. Pomenska napetost se sproža prav z razmerjem med

majhnostjo »vratc« in — sicer relativno — širjavo te površine, katere velikost in »vsebino« določa zgolj bralčeva lastna predstava. Naslednji verzi to predstavo postopoma prostorsko pomanjšujejo, ne dotikajo pa se njene »vsebine«, vse dokler »vrt« v paralelistični kaskadi ne doseže tiste stopnje, ko se njegova pridevniška deminutivizacija ne prenese na sam samostalnik, ki nas privede v »vrtec«. Ta deminutiv pa vsebuje dve pomenski razsežnosti, ki označujeta našo predstavo »vrtca«: prvi pomen se nanaša na miniaturni otroški vrt ali gredico, drugi pa na ustanovo za varstvo otrok. Tako beseda »vrtec« obudi v naši zavesti vsaj tri pomanjševalne sestavine, ki implicitno zaznamujejo otroški svet in s tem seveda tudi odločilno prispevajo k tematski naravnosti celotne pesmi k otroku. Najprej je tu že sama pomanjševalnica, ki opravlja to vlogo na leksični ravni, vsebinsko pa to naravnost opredeljujeta obe pomenski variabli, od katerih je vsekakor prevladujoča tista, ki obuja predstavo gredice, na poseben način pa podčrtuje semantično vrednost prve tudi druga pomenska silnica, ki se nanaša na otroški vrtec, saj oba pomena z asociacijami, ki jih sprožata, oblikujeta nadvse kompleksno predstavo, ki v kontekstu še posebej podčrtuje takšno attitudo pesmi, kakršna se prilega meram otroškega sveta.

Posebej značilna in pomenljiva pa sta zadnja dva verza, ki opozicionalno opredelita doslej obravnavano besedilo. Medtem ko so prejšnji verzi razvijali pomanjševalno optiko, v kateri so se nizala najprej vrata in nato vrtovi, dokler se ni zaustavila pri vratcih in pri vrtcu, pa je na konec tega videnja posajena roža, ki je ne spremljajo več ne naštevalni ne pomanjševalni atributi, ampak se postavlja nasproti kvantitativni razsežnosti prejšnjega besedila s tem, da je »ena sama«, in deminutivni s tem, da je »najlepša in največja«. Opozicionalno razmerje, kakršno se izraža med »vratci«, ki se odpirajo v vrtove, preko katerih se na koncu pride v »vrtec«, kjer rase »roža«, ki je »najlepša in največja«, je torej po eni strani zgrajeno iz nasprotja med pomanjševalno dinamiko pretežnega dela besedila ter njegovo statiko na koncu, po drugi strani pa iz pomenskega razmika, ki se kaže v presežniškem razmerju med najmanjšim in največjim. Ali še drugače povedano: roža, ki je opredeljena s tem, da je »ena sama dišeča« in da je hkrati »najlepša in največja«, je tako izločena iz vseh primerjalnih odnosov in stopnjevanj, v kakršne sta vsak zase vpletena tako vrata kot vrt, pač pa jo označuje diametralno primerjalno nasprotje z njima, še posebej seveda z »vrtcem«, ki predstavlja njeno neposredno okolje. Rože pa ne označuje le to, da je »ena sama« in da torej ni podvržena nikakršnemu naštevalnemu vidu, niti ne samo to, da je vizirana do superlativne povečave brez vsakršnega vmesnega stopnjevanja, ampak tudi to, da je zaznamovana z nekaterimi atributi, ki jo senčijo še z drugačnimi pomeni od tistih, kakršni opredeljujejo vrata in vrt. Roža je namreč vrednostno določena ne le s tem, da je »največja«, marveč tudi z oznako, ki pravi, da je »dišeča« in »najlepša«, pri čemer je pomembno, da pesem nikjer več ne ponuja nobene primerjave, ki bi to apodiktčno sodbo kakorkoli relativizirala; nasprotno, od bralca terja, da ji brezpogojno verjame, saj roža predstavlja cilj in konec njegovega potovanja skozi pesem. Da je to res, je jasno razvidno iz prvega stavka zadnjega verza, v katerem se pesem oziroma pesnik neposredno obrneta na bralca z besedami: »Ta roža je zate.« Apostrofa, ki se vmeša v navidez objektivistično sliko, kakršno nam ponuja pesem, nenadoma sponira otrokovo oziroma bralčevo prisotnost na celotnem potovanju skozi številna vrata do vratc in nato skoznje prek mnogih vrtov do vrtca, v katerem rase roža, ki je namenjena le njemu in za katero se je splačalo potruditi.

S tem pa nas takorekoč neposredno iz območja tekstualnega branja ter razlage paralelistične in pomenske tektonike besedila potiska v objem tematske prostornine pesmi. Tu se ponujajo vsaj trije možni načini branja, verjetno pa jih je še več. Prvi je nadvse preprost in po doživljajskih sestavinah, ki ga opredeljujejo, dostopen tudi najmlajšemu bralcu. Pesem ga vsrka vase s tem, da spodbuja njegovo radovednost. Otrok namreč ena za drugimi odpira številna vrata v njej, saj ga ves čas žene radovednost, kaj je za njimi. Ko slednjič pride do vrat, za katerimi naj bi se mu razkrila skrita skrivnost in naj bi končno le potešil svojo radovednost, stopi na vrt in izkaže se, da še ni prišel na pravi cilj. Zakaj zdaj mora prehoditi tudi vse vrtove, ki mu drug za drugim kažejo pot naprej, dokler ne stopi v vrtec. Tu pa ga čaka presenečenje, pred katerim začuden obstane, saj se znajde pred eno samo, dišečo, najlepšo in največjo rožo, kar jih je kdaj videl. Ta roža je plačilo za njegov trud, saj je skrivnost razkrita in radovednost potešena.

Drugi način branja že bolj razširja doživljajske in izkustvene prvine, ki se skrivajo za simbolnim gradivom pesmi. Temelji predvsem na treh ključnih simbolnih sestavinah, ki se s svojimi pomenskimi valencami povezujejo v nekakšen trdno sklenjen triangelski sistem. Izhodišče je v vratih, ki jih je, tako kot v nekaterih pravljičah, cel niz, in skozi katera gre mladi bralec na svoji poti proti neznanemu, skrivnostnemu cilju, s kakršnim imamo opraviti vse do njegovega odkritja tudi v omenjenih pravljičah. Sledijo vrtovi, ki na enak način podaljšujejo potek in radovedno naravnost bralčevega potovanja. Druga bistvena sestavina je pomanjševalna optika, v kateri se giblje bralec, in ki vnaša v prostor njegove pustolovščine mero, s katero se ob že omenjeni pravljični, skrivnostni modalnosti besedila uveljavi v njem še ena identifikacijska možnost, ki se ponuja majhnemu otroku. Ta namreč svet, ki ga pesem prikazuje, ves čas in vztrajno speljuje na njegovo mero.

Tretjo ključno pomensko in predstavno sestavino, ki odločilno opredeljuje »dogajanje« v pesmi, pa prinaša s sabo beseda roža. Ta je primerjalno povezana z vratci in vrtcem, in sicer tako, da ju po velikosti simbolno presega, saj ni pomanjšana v rožico, ampak celo povečana z atributom »največja«. Njena simbolna velikost namreč v primerjavi z vratci in vrtcem prevlada nad veljavno in preverljivo velikostjo rože, kakršno poznamo iz vsakdanje izkušnje. Mladi bralec se tako v merah svojega sveta sreča s pravo rožo velikanko, za katero zremo, da je pripravljena samo zanj. Roža je namreč simbol otrokove identifikacijske težnje po odraslosti, po tisti meri, do katere vodi iniciacija, kakršno simbolno predstavlja trenutek, ko bi otrok rožo utrgal in se podal nazaj po prehojeni poti na začetek pesmi k »velikim« vratom. Brž ko bi otrok to storil, pa bi ga pesem takorekoč tudi že izpljunila, zato pesnik to možnost pusti odprto, v potencialnosti, s čimer ohranja nedorečenost in identifikacijsko privlačnost same iniciacije, ki se ne zgodi.

S tem pa smo se že približali tretji konotacijski možnosti besedila, ki se dotika predvsem vprašanja skrivnosti, čudenja in začudenja kot tiste naravnosti, kakršna se uteleša v iluziji. Iz vsega doslej povedanega je razvidno, da pesem hrani v sebi neko skrivnost, ki je skrita za pravljično formulo, kakršno poznamo iz stereotipov, kot so: za tremi, sedmimi, devetimi vrati, gorami, morji, vodami, pečati ipd. Čeprav se Zajčeva pesem ne poslužuje tako imenovanega ljudskega števila, saj v njej nastopajo pet vrat in ena vratca ter štirje vrtovi in vrtec, s čimer vzpostavlja distinktivno razmerje do njegove ustaljene magične rabe in pomena, pa s samim naštevalnim postopkom iz-

razito asociira nanj. Gre torej za skrivnost, ki ni do kraja zaprta v magično formulo, s katero je bralec v trenutku prestavljen v docela iluzijski prostor in čas, ki se razprostira onstran njegove izkustvene resničnosti, marveč se razliva po celi pesmi, za katero je mogoče reči, da je sama na sebi razvijanje takšne magične formule. Ali z drugimi besedami povedano: medtem ko ima v ljudski pravljici opisana magična formula to vlogo, da bralca abruptno uvede v irealne prostore dogajanja, pa je Zajčeva pesem ves čas zgolj to uvajanje samo, saj mora bralec odpreti vsa vrata in preiti vse vrtove, da slednjič dospe do navidez docela realnega razkritja. Kaj naj vendar rase v vrtcu drugega kot roža? A prav v tem je tudi pglavitno presenečenje. V nasprotju s pravljicami, v katerih se junaku, s katerim se bralec brez-pogojno istoveti, postavljajo na pot, po kateri stopa nasproti svojemu cilju, številne preizkušnje in ovire, ki jih mora premagati, v Zajčevi pesmi tega ni, ali še natančneje rečeno: obe temeljni konstitutivni razsežnosti, ki opredeljujeta svet klasične pravljice, se pravi vstop vanjo in njeno dogajanje, sta v njej na poseben način združeni v eno. Če namreč pravljice uvajajo svoje dogajanje s stereotipi, kakršni so na primer »za devetimi gorami«, »za sedmimi morji«, »v deveti deželi« itd., šele nato pa se začnejo goditi junakove pustolovščine in preizkušnje, pa pesem *Vrata* to pustolovsko intenco vpelje že v samo razvijanje svoje magične formule, kakršno predstavlja diahrono naštevno členjenje opisanega pravljničnega stereotipa oziroma njegovega pesniškega analogona. Posledica je seveda ta, da je pesem hkrati ključ v dogajanje in že tudi to dogajanje samo. Ves čas nam namreč odpira vrata k nečemu neznanemu, kjer naj bi se začelo pravo pravljnično dogajanje, zato smo vseskozi tudi naravnani tako, da ga pričakujemo in se mu radovedno bližamo, vendar ne vstopimo vanj, zakaj to dogajanje je zajeto že v našem pričakovanju in hrepenenju po njem; roža na koncu pesmi je samo statičen simbol tega hrepenenja. Pesem nas tako vseskozi zaplete v iluzijo, da se nam bo razkrilo nekaj, kar je zunaj našega realnega izkustva, in kar predstavlja metafizični cilj našega hrepenenja. Zgodi pa se, da na koncu naletimo na rožo, ki rase v vrtu ali na gredici in torej predstavlja docela realno prikazen. Hkrati pa ta roža spet ni samo to, saj je vendarle tudi cilj naše hrepenenjske naravnosti, kakor jo skuša označiti tudi sama pesem, iz katere vzemo, da ne gre za kakršnokoli rožo, ampak za »eno samo dišečo«, ki je razen tega tudi »najlepša in največja« med vsemi. Tako je roža hkrati potrditev in konec iluzije, v katero nas je potegnila pesem. Skrivnost, ki smo jo iskali v njej, se je namreč razodela v podobi rože, ker pa je hrepenenje po neznanem in skritem temeljno gibalno pesmi, se ni moglo, če naj bi pesem v poanti ne spremenila svojega liričnega tona, sesuti v deziluzijo, marveč je našlo svojo simbolno tematizacijo v enkratnosti te rože, ki se s svojo izjemnostjo vzdigne nad celo pesem. S tem se virtualno, postopno razvijanje magične pravljnične formule, s kakršno imamo opraviti v obravnavani pesmi, simbolno izpostavi tudi kot cilj tega dogajanja v njej, kar pomeni, da je v roži pravzaprav utelešeno magično, skrivnostno, iracionalno bistvo same pesmi, ki ima kot »dogajanje« obliko hrepenenja po njem.

V temelju podobno, čeprav pomensko in strukturalno precej drugačno upesnitev opisanega magičnega bistva poezije najdemo tudi v znani Župančičevi pesmi *Ti skrivnostni moj cvet*, le da tam nastopa to bistvo, ta »roža mogota« v vlogi transcendentnega počela pesniškega petja, medtem ko ima v Zajčevem

besedilu izrazito imanenten položaj, saj je položeno v samo pesem, v kateri se bralcu ponuja z besedami: »Ta roža je zate.«

Vse to, kar zajema doživljajska avantura, kakršna je upodobljena v pesmi *Vrata*, ki bralca vodi k razkritju skrivnosti skozi številna vrata in vrtove, dokler se ne sreča s samim magičnim bistvom poezije kot največjo skrivnostjo, ki je shranjena v pesmi, je torej ujeta v ris iluzije, zavajanje, igre videzov; resnica te igre se prekriva z bistvom, zato se nikjer ne prikaže v svoji čisti obliki, ampak le kot *simbol*, znamenje, kakršnega predstavlja magična roža, skrivnostni cvet, roža mogota, kar znova kaže na to, da v poeziji ni mogoče neposredno izpostavljati njene resnice, ampak ji jo je dano samo simbolno označevati. Resnica same poezije in iluzije, ki jo ta vsebuje, bi namreč pomenila konec njenega magičnega magnetizma in s tem njeno samoukinitev, saj bi z njo zamrla simbolna govorica, ki jo izreka. Ta se namreč napaja prav iz hrepenenja po tej resnici, ki je v pesmi upodobljena na simbolen način. Zajčeva pesniška roža mogota je predstavna oznaka za to hrepenenje, ki se izroča bralčevemu doživljanju. Hkrati pa vemo, da je hrepenenje tudi resnica pesmi, ki se zakriva z bistvom. Pesem namreč kaže svojo resnico s tem, da jo išče in izpostavlja kot svoje bistvo, smiselni cilj, sym-bolon, ki pomeni dogovorjeno znamenje in dokaz zanjo. Pesem torej temelji v predoč-enosti resnice in bistva, kar z drugimi besedami povedano pomeni, da na eni strani upodablja njuno fenomenolško, čutno nazorno, pred-stavno estetsko enost, na drugi strani pa različnost, ki se kaže v razmerju med smiselnim ciljem ali bistvom, torej med rožo mogoto, kakršno predstavlja pesniški tekst kot fenomen, in resnico, kakršna se razkriva v hrepenenju, v zavajajočem potovanju skozi prostore, ki se razgrinjajo v pesmi, pri čemer smo izpostavljeni nenehnemu okušanju neznanega, praznega, neotipljivega niča, ki ga na koncu metaforično zapolni in prekrije smiselni cilj ali bistvo tega potovanja. Nič torej evocira hrepenenje po smislu, po magični roži, v kakršno se razcveta pesem, in ko se v njej sami zares tudi neposredno utelesi z metaforo o roži, se pesem konča. Iluzija, za katero smo rekli, da je shramba skrivnosti, se izteče, igra je našla svojo izpolnitev, kar pomeni, da je hrepenenje, v katerem se razodeva resnica niča, ki to hrepenenje žene naprej in naprej, našlo svojo smiselno potrditev. Ali še natančneje rečeno: iluzijska naravnost pesmi k skrivnosti, ki se taji v *drugem* od vsega tega, kar je, zato nam odpira zmerom nova vrata, ki na videz vodijo k njej, pravzaprav ni nič drugega, kot želja po doseganju te drugosti, kar pravljice rešujejo z uporabo že omenjenega magičnega obrazca, za katerim potem steče njihovo fantastično irealno dogajanje. Ta drugost pa je seveda nič tega, kar je, saj tisto, kar je, ne more biti drugo od sebe. Tako se skrivnost, kakršno izklicuje Zajčeva pesem, razodeva v tem niču, ki je temeljna resnica v njej uporabljene iluzije. Ker pa bi neposredno razkritje (aktualizacija) te resnice v sami pesmi povzročila njen konec, se ta izraža na simbolen način, kakršen je značilen tudi za onstransko, »irealno« optiko ubeljic, se pravi kot metajezikovno označevanje te resnice, ki se dogaja v obliki ubesedenega hrepenenja po njej, pri čemer pa se kot cilj opisanega hrepenenja nikakor ne more kazati ona, ki je nič, ampak izkristalizirana smiselna polnost ali bistvo hrepenenja: to bistvo pa ni nič drugega kot metafizični obraz resnice niča. V pesmi se torej na simbolen način staplja vse, kar je, s tistim drugim, ki je nič, v mitsko celoto, v predoč-enost obojega.

Če sem na začetku tega razpravljanja označil Zajčevo pesem *Vrata* kot poetiko, ki je izražena z besedami otroštva, sem to storil prav iz razlogov, ki se nanašajo na vse tisto, kar sem skušal pravkar opisati. Pesem namreč v pre-

prostem, otroku dostopnem jeziku prikazuje strukturo svojega magičnega delovanja, obenem pa razkriva tudi tisto temeljno opredeljenost poezije, kakršno je mogoče zajeti z latinsko besedo *infantia* oziroma adjektivom *infans*, ki v prvi vrsti označujeta nezgovornost, nemost, hkrati s tem pa tudi nemočnost, nedoraslost, otroškost. Infantilizem poezije je torej treba razumeti kot nezgovornost, nemost, ki pripadata nemočnosti in nedoraslosti otroštva. Kaj naj to pomeni? V čem se kaže otroška nemoč poezije, ki se izteka v njeni nezgovornosti in nemosti?

Mitemski jezik poezije je glede na diskurzivni govor, ki pripada racionalnemu razlaganju in subjektivističnemu samoutemeljevanju, prav gotovo nezgovoren, nem ali po Barthesovo »prikrajšani govor«, ki se izraža s slikami in simboli, v katerih je racionalna, smiselna sestavina podvržena igri videzov, iluziji, breztemeljnosti. To pa pomeni, da se pesniški govor čudno zapleta, saj je temelj ali sub-iectum, iz katerega rase, skrit v podobah, ki ga nakazujejo, a nikoli ne prikažejo v polni razvidnosti. Resnica in smisel v njem nista istovetna, ampak razloč-ena; pesem to razločeno enost čutno nazorno upodablja. Mišljenje, ki se utemeljuje v smislu, zato ta predstavlja sub-iectum in izhodišče diskurzivnega govora, vidi v govorici poezije nedorečenost in zamolčevanje, ker se v njej resnica in smisel ne zlivata v eno in s tem v enoznačnost, marveč ostajata v razprtem razmerju, kar povzroča večsmiselnost pesniškega besedila. Mitemski jezik, kakršnega predstavljajo pesniške slike, namreč ne more izreči ničesar nedvoumnega, saj je njegova smiselna naravnost nenehno podvržena resnici, ki je nič, zato se smisel v njeni luči, kar smo videli tudi pri obravnavani pesmi, izkazuje za zavajanje, tipanje za skrivnostjo, za tistim drugim, ki ni to, kar je in kar se na koncu lahko izrazi le v podobi rože kot »onstranskega«, metafizičnega smisla tega iskanja. Ker je torej jezik poezije takšen, da smisel prikazuje kot nadomeščanje resnice oziroma obojnost enega in drugega, se seveda subjektivistični misli, ki se utemeljuje v smislu kot resnici svojega gledanja, iz katerega izhaja tudi običajno razumevanje pojma infantilizem, kaže nepopoln, degradiran, nerazviden, smiselno »prikrajšan« v neakšne arhetipske besedne oblike, ki ne dajejo nikakršnega dokončnega odgovora. To pa pomeni, da je poezija ne-odgovorna, nezanesljiva, nepremišljena, igriva — saj se poigrava s smislom — in zato še najbližje otroškemu načinu vedenja.

Seveda pa se ob tem takoj zastavi vprašanje, ali se — ravno nasprotno — ne izkazuje ob poeziji prav nemoč in nezmožnost diskurzivnega govora, da bi jo obvladal in do kraja podvrget svojemu enournemu subjektivističnemu smislu? Ali ta govor, tudi takrat, kadar očita poeziji skrajni subjektivizem in hermetizem, ne projicira vanjo prav tistega, kar v temelju določa njega, ne pa poezijo. Tako svojo subjektivistično »težavo«, ki je prav gotovo realna in neizogibna, prenaša iz območja premisleka o samem sebi na pesništvo, ker noče odgovarjati njegovi resnici. Infantilizem poezije, kakršen označuje tudi Zajčev pesem, je zato v kontekstu tega pisanja treba razumeti kot tisto smiselno razprtost, v kateri še domuje nedorečenost vsega in spričo tega številne možnosti, kakršne se navsezadnje nudijo tudi otroku v življenju. Prav v tem je tudi njena magična privlačnost; čudenje in začudenje, ki ga sproža v nas, izvira ravno iz spoznanja, da smo kar naprej na križišču poti, ki vodijo drugam od tega, kar je, torej tudi od nas samih, da se potem zmerom znova toliko siloviteje spet povračamo nazaj k sebi, brž ko najdemo smiselno utemeljitev te drugosti. Pesem nas tedaj meče proti nečemu drugemu: otroka v odraslost, nas v otroštvo; identifikacija s smislom enega in drugega — za otroka je to najbrž roža

kot simbol odraslosti, za nas hrepenenje, ki se izteza v neznano — pomeni že tudi vrnitev na križišče in novo potovanje k smiselni samoutemeljitvi.

V pričujočem razpravljanju o Zajčevi pesmi sem skušal prikazati tri takšne subjektivistične smiselne konotacije. Seveda jih je še več. Za vse pa velja, da se ob branju dogajajo hkrati, prepletene v enoten doživljajski vozle, ki ga je racionalno, prav zaradi maloprej omenjene enosmiselnosti interpretacije in njene diskurzivnega govora, mogoče odgonetati le v posamičnih ideoloških razsežnostih. To pa pomeni, da Zajčeva pesem konec koncev tematizira tudi poezijo samo kot tisto magično rožo, ki je sestavljena iz cvetnih listov vseh potencialnih smiselnih konotacij besedila, zaradi česar je zanjo tudi mogoče reči, da je »ena sama« in da je »najlepša in največja«; saj pokriva vse racionalne razlage pesmi. Ena takšnih razlag je tudi pravkar opisana. Stavek: »Ta roža je zate«, zato nagovarja bralce, da vsak po svoje odkrivajo njen smisel.

Summary

The study defines in the introductory part the difference between tradition and aesthetic innovations in children's poetry. The wished infantilisation of poetic texts which is mostly present in traditional poetry cannot be equaled to this kind of infantilism where the poetry for children is justified by experience.

Further on, the study deals with the specifics of Zajc's poetic proceedings in poetry for children, where merging of known and unknown notions and meanings for a child into an aesthetic reality is based on game. At the same time this illusion dimension raises in child amasement representing that type of communication where the magic of poetic text is revealed. The rest of the text deals with the interpretation of Zajc's poem *The Door* and highlights paradigmatically the multiple layer meaning elements of this communication as well as the ontologic substance of the treated poem.

Dane Zajc

Ljubljana

SVETLOBA OTROŠTVA

Imel sem drugačno otroštvo kot večina mojih vrstnikov, ki se ukvarja s pisanjem. Prihajam iz posebnih razmer, iz posebnega načina življenja. Res je sicer, da se življenjske razmere v zadnjih desetletjih tako hitro spreminjajo, da vsaki novi generaciji, ki pride, način življenja, ki ga je imela prejšnja generacija, pomeni čisto eksotiko, res pa je tudi, da sem odraščal v posebnih krajih, na posebnem parobku Slovenije, v posebni družini in da je bilo normalno nadaljevanje mojega otroštva prekinjeno zaradi vojske.

Danes ni pomembno, če barvam to otroštvo s temnimi ali s svetlimi barvami, saj je naše otroštvo past, katere si nismo sami nastavili. V vsakem, še tako zavrženem otroštvu, so svetli trenutki, ki so zunaj dogodkov, ki ogrožajo življenje in so čista hrana rasti. So nekaj, kar prinesemo v telesu, ukaz naših prednikov, naj jih nadaljujemo, in ta ukaz je svetel, ker je čista vitalnost.

Ko danes delam povezave s časom otroštva, jih delam zunaj materialnega: največje pribežališče za spomine, pribežališče, ki hrani vonje in zvoke, je zgo-relo, ko se je končala doba, o kateri govorim. Spremenil se je kraj, spremenili so se ljudje. In tako moram misliti o svojem otroštvu na čisto predstavn način sanj in zasanjanosti, kjer ni nobene verifikacije. Ampak brez tega sanjskega bi bilo moje prebivanje še bolj brez korenin, kot je. Te načete korenine so moj temeljni odnos do sveta: vse je obseženo in začeto v letih, ko sem telesno rasel. V tistih letih smo v neposredni zvezi s svojimi predniki: njihovi geni nam pri-šepetavajo, nas vodijo, si nas lastijo in nas zavajajo. Hočejo nas vsak zase, ho-čejo se nadaljevati v nas.

Od njihovih zapeljivih glasov, ki jim prisluškuje naša neuka kri, smo ve-likokrat zmedeni, delamo reči, ki niso naše. Ko se potem začnemo upirati ne-katerim glasovom, postanemo tisto, kar smo: nekakšna zmes, nekakšna nova, ki je naša osebnost.

Je še čas. Čas mineva za tiste, ki ga ne čutijo, počasi. Najbrž je to povezano z začudenjem. Manj ko se čudim svetu, rečem in ljudem okoli sebe, hitreje mineva čas. Nikoli več ne bom bral nobene knjige tako, kot sem jo bral, ko sem bil otrok. Bral sem jo na ta način, da sem s knjigo živel v pokrajini, času in gibanju. Da sem resnično trpel z njenimi junaki, da se še zmeraj spomnim grenkobe, ki se je preselila vame iz grenkobe knjige.

In letni časi. Kakšne neskončnosti so bila poletja, jeseni, zime, kako se je pomlad zbujala z mnogimi znaki in kako dolgo je trajala. Kadar hočem najti ravnovesje v sebi, se skušam povrniti v mirne, dolge prostore časa iz otroštva.

Kadar hočem pisati, pišem ob tiktakanju časa iz svojega prvega zavedanja sveta. Samo otrok doživlja svet na način, ki je podoben doživljanju sveta tistega, ki piše pesmi. In kadar obstanemo, kadar nas napolnita mir in soglasje s tistim, kar nas obdaja, je to samo spomin na edinstveni čas, ki smo ga doživljali v prvih dneh, je samo tenek most med nami in tistim nevednim, ampak strašno občutljivim bitjem, ki smo bili nekoč mi sami.

Sebe otroka gledam kot vsega spoštovanja vredno bitje, veliko bolj spoštovanja vredno, kot je tole bitje, ki živi moje odraslo življenje. Zato to bitje, zagledano v svet odraslih, ne prinaša nobenega ključa za pisanje poezije za otroke. Spominjanje na otroštvo je samo predstavna pot, na kateri srečam sebe, otroka. A kaj pa bi rekel sebi otroku, če bi se zares srečal? Bi se pogovarjal s sabo v pesmih? Ne verjamem. Z nobenim otrokom se ne pogovarjam tako. Če bi pred tistim iluzornim otrokom, ki se je prelevil v odraslo obliko na ta način, da živi v drugačnem času še zmeraj isto in enako otroško življenje, meni nedostopno, če bi torej pred njim začel prekopicovati svoje pesniške kozolce, bi se najbrž za zmeraj odvrnil od mene. Saj sem rekel, da je vsega spoštovanja vredno bitje in se mi prikaže samo od časa do časa in zmeraj drugače osvetljen, zmeraj drugače čuteč, ki zmeraj misli nekaj drugega, kot je mislil ob zadnjem srečanju. Ta srečanja se ne zgodijo po moji volji, ampak po zakonitostih spominjanja, po lastnih spremenjenih življenjskih legah. Torej nisem jaz tisti, ki jih narekujem, čeprav seveda vem, da sem edini dom, v katerem živi moje otroštvo. Pomembno pa je, da se spominjanja ne dogajajo v svetu poezije, ampak prej v svetu moralnih kategorij, ali pa v svetu čistega čutenja zgubljenega časa.

Samo kadar moram na »bralnih značkah« funkcioniirati kot pesnik in odgovarjati na klišéjska vprašanja, ker sem pač telesni predstavnik tistega, kar je šola določila, da je poezija, tako kot bi bil Križanič telesni predstavnik matematike, me od šole pokvarjeni otroci prisilijo, da govorim o svojem otroštvu, kot da bi bilo to kakšno otroštvo kakšnega pesnika. Ampak takrat sem lažni pesnik, ki čudno sprevrača tisto, kar je njemu samemu nejasno in začena stavke: »To vprašanje...« Otroci pa sprašujejo vprašanja, na katera jih odgovori ne zanimajo in pričakujejo od mene, bogve od katerega mojega predhodnika razvajeni, da bom najmanj znal žvižgati na prste na nogah. Takrat govorim o svojem otroštvu, kot da bi bilo to zares kakšen živ izvir navdihov za otroške pesmi. Ampak seveda lažem. Seveda je pisanje za otroke eno in otroštvo drugo.

Pisanje za otroke je čisto estetsko dejanje, je ustvarjalno dejanje, je približevanju neodraslemu svetu, ki je poln osvobojenih premišljanj in čutenj, ki najde povezave, kjer povezav ni in mu neumnost ne pomeni zaničevanja vrednega spotikljivega, zasmeha vrednega pojava, ampak je neumnost sprožilo za vdor novih neumnosti, ki z odraslim svetom nikakor niso zvezane. Pisanje pesmi za otroke je popotovanje v svet nemogočega, je ustvarjanje utopičnega in je tako tisto, kar imenujemo avantura.

Otrok, katerega se spominjam, pa gre z mano skozi življenje, ki seveda ni namenjeno samo poeziji, raje narobe. Začutim ga, da stoji za mano, kadar sem v kočljivih življenjskih legah, kadar mi manjka poguma, kadar je treba narediti korak, ki zahteva veliko moči, takrat je tako, kot da sva dva: odrasli, ki okleva in otrok, ki zaupa vanj.

Summary

The composition deals with the author's attitude to his childhood. The childhood does not have an impact on his writing, however this is a moral support for him.

The composition also treats the author's impressions of his performances at manifestations called The Young Reader's Badge in schools. He also briefly says what does writing of children's verse mean to him.

Josip Ribičič

SLOVENSKO MLADINSKO SLOVSTVO V POVOJNI DOBI

Za celovitejši pogled na mladinsko književnost, njen razvoj in napredek ter kot podlago za nadaljnje raziskovanje ponuja uredništvo v branje pomembne, še vedno aktualne članke iz preteklosti, kritična razmišljanja in preglede, ki so dragoceni toliko bolj, ker je mladinska književnost šele zadnje desetletje predmet bolj načrtno strokovne obravnave. Prispevek Josipa Ribičiča *Slovensko mladinsko slovstvo v povojni dobi*, ki je bil objavljen med obema vojnama (*Popotnik*. Časopis za sodobno pedagogiko. Ljubljana, 60 (1938—39) št. 1-2, str. 49—52), omogoča primerjavo med takratnimi in današnjimi pogledi na mladinsko književnost. Ribičičeva misel velja mladinski književnosti po prvi svetovni vojni, ko so nastala mnoga še danes med bralci odzivna mladinska dela. Josip Ribičič (1886—1969) je bil tudi sam pisatelj za mladino, zato so njegova razglabljanja tudi s tega vidika zanimiva.

Članek je z opombami opremilo uredništvo.

Na splošno menda nikjer ne posvečajo mladinskemu slovstvu tolike pozornosti kot na Slovenskem. Že naši najboljši in v prvih vrstah stoječi pisatelji starejše generacije (Levstik, Stritar, Cankar, Župančič in drugi) so ne le v svojih prvencih, temveč tudi kasneje, ko so stali na višku svojih sil in sposobnosti, pisali dela za mladino. Isto opazimo tudi pri povojni literarni generaciji. Redek je slovenski pisatelj, ki bi ne bil že kaj povedal našemu mlademu rodu.

Nekatera teh del so umetniški biseri, ki spadajo v okvir najvzornejše mladinske literature. Že po bežnem objektivnem pregledu mladinskega slovstva starejše in novejše književne generacije moremo ugotoviti, da se glede kvalitete brez sramu, da, celo s ponosom lahko postavimo vštric z največjimi evropskimi narodi. Bodisi, da so nekatera dela starejše generacije (*Martin Krpan*,¹ *Ciciban*² in dr.) tako vplivala na višino naših zahtev, bodisi, da je možnost izbire med deli za mladino večja, kot jo premore naš knjižni trg, bodisi, da vpliva na iz-

¹ Fran Levstik: *Martin Krpan z Vrha*. Slovenski glasnik 1958.

² Oton Župančič: *Ciciban*. Ljubljana, Umetniška propaganda 1932.
Prva izd.: *Ciciban in še kaj*. Ljubljana, Omladina 1915.

daje poznanje vzorov iz tuje literature — dejstvo je, da so knjižna založništva pri izbori izdaj za mladino zelo skropulozna in izbirčna, tako da je med Slovenci relativno zelo malo šunda; in kolikor ga je, leži po večini na podstrežjih založb ali je nedotaknjen v šolarskih knjižnicah. Take primerjave z literaturo drugih narodov ne vzdrži nobena druga panoga slovenske književnosti.

In vendar se nobena druga panoga tako krivično doma ne presoja kot ta. Kdo še ni bil v družbi Slovenca, ki ne bi tja v en dan in brez poznanja tuje literature obsodil slovenske mladinske literature z opombo, da bi morali hoditi vštric z drugimi velikimi narodi? Vsepovsod čujemo tako samoomalovaževanje, ki je že postalo bolesten izraz našega javnega življenja. Kakor so vsi naši arhitekti za nič v primeri z onimi onstran meja, kakor je samo tisti koncert z našimi glasbeniki dober, ki ga dirigira tujec; kakor je umetniška slika najbrž plagiat kakega tujega mojstra; kakor je le tisto sadje dobro in tisti fižol užiten, ki prihaja iz Laškega, tako je tudi ostalo vse manjvredno, kar je zraslo na domačih tleh in kar nam je poklonil naš človek. Ta zavest manjvrednosti je posebno v starejši generaciji splošno tako zakoreninjena, da vpliva tudi na mlajšo, ki je zrasla v dobi državne neodvisnosti.

Res je, tujina je daleč pred nami glede na svoje naklade, ki ji omogočajo kritje za luksuriozne izdaje, opremljene z izvrstnimi reprodukcijami slik umetnikov, ki so se specializirali za ilustratorje mladinskih knjig. Kakor vse kaže, še dolgo ne bomo kos številnejšim narodom v tem oziru, ako se tudi pri nas ne bo vzbudilo zanimanje za mladinsko knjigo tam, kjer bi se moralo že zaradi velikega vzgojnega pomena te panoge slovstva. Ko se bo tudi pri nas zavzelo ministrstvo prosvete za mladinsko književnost tako, kot se zavzema n. pr. v Bolgariji, kjer ministrstvo samo izdaja dragocene knjige in podpira mladinske izdaje moralno in gmotno, tedaj bomo tudi v tem oziru pokazali svoje sposobnosti. Kajti če zasledujemo razvoj nekaterih naših likovnih umetnikov v zadnjih letih, ki so se posvetili tudi mladinski knjigi (n. pr. Mihelič³), opazimo velik napredek, saj vzbujajo naše mladinske izdaje tudi v tem oziru zanimanje na mednarodnih razstavah.

Naše samoomalovaževanje je najbrž tudi krivo, da niso naše mladinske knjige prestopile državnih meja v taki meri, kakor bi to zaslužile. Levstikov *Martin Krpan*, Župančičev *Ciciban*, dela Milčinskega in drugih so tako močna, originalna, neepigonska in specifično naša, da bi tujina gotovo segla po njih, če bi bila nanje opozorjena tako, kot zaslužijo. A zato in predvsem je potrebno, da se sami zavedamo svojega bogastva.

Kakor sem v uvodu že omenil, sega pri nas zanimanje za mladinsko slovstvo že v dobo pred 30 in več leti. Pregled mladinskih listov iz te dobe dokazuje, da so bili za svoj čas skrbno in dobro urejevani in da so sodelovali v njih sotrudniki, ki so kasneje postali voditelji slovenske literature. Na žalost so iz listov polagoma izpadali najboljše pisatelji, ostali pa so malo pomembni, tako da niso mogli mladinski mesečniki slediti razvoju časa in so zbog tega nazadovali. Ta zastoj ali nenapredek je trajal tja do konca svetovne vojne, ko je oficialna in neoficialna kritika, in ko so tudi vzgojitelji instinktivno in splošno zaslutili velik vpliv knjige na mladino. V tretjem povojnem letu je poverjeništvo za uk in bogočastje celo razpisalo 10.000 kron nagrade za najboljše mladinske spise in 10.000 kron za ilustracije k tem knjigam, ki bi morale biti pa-

³ France Mihelič (1907), slov. slikar.

triotične vsebine. Minister Pribičević je v istem letu napovedal državni mladinski list, ki naj vzgoji zanesljivo pokolenje in ki naj bo nekako nadaljevanje Zmajevega lista *Neven*.⁴ Ali tudi glede na drugačno vzgojno smer mladinskih spisov se je pričelo vzbujati zanimanje.

Hitrejši razvoj življenja, konkretnost vsega, kar nas obdaja, stremljenja po resničnosti, vse to je moralo ustvariti vrsto bojevnikov za novo smer v mladinski literaturi. Pričel se je odpor proti spisom, ki niso življenjski in ki v svoji fantastičnosti samo plašijo otroke. Medtem ko je vzgojna znanost odpravljala strah, je v mladinskih knjigah še vedno plašil. Oživila je zahteva po pogumnih namesto preplašenih otrocih, zahteva po resničnosti in po odpravi temnih postav. Otrok naj ne plava po meglenih sferah, ampak naj vedno čuti resnična tla pod svojimi nogami. Nekateri teh bojevnikov resničnosti so v svoji vnemi zahtevali brezkompromisno odpravo vsega, kar se približuje imaginarnemu svetu, in so bili prepričani, da daje temu svetu dovolj nadomestila trda zemeljska skorja. Moja naloga ni, polemizirati in vsiljevati svoje subjektivno mnenje o tem, temveč opisati čim objektivnejše razvoj mladinske knjige glede na povojno dobo, vendar se mi zdi potrebno, z nekaterimi stavki povedati o tem svoje mnenje.

Goethe pravi nekje: »Je reven človek, na katerem je glava vse!« Dvomim, da bi suha resničnost mogla nadomestiti to, kar zahteva notranje življenje otroka. Pravljič je dvoje vrst. So pravljice, ki vzgoje fatalizem, in take, ki podžgo voljo do boja in zmage. V prvih je mogočen svet, ki o svojem postanku pove, kako je človek pradobe skušal najti zvezo med notranjim življenjem in zunanjim. Težak je ta svet, strahoten, zasenčen z vero v vsemožnost zle usode in v nemoči šibkega človeka. V drugih pa žive junaki, ki kliubejejo vsem nevarnostim. So to postave, v katerih je človek poosebil svoj lastni pogum. Te osebe ljubi otrok iz vsega srca. Ali so take vrste pravljice res škodljive vzgoji otroka? Ali ustvarjajo take pravljice res preplašene in ne pogumne otroke? Ali je res nemogoče, da bi problem usode postal problem naše moči in sposobnosti? Meni se zdi, da oblika ni važna, pač pa je važno vse, kar dviga našo voljo za borbo, nevažno, kvarno neživljenjsko pa, kar to voljo ubija. Tudi pravljica je važna, ako vsebuje vse te dobrine, važna, ker otrokovo dušo žeja po njej, važna tudi za nas, ker kaže nekdanje narodovo mišljenje, narodovo dušo in je tedaj izraz svojega časa. L. 1925. je M. Kotnik⁵ izdal zbirko koroških narodnih pravljič, ki nosijo pristen narodni kolorit in so opremljene z viri in opombami. To je bila morda prva zbirka, urejena smiselno tako, da kaže razpoloženje naroda v času, ko so pravljice nastale, in tako, da ne more škoditi otrokovi duši. Kasneje so nekateri naši pisatelji šli še delj. Izrazu našega časa so dali pravljlično obliko. V njej so najlaže v plastičnih barvah orisali težo in stremljenje trpečega človeka, ki hrepeni po soncu in sreči. Mrzelov opis Trbovelj⁶ ne bi v drugačni obliki tako globoko odjeknil v naših dušah.

Upravičena, tu pa tam tudi preekstremna borba proti stari obliki večine mladinskih spisov je le polagoma vplivala na sodobne pisatelje. V prvih letih

⁴ *Neven*. 1880—1903. Eden najpopularnejših in najzanimivejših časopisov za otroke. Ustanovil ga je Jovan Jovanović Zmaj, ki je bil ves čas tudi njegov lastnik in urednik, zato so list imenovali tudi »Čika-Jovin list«.

⁵ France Kotnik: *Storije I. Koroške narodne pripovedke in pravljice*. Celovec, Mohorjeva družba 1924. Ponatis: 1925.

⁶ Ludvik Mrzel: *Bog v Trbovljah*. Ljubljana, »Trbovlje« 1937. Ilustr. Maksim Sedej.

je popustila tudi produktivnost. Izdaje so se omejevale pogosto na zbrane spise starejših (Gangl, Trost), na izbrane spise za mladino naših klasikov (Flere-Erjavec) ter na prevode spisov srbskih pisateljev in na izdaje srbskih narodnih pesmi in povesti. Precej se je v teh letih prevajalo iz svetovne literature. (Levstik je prevedel *Čebelico Majo*,⁷ Bernot *Modro ptico*,⁸ Holaček *Tiho jezero*⁹ i. dr.) Izvirnega, ki bi kazalo stremljenje v nova pota, je bilo malo.

Prvi, ki je stopil povsem na novo pot, je bil tržaški mladinski list *Novi rod*,¹⁰ ki je izhajal do ukinitve v l. 1925. in ki so ga urejali po vrsti Samec, Ribičič in Pahor. Kot nekako nadaljevanje tega lista v izpopolnjeni obliki lahko smatramo *Naš rod*,¹¹ ki stopa sedaj v 10. letnik. Kakor *Novi rod* si je tudi *Naš rod* znal pridobiti širok krog sodelavcev in ilustratorjev iz prvih vrst pisateljev in likovnih umetnikov. Po svojem obsegu in po svoji snovi je postal vodilni mladinski list, ki je vplival tudi na urejevanje drugih mladinskih listov. Izmed teh je omeniti *Zvonček*¹² in *Vrtec*,¹³ ki pa radi svoje nizke naklade ne moreta hoditi glede opreme, izbire snovi in obsega vstrec z *Našim rodom*, ki je v l. 1937/38 dosegel naklado 23.000 izvodov. S to naklado in s svojo vsebino si je ta list priboril vstop tudi v tiste družine najširših plasti naroda, ki sicer nimajo iz gmotnih ozirrov nobenega čtiva, in postal ponekod edino ljudsko čtivo.

Kakor je *Naš rod* postal vodilni mladinski list, tako si je *Mladinska matica*,¹⁴ ki ga izdaja, osvojila malone ves knjižni trg mladinske knjige. Dobršen del njenih knjig, ki izhajajo za naročnike *Našega roda* v enako visoki nakladi, je takih, da bi lahko z uspehom stopile v vrsto knjig svetovne literature. Nekatere izredne izdaje, ki jih Mladinska matica izdaja, bi pa lahko tudi glede opreme konkurirale z inozemstvom.

Srednješolski mladini je posvečen list *Mentor*,¹⁵ ki je dobro urejevan in ga mladina pridno prebira; meščanskošolska mladina pa ima svoj list *Razori*,¹⁶ ki je tudi uspešno in spretno urejevan.

Pri listih, namenjenih specialno ljudskošolski mladini, opazimo troje stremljenj. Medtem ko skuša *Naš rod* stati na nevtralnih tleh in dajati mladini najboljše izpod peres pisateljev različnega naziranja, se je *Zvonček* v zadnjem času posvetil našim obmejnim krajem, skušajoč vzbuditi v mladini samozavest

⁷ Waldemar Bonsels: *Prigode čebelice Maje*. Ljubljana, Kleimayr & Bamberg 1923. Prev. Vladimir Levstik.

⁸ Maurice Maeterlinck: *Modra ptica*. Čarobna pravljica v šestih dejanjih in dvanajstih slikah. Ljubljana, Učiteljska tiskarna 1923. Prev. Jos. Bernot.

⁹ Karl Ewald: *Tiho jezero in druge povesti*. Ljubljana, Učiteljska tiskarna 1923. Prev. Pavel Holeček.

¹⁰ *Novi rod*. Trst 1921—1926. Izdajala ga je Zveza slovenskih učiteljskih društev. Imel je kvaliteten lenoslovni del.

¹¹ *Naš rod*. Ljubljana 1929—1944. Izdajala ga je Mladinska Matica. Urejal ga je Josip Ribičič.

¹² *Zvonček*. Ljubljana 1900—1939. Izdajala ga je Zveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev, od 1929 naprej pa Učiteljska tiskarna. Urejal ga je Engelbert Gangl. List je mnogo sestavkov namenil naši mladini onstran meje.

¹³ *Vrtec*. Ljubljana 1871—1944. Od leta 1887 je imel še izrazito nabožno prilogo *Angelček*.

¹⁴ *Mladinska Matica*. Ustanovilo jo je leta 1927 Jugoslovansko združenje učitelja v Ljubljani z namenom, da bi izdajala mladinske knjige.

¹⁵ *Mentor*. 1908—1941 z vmesnimi prekinitvami. List je sprva izdajala zasebna gimnazija v Št. Vidu pri Ljubljani, kasneje ga je prevzela Prosvetna zveza.

¹⁶ *Razori*. 1933—1941. Izdajalo jih je Združenje jugoslovanskih učiteljev meščanskih šol, sekcija za Dravsko banovino v Mariboru. Od leta 1937 so izhajali v Ljubljani.

in nacionalni ponos, Vrtec pa je ostal bolj ali manj pri svoji prvotni tendenci katoliške vzgoje mladine, četudi prva dva imenovana lista te vzgoje ne ignorirata.

Željo mladine po čtivu so upoštevali tudi slovenski politični dnevniki. *Jutro*¹⁷ in *Slovenec*¹⁸ imata nedeljske priloge za mladino, urejevane po zgledu drugih listov v Evropi. Z zgledom so prevzeli tudi površnost, kajti vsebinsko nikakor ne ustrezajo temu, po čemer hrepeni mladina. Najbrž je temu krivo vodstvo listov, ki ne dajejo urednikom dovolj sredstev za to rubriko, ker jo morda smatrajo za nevažno. Namesto da bi prinašali realne članke iz napredka tehnike, obrazložene v poljudnem, otrokovemu znanju primernem slogu, namesto novic z nazornimi slikami, namesto veselja in smeha, polnijo rubriko z dopisi, kakršnih pač dobe za skromno omejen honorar! V enem teh listov, ki bi bil v prvi vrsti dolžan, učiti ljubezen do bližnjega, zasledimo tu pa tam celo dopise, iz katerih naravnost vpijejo nizki strankarski instinkti. Naravno, da taki dopisi lahko izzovejo reakcijo in privedejo mladinske priloge v borbo, ki že leta in leta razjeda naše javno življenje.

V okvir mladinskega slovstva spadajo tudi mladinske igre, ki se pridno uprizarjajo po mestih, trgih in celo vaseh. Ni mnogo teh iger, a kolikor jih je in katere so se uveljavile, so na visoki umetniški višini. Po večini tvorijo prehod iz dobe romantike v realno dobo kljub svoji po večini pravljici v vsebini.

Ta prehod čutimo v vsej slovenski mladinski literaturi zadnjega časa. Iz vseh spisov odseva en sam cilj: *vzgoja srčne kulture in socialnega čuta, stremljenje po samostojnosti, delavnosti in kovanje značajev*. Večina spisov stremi za tem, da razvijejo v otroku vse one sile, ki so jim potrebne za zgraditev novega človeka. Novega človeka, ki bo bolj samozavestno in z večjim ponosom gledal na duhovno bogastvo lastne domovine.

Zusammenfassung

Der slowenische Kinderbuchautor Josip Ribičič stellt in seinem, im Jahre 1938 veröffentlichten Artikel über die slowenische Kinder- und Jugendliteratur nach dem ersten Weltkrieg fest, dass die Originalwerke aus diesem Zeitraum hohe Qualität erreicht haben, aufgrund welcher sie mit den Schöpfungen anderer Nationen als gleichwertig geschätzt werden können. Besondere Aufmerksamkeit widmet er den Jugendzeitschriften für verschiedene Altersstufen, die zu dieser Zeit in der Jugendliteratur eine bedeutende Rolle spielten.

¹⁷ *Jutro*. Ljubljana 1920—1945.

¹⁸ *Slovenec*. Ljubljana 1873—1945. (Do leta 1883 je izhajal samo trikrat na teden.)

Drago Bajt

Ljubljana

ZNANSTVENA FANTASTIKA

POJEM, NJEGOV POMEN, OBSEG IN RAZVOJ PRI NAS

Znanstvenofantastična proza je verjetno edina zvrst literature, ki je v kratkem času nekaj let doživela na Slovenskem tako močan odmev: med založniki poslovno tekmovanje, med bralci veliko priljubljenost, med ustvarjalci izziv, ki ga ni mogoče zavriniti, med kritiki in esejisti živo zanimanje z literarnih in socioloških vidikov. Boom zvrsti daje nepoučenemu vtis, da gre za presenečenje, kakršnega ni bilo mogoče ne pričakovati ne slutiti. Pa vendar ni docela tako: izročilo utopične literature, iz katere izvira tudi proza, ki ji danes po svetu pravijo »science fiction«, ima pri nas več kot sto let stare korenine. Od Stritarjeve *Devete dežele* (1878) sega prek Mahniča, Trdine, Tavčarja (4000), Toporiša, Simona Šubica, Jakliča, Mencingerja (*Abaddon*) in Kristana vse do Pečjakovega *Adama in Eve na planetu starcev* (1972) ter Remčevih antiutopičnih romanov *Prepoznavanje* (1980) in *Iksion* (1981). Izročilo moderne znanstvenofantastične proze je resda mlajše, saj se začenja s povestmi Damirja Feigla sredi 20. let našega stoletja, nadaljuje v 30. letih pri Brežniku (*Temna zvezda, Marsove skrivnosti*), po vojni pa pri Žganjerju, Borisu Grabnarju, Pečjaku, Puncerju, Gradišniku in mlajših literarnih sodobnikih. Tudi zanimanje založb ni najnovejšega datuma, saj je »Tehniška založba Slovenije« (tedaj še »Življenje in tehnika«) na pragu 60. let že redno izdajala knjižno zbirko »Spektrum«, v kateri je doslej izšla večina prevedenih knjig, ki jih prištevamo k znanstveni fantastiki; te knjige so od vsega začetka imele krog bralcev, ki se je širil in širil. Navsezadnje tudi teoretično in publicistično zanimanje za zvrst ni zadnja modna muha: o literaturi, ki ji pri nas pravimo znanstvena fantastika, se je pisalo v Sloveniji že pred drugo vojno. Rečemo lahko, da se je v zadnjih letih zgodilo samo tisto, kar se v literarnem razvoju ves čas dogaja: neka zvrst podtalnega oziroma obrobne literarne toka se je vključila v glavni tok literature in se tako kanonizirala z dovolj trdnim skupnim imenom, ki je združilo prej razdrobljene in posamič živeče sestavine.

V znanstvenofantastični prozi sta danes strnjeni predvsem izročili fantastične in utopične proze. Izraz »Phantasterie« (fantastika) je bil uporabljen že leta 1822 v *Illyrisches Blatt*; iz leta 1870 je izraz »Phantastik«, dve leti pozneje pa je bila zapisana tudi že slovenska oblika »fantastika« v zvezi z Gogoljevo prozo. Po tem letu se je zavest o fantastičnem pri nas utrdila, tako

da danes normalno uporabljamo različne izpeljanke (fantast, fantastičnost, fantastična pripoved...).¹

Pojem utopičnega je na področje literature prišel iz družbenih ved (utopični socialisti, socialna utopija, kolektivna komunistična utopija, utopistični ideal...), v začetku našega stoletja pa se je povezal z literarnoteoretičnimi vrstnimi oznakami. E. Lampe je leta 1907 govoril o »utopični satiri« v zvezi s Cankarjevim *Hlapcem Jernejem*; I. Prijatelj ob koncu 20. let o »utopični zgodbi« in »utopističnem romanu«; tega je v zvezi z Mencingerjevim *Abadonom* omenjal leta 1920 tudi J. Kelemina. Za Čapkovo dramo *R. U. R.* se je uveljavil izraz »utopična igra«, v zvezi s *Tillom Ulenspieglom* »utopično satirični roman« (L. Sušnik, 1929). Pojem »utopičnega romana« je bil zvezan predvsem z imenom Karla Čapka; izraz je leta 1937 uporabil B. Borko. Ob romanih Zamjatina, Huxleya in Orwella pa se je po drugi vojni oblikoval pojem »pozitivne in negativne utopije (antiutopije)«. Ob izidu Huxleyevega *Krasnega novega sveta* v slovenščini (1964) je Božidar Debenjak pisal: »Medtem ko je klasični pozitivni utopist slikal svet bodočnosti, svet, kot naj bo, ko je s sliko bodočnosti hotel prevzgojiti sodobnike in jim odpreti oči, jih po svojem idealnem načrtu usmeriti v izgradnjo bodočnosti, slika negativni utopist bodočnost, kot naj ne bo, in kaže zrcalo svojemu času.« Podobno tudi na drugem mestu: »In če je nekoč pozitivna utopija slikala jutrišnji svet, da bi k temu svojemu idealu usmerila današnjega (njen Jutri pa je bil izraz utopistovega Danes in omejen kot ta Danes), negativna utopija projicira na ekran bodočnosti tiste tendence sedanjosti, ki to sedanjost delajo nečlovečno. Ni namen negativne utopije, da bi iskala rešitev; njen namen je, da svari.«²

Tudi Boris Grabnar je podal kratko definicijo utopije in antiutopije: »Utopije nam skušajo predstaviti neko idealno družbo, družbo, kakršna **naj bi bila**, če bi jo bilo mogoče organizirati po določenih občečloveških načelih. Uveljavila pa se je tudi antiutopija, ki nam prikazuje družbo, kakršna **naj bi ne bila**, a preti nevarnost, da bi vendarle takšna utegnila postati. Antiutopija opozarja in svari, napada principe, ki se danes morda pojavljajo kot pozitivni in svetli, a groze, da se v prihodnosti sprevržejo in družbo popačijo.«³

Nekaj več o utopičnem in antiutopičnem romanu je bilo zapisano nato še v spremni študiji k prevodu Zamjatinovega *Mi*⁴ ter v razpravi Zdenke Ferkolj *Utopija v slovenski prozi 19. stoletja*, kjer avtorica navaja tri nujne značilnosti utopičnega romana: »Prvi predpis je odmik v prihodnost (oz. odmik iz sodobnega zgodovinskega sveta). Prav tako je predpisan 'vstop' v utopični svet — popotovanje v času in prostoru, tretja, osrednja in nespremenljiva prvina vsake klasične utopije pa so podrobna, resnobna razpravljanja o družbenih, političnih in socialnih zadevah, edinega ljudstva, ki ima dobro urejeno upravo.«⁵

V 20. letih sta se pojma fantastičnega in utopičnega v literaturi prvič pojavila v sintagmi »fantastična utopija«; o njej so pisali v zvezi s Kellermannom-

¹ Omembe o rabi pojmov s področja fantastičnega in utopičnega so vzete iz gradiva za slovensko literarnoteoretično terminologijo pri Inštitutu za slovenski jezik in literaturo na SAZU v Ljubljani.

² A. Huxley: *Krasni novi svet*. Žit, Ljubljana (brez letnice), str. 3-4; Problemi 14, 1964, str. 221.

³ *Utopije in antiutopije v slovenski literaturi 19. stoletja*. Dnevnik, 18. 3. 1978; ponatis v knj.: *Mavrična krila*. TZS, Ljubljana 1978, str. 83.

⁴ D. Bajt: *Drugi obraz prihodnosti*, v knj.: J. Zamjatin: *Mi*, CZ, Ljubljana 1975, str. 5-38.

⁵ Slavistična revija 4, 1978, str. 406.

vim *Tunelom*, s Čapkovimi romani, s Feiglovimi povestmi, s Kuprinovimi *Osvajalci sonca*. Vital Klabus je leta 1956 v oceni Wellsovega romana *Velikani prihajajo* razmejil obe literarni zvrsti: »Utopija oblikuje svetove, kakor bi naj bili in torej prestopa meje realnosti ter temelji na fantastičnih predpostavkah; fantastika preoblikuje svet irealnih možnosti in s tem izraža to, česar ni, to pa utegne hkrati pomeniti, da naj bi bilo.«⁶

Razumljivo, da se je izraz »znanstvena fantastika« na Slovenskem mogel pojaviti šele po tistem, ko je nastal izvirni angleški »science fiction«, se pravi po letu 1929, ko je Hugo Gernsback v svoji reviji *Amazing Stories* (s podnaslovom »the magazine of scientifiction«) začel imenovati objavljene zgodbe »science fiction«. Izraz je, kot kaže, pri nas v izvirni obliki prvič zabeležen leta 1953,⁷ po letu 1960 pa se že v pretežni meri uporablja slovenjenka »znanstvena fantastika«, čeprav so bili na razpolago tudi drugi, v tem ali onem pogledu ustrežnejši izrazi (npr. »utopično-znanstveni roman« za dela tipa J. Verna, ali »scientifizem« za temeljno naravnost del tipa K. Čapka). Izvirni in slovenjeni izraz se še danes rabita vzporedno, čeprav drugi prevladuje. Prav tako še trajajo polemike, ki jih je sprožil Boris Grabnar v knjigi *Amerika za ekranom*, kjer govori o nerazumljivi kontaminaciji dveh povsem različnih pojmov — »science fiction« in »fantasy«: »Fantastična književnost nima nobene zveze z znanostjo; to je vrsta pripovedništva, v kateri nastopajo duhovi, škrti, vile, čarovnice in druge skrivnostne in nadnaravne, nelogične in absurdne sile, ki utegnejo obvladovati ali kakor koli vplivati na človeške usode. Science fiction — pravilen izraz bi bil znanstveno leposlovje — pa je vrsta pripovedništva, ki predvideva človeški napredek, obravnava vliv napredka znanosti na človeka in njegovo družbo. Anticipacija prihodnosti raste iz povsem logičnih spekulacij na podlagi sedanjih znanstvenih odkritij in potreb po novih odkritjih. Z izrazom »znanstvena fantastika« pa smo si odvzeli možnost natančno razločevati obe smeri, obenem pa je ta izraz nesmiseln, sam sebi nasprotujoč, čeprav v vsakdanji govorici utegnemo besedo fantazija uporabljati tudi, kadar mislimo na anticipacijo prihodnosti.«⁸ Polemičnost je ohranjena celo v najnovejših definicijah zvrsti: »**Science fiction**«, pri nas najpogosteje napačno »znanstvena fantastika« (prav bi bilo: »znanstvena« pripoved, na znanstvenih snoveh utemeljena pripoved; ker pa ji je kot ponazoritveni prototip služilo in ji še služi pripovedovanje Julesa Verna in ker beseda fikcija pri nas izraža izmišljenost, fantastičnost — v angleščini pa le pripoved — se je v pojmovanje odločilno ugnezdila fantastičnost, ki pa v resnici tudi največkrat prevladuje, čeprav na osnovi znanstvenih dejstev in ustreznega sklepanja...«⁹ Zanimivo, da imamo prav iz zadnjih let spet poskus, da bi očitno ne povsem ustrezni izraz znanstvena fantastika nadomestili z izrazom »znanstveno leposlovje«, ki naj bi sodilo v širši okvir »spekulativnega leposlovja«, to pa naj bi bilo neke na sredi med »splošnim« in »fantastičnim leposlovjem«. »Znanstveno leposlovje je tista vrsta leposlovja, ki se na umetniški način ukvarja s predvidevanji o prihodnjih dosežkih znanosti in tehnologije in razglablja o vplivih zdajšnje in prihajajoče znanosti na obstoj človeka in človeštva.«¹⁰ Če se pisec ne drži lo-

⁶ V. K.: *Utopija in fantastika*. Naši razgledi 2, 1956, str. 489.

⁷ V. Predan: *Razmah in kriza science fiction*. Beseda 7-8, 1953, str. 508—509.

⁸ *Amerika za ekranom*. Založba Obzorja, Maribor 1966, str. 26.

⁹ M. Kmecl: *Mala literarna teorija*. Borec, Ljubljana 1976, str. 304.

¹⁰ Janez Jamnik: *Razmejitve*. Občasnik spekulativne umetnosti 1, 1977, str. 4.

gike in zakonov znanosti, je njegovo pisanje fantastično in sodi k znanstveni fantastiki, ne pa več k »znanstvenemu leposlovju«.

Skoraj neverjetno se zdi, da je bil izraz znanstvena fantastika v slovenščini uporabljen že tri leta po nastanku izvirnega »science fiction«. Leta 1932 je Vladimir Bartol pisal o E. A. Poeju; ztrdil je, da je Poe kot »ena izmed najzanimivejših literarnih osebnosti v svetovni književnosti« vplival na »Juliusa Verneja... da začne pisati znanstveno fantastične romane«. V istem članku je Bartol omenil tudi »fantastično utopični« in »znanstveno utopični roman«, ki sta ga pisala Verne in Wells.¹¹ Bartolove izvirne novele se sicer včasih bližajo utopični in fantastični prozi, vendar avtor *Alamuta* pozneje podobnih izrazov ni več omenjal. Dejstvo pa je, da je prvi uporabil izraz, ki so ga različni publicisti skušali natančneje definirati šele ob koncu 50. let, ko je izšel prvi prevedeni roman Stanisława Lema. Termin tedaj še ni bil utrjen, saj so različni pisci predlagali različne nazive: »znanstveno domišljajska književnost«,¹² ali »romanizirina znanost« in »dokumentarno leposlovje«.¹³

Pojem science fiction je dobival vse jasneje definirano vsebino na osnovi konkretnih umetniških del. Vedno hitreje je prehajal s področja poučnih in zabavnih literarnih zvrsti na področje »resne« literature. Jože Snoj je že leta 1964 ztrdil, da je znanstvena fantastika prava literarna zvrst, da je zmeraj odsev dosežene stopnje znanstvenega in tehničnega razvoja, da nas seznanja z dosežki znanosti in tehnike, razvija domišljijo in etične vrednote, ter da spodriva zabavno literaturo.¹⁴ Prvo trdnejšo definicijo pa je postavil Bogo Pregelj: »Tehnično fantastična povest, z ameriško kratico imenovana SF (science fiction = znanstvena povest) skuša s pomočjo umišljenih tehničnih dognanj ponazarjati življenje v neki dobi in na svetu, ki sta tuja našemu času in našemu civilizacijskemu območju.«¹⁵

V polemikah in zapisih naslednjih let vse do danes je bilo predlaganih več uporabnih misli, ki so se bližale strnjeni definiciji zvrsti. Navedimo najzanimivejše.

Anka Vesel: »Znanstvena fantastika je literatura o jutrišnjem svetu in ljudeh v njem...; na podlagi današnjih znanstvenih odkritij in domnev opisuje življenje bodočih rodov...«¹⁶

Christa Reinig: »Znanstvena fantastika je pravzaprav vsaka snov, kjer poskuša bujna pisateljska domišljija prerokovati prihodnost, oziraje se pri tem na razvojno stopnjo moderne tehnike in naravoslovja. Glavna tema znanstvene fantastike je polet v vesolje in glavni cilj tega poleta srečanje z razumnimi bitji daljnih svetov.«¹⁷

Boris Grabnar: »Saj ne gre za prerokovanje... tudi ne za napovedovanje, gre le za bistro opazovanje sedanjosti, gre za sklepanje, kam bodo (ali kam bi, če...) določene tendence v sodobni družbi pripeljale...« — »Pri znanstveni fantastiki ne gre niti za ugibanje niti za prerokovanje, temveč v bistvu le za

¹¹ Modra ptica 2, 1932/33, str. 42—48.

¹² Obzornik 2, 1962, str. 126.

¹³ Bogo Pregelj: *Nekaj misli o 'Science-fiction'*. Sodobna pedagogika 1-2, 1964, str. 38—42.

¹⁴ *Dve možnosti: omama ali osveščanje*. Delo, 24. 5. 1964, str. 7.

¹⁵ Nav. članek, str. 38.

¹⁶ *Znanstveno-fantastična literatura*. Naši razgledi 15, 1964, str. 290—91.

¹⁷ *Znanstvena fantastika — sanje avtorjev*. Obzornik 3, 1966, str. 226—228.

raziskovanje nekih temeljnih zakonitosti družbenega razvoja, zakonitosti, ki so delovale v preteklosti in bodo nedvomno tudi v prihodnosti.«¹⁸

Edmund Crispin: »Znanstvenofantastična je tista zgodba, ki predpostavlja stanje tehnologije ali njene posledice ali motnjo v naravnem razvoju sveta, kakršne človeštvo v času, ko je bila zgodba napisana, še ni poznalo iz lastnih izkušenj.«¹⁹

Žiga Leskovšek: »Znanstvena fantastika torej ni literatura, ki bi se ukvarjala z napovedovanjem prihodnosti ali s prikazovanjem tehnoloških čudes s strogo determinističnega vidika futurologije. To je literatura, ki naj bralcu omogoči, da razširi obzorje spoznavanja družbe in človeka ter skozi doživljanje novih okolij in s tem specifičnih situacij bolje spozna človeško osebnost in tudi samega sebe.«²⁰

Lino Aldani: Znanstvena fantastika je »fantastična predstavitev vesolja v prostoru in času s pomočjo logično-znanstvene posledičnosti, ki zna z izjemnostjo ali nemogočnostjo položaja postaviti bralca v drugačen odnos do stvari.«²¹

Albin Bagin: »Science fiction mora vedno uporabljati mogoči svet: po eni strani vsaj z enim elementom oprt na sedanjo stvarnost, po drugi skonstruiran v celovito in samosvojo podobo. Druga zahteva... je, da si posamični elementi zgradbe medsebojno ne nasprotujejo. Načini prikazovanja sveta v science fiction izvirajo iz domišljanja sočasnih teženj znanosti in družbe (ekstrapolacija), iz upodabljanja podobnih procesov v drugi sferi stvarnosti (analogija) ali iz intuitivnih postopkov. Tematsko se ta literatura naravnava v kozmični prostor ali mikrosvet in v prihodnji čas. Sedanjost in preteklost sta praviloma pokazani le v konfrontaciji s prihodnostjo ali pa v spominih... Osnovna tematika znanstveno fantastične književnosti se deli na vrsto posamičnih tem in značilnih motivov, ki uhajajo iz doslej preučevanega področja: vesoljske odprave, roboti, znanost, ki povzroči vojno katastrofo, nova erotika, srečanje civilizacij, tehnokratske družbe itd. Avtorji jih v bistvu interpretirajo z dveh zornih kotov: v središču je bodisi tehnološka ali socialnopsihološka problematika.«²²

Matjaž Kmecl: »SCIENCE FICTION (angl.) — tehniško naravoslovna utopija... v pripovedi, filmu, radijski ali TV igri. Poglavitni mik in temelj kot knjiž. zvrsti: možni razvoj tehnike, ki bo omogočil vsakovrstne, spričo današnje razvitosti tehnike še komaj predstavljive dosežke in pustolovščine (danes pogostna snov: srečavanje in spopadanje z vesoljskimi bitji, potovanja v druga ozvezdja ipd.)...«²³

Drago Bajt: »Znanstvenofantastično je vsako književno delo, ki na literarni način gradi logično mogočo prihodnjo stvarnost v zamišljenem mitičnem okviru.« — »Znanstvena fantastika je skupno ime za različne umetniške dejavnosti, ki se ukvarjajo s prikazovanjem in modeliranjem prihodnje stvarnosti, bodisi na Zemlji, bodisi na planetih, zvezdah in osončjih zunaj naše Galaksije. Znanstvena fantastika z umetniškim jezikom govori o verjetnem in

¹⁸ Knjiga 7-8, 1966, str. 266; *Utopije in antiutopije v slovenski literaturi 19. stoletja*. Dnevnik, 18. 3. 1978.

¹⁹ Igor Mrak: *Sizifistvena sizifastika*. Občasnik fantastike 2, 1978, str. 4.

²⁰ *Znanstvena fantastika in literatura*. Naši razgledi, 10. 8. 1979, str. 439.

²¹ Tiziano Sclavi: *80 let znanstvene fantastike*. Obzornik 5, 1978, str. 387.

²² *Književnost v stoletju znanosti*. Naši razgledi, 28. 7. 1978, str. 432.

²³ Nav. delo, str. 305.

mogočem človeškem svetu na temelju znanih dejstev, še bolj pa na osnovi logičnih sklepov, domnev in napovedi. Ukvarja se z različnimi vprašanji prihodnjega sveta in človeka, kot so raziskovanje vesolja, stiki z izvenzemeljskimi bitji, kozmične katastrofe in vojne, razvoj znanosti in tehnologije ter preoblikovanje človekove zavesti in fizične oblike zaradi vpliva različnih ved in tehnike ter tako dalje. Kot posebna umetniška zvrst je znanstvena fantastika priljubljena zlasti v književnosti, nekoliko manj je razvita na področju filma, še manj v likovnih umetnostih in glasbi.²⁴

V okviru takšnih splošnih definicij so preučevalci znanstvenofantastične literature pri nas poskušali najti tudi konstitutivne prvine zvrsti, zvrstne invariante (*differentia specifica*), nujne in nespremenljive sestavine žanra, ter kriterije, po katerih je mogoče zvrst notranje razčleniti, klasificirati in do določene mere tudi hierarhizirati v sistemu literarnih vrst in žanrov. Vasja Predan je naštel šest elementov science fiction (fantastično domnevo, znanstveno možnost, prihodnje prizorišče, prihodnji čas, satiro in verjetnost), ki naj bi omogočali samostojnost zvrsti.²⁵ Marjana Kobe je od znanstvenofantastične proze terjala predvsem »literarno-estetsko« in »znanstveno-tehnično prepričljivost«, s čimer naj bi se zvrst zmaknila didaktizmu šolske lektire.²⁶ Janez Stanič pa je v zvrsti videl predvsem prvine, ki jo ločijo od sorodnih žanrov: fabulativno napetost in nenavadnost, intelektualno dražljivost, ki prehaja v šokantnost, ironijo ter znanstveno informativnost, ki presega preprosto popularizatorstvo znanosti (žilvernovščino).²⁷

Med tematsko-motivnimi sklopi so bili posebej izpostavljeni: »1. nenavadni doživljaji junakov; 2. nenavadna civilizacija, ki ne obstoji na zemlji današnjega časa in je izraz drugačnega ali višjega razvoja tehničnih znanosti; in 3. svojevrstna družbena ureditev s samosvojimi razrednimi zapleti, ki temelje na drugačni tehnični civilizaciji prikazanega okolja.«²⁸ Dalje so bila razčlenjena tri osnovna območja znanstvenofantastične književnosti, kakor jih je opisal Michel Butor — »prihodnje življenje«, »neznani svetovi« in »nepričakovani obiskovalci«;²⁹ zdaj so bila razdeljena na pet tematsko-motivnih okrožij: 1. raziskovanje vesolja (poleti v kozmos, vesoljske prigode, osvajanje tujih svetov, skoki v vzporedna vesolja, potovanje skozi čas); 2. prihodnji človek in svet (bodoča človeška rasa, nove civilizacije, nepregledna vrsta novih izumov in iznajdb); 3. roboti in umetne inteligence (androidi, kiborgi...); 4. stik z zunajzemeljskimi bitji (tuje inteligentne civilizacije, konec antropocentrizma); in 5. kataklizma človeškega sveta (onesnaženje in zastrupitev okolja, prenaseljenost, naravne in kozmične katastrofe, atomska vojna, invazija tujih bitij, vojna osončij, postatomska doba).³⁰

Slovenski preučevalci science fiction so potemtakem že zasnovali zvrst kot izrazito umetniško (literarno), sestojeko iz treh konstitutivnih kvalit, temeljnih komponent žanra (mita, znanstvene empirije in umetniške fantastike), ki

²⁴ *Ljudje, zvezde, svetovi, vesolja*, v knj.: *Prodajalna svetov*. Mladinska knjiga, Ljubljana 1979, str. 179; *V svetu domišljije*. Radijska šola 1, 1980/81, Rtv Ljubljana, str. 21.

²⁵ Nav. članek, str. 508—509.

²⁶ *Znanstvena fantastika za mladino*. Naši razgledi 14, 1965, str. 283—284.

²⁷ *Književni svet fantastike*. Sodobnost 7, 1971, str. 744—758.

²⁸ Bogo Pregelj, nav. članek, str. 39.

²⁹ Gl. A. Bagin, nav. spis, str. 432.

³⁰ D. Bajt: *Izgubljeni človek*, v istoimenski knj. Franja Puncerja, Mladinska knjiga, Ljubljana 1978, str. 9—10.

določajo zvrst kot tako.³¹ Poleg tega so bila ugotovljena stičišča in razločišča utopične in znanstvenofantastične proze, zlasti jasno vloga časa v obeh («...Medtem ko v utopiji prihodnost ne vstopa kot zavezujoča kategorija časa, marveč kot načelo, in ima znake, ki niso časovni, ampak filozofski in ideološki, gre v znanstveni fantastiki za konstrukcijo prihodnosti, zgrajeno na podlagi logične podmene, ki je v skladu z veljavnimi znanstvenimi dognanji in domnevami oz. ki današnjim znanstvenim zakonom in predpostavkam v ničemer ne nasprotujejo».)³² Naštete so bile osnovne vrste utopične in znanstvenofantastične proze: prognostična, utopično tehnična in fantastično tehnična povest,³³ svarilni roman, anticipacijski roman, znanstvenofantastična satira, čista, alegorijska in popularizatorska znanstvena fantastika.³⁴ Obenem je bilo zadovoljivo razčlenjeno tudi ožje območje science fiction, območje na meji znanstveno-popularizatorske literature, fantastične, satirične, groteskne in utopične književnosti ter moderne folklore in paraliterature (trivialne, zabavne, popularne, množične literature). Zlasti je bila pomembna ločitev umetniških (literarnih) in neumetniških (metaliterarnih, znanstvenih, futuroloških) prvin: znanstveni elementi v znanstvenofantastični prozi namreč funkcionirajo kot estetski dejavnik, ne pa kot znanstveni teorem ali tehnološki proces. »Znanstvena fantastika je zvrst umetnosti, ki se naslanja na znanost, govori pa predvsem o bodočnosti; futurologija je znanost, ki to bodočnost raziskuje.«³⁵ Znanstvena fantastika je torej prej »sladka lažniva beseda« kot pa »napoved leta 2000«; to je ugotovila tudi naša domača publicistika.³⁶

Z ločitvijo posamičnih literarnih vrst v neposredni bližini znanstvene fantastike (gothic novel, ghost story, horror story, fantasy, weird scientific story, sword and sorcery fantasy...) pa seveda niso bile potrgane tiste vezi, ki zvrst pripenjajo na razmreženo tkivo literarnih žanrov. Še očitnejše so postale stične točke znanstvenofantastične novele in romantične pripovedke, carrollovske pravljice ali rousseaujevske pastorage, bajke, legende ali idile. Šablonska shema space opere (vesoljske melodrame, kozmične operete) je izpričevala vrsto podobnosti s šablonami kriminalke in detektivke, vohunskega romana, grozljivke (srhljivke, strašljivke), kavbojke (westerna), pustolovskega, lažizgodovinskega in ljubezenskega romana. Z jasno razčlenjenimi lastnostmi znotraj vrsti in z opisom bližnjih literarnih nizov in krogov se je znanstvenofantastična proza (širše science fiction ali znanstvena fantastika) uveljavila kot trdoživa, z izročilom tesno povezana zvrst, ki terja resno pozornost ustvarjalcev, bralcev in literarnih raziskovalcev.

³¹ Isti avtor: *Med Uranijo in Evterpo*. Naši razgledi, 7. 10. 1977, str. 497—498; *Ljudje, zvezde, svetovi, vesolja*, str. 172—188.

³² Z. Ferkolj, nav. razprava, str. 407.

³³ Bogo Pregelj, nav. članek, str. 39.

³⁴ Miroslava Genčiova: *Osnovne poteze sovjetske znanstvene fantastike povojnih let*. Otok in knjiga 2, 1975, str. 36—44; *Zvrstna področja, vrsti in zvrstne oblike v otroški in mladinski književnosti*. Otok in knjiga 11, 1980, str. 42—43.

³⁵ Matjaž Sinkovec: *Znanstvena fantastika in futurologija*. Mladina, 8. 3. 1979.

³⁶ Gl. zlasti spise: D. Bajt: *Ikar*, Naši razgledi, 23. 4. 1976, str. 213—215; A. Zorn: *Jules Verne v novem svetu*, Dnevnik, 3. 12. 1977; J. Snoj: *O fantastičnem v znanstveni fantastiki*, Delo (Književni listi), 23. 10. 1980; V. Duša, *Spremna beseda v knj.*: K. Vonnegut: *Mačja zibka*. Prešernova družba, Ljubljana 1980, str. 220—223.

Summary

The tradition of utopic literature from which »science fiction« has stem had lately in Slovenia a considerable and multiple response. It has a centannial literary tradition. Even before the Second World War this kind of fiction rose theoretical and publishing interest.

In the article the notions »fantastic« and »utopic« as used in Slovenia relevant to theory of literature terms for home and foreign authors are presented. The author explains the origin and meaning of the term »science fiction« and quotes polemics about the unadequat slovene translation of this notion. He also presents the definition of the science fiction literature, constituent elements of this kind and criteria according to which it is possible to classify it in the system of literary compositions and genres. He enumerates the basic sorts of utopic and science fiction prose and underlines that in Slovenia science fiction prose became an independant kind of literature demanding a serious attention of writers, readers and literary researchers.

Ivo Zorman

Ljubljana

ČETVERO VPRAŠANJ MLADIH BRALCEV*

Zakaj pišem?

Na vprašanje, ki ga največkrat slišim ob srečanjih z mladimi bralci, nikoli ne najdem zadovoljivega odgovora. Ob njem se spomnim na pravljico o rdečih čevljkah. Pripoveduje o deklici, ki bi bila rada plesala. Obula je plesne čevlčke in poslej ni imela več miru. Ko se je enkrat odločila za ples, se čevlčkov ni mogla rešiti, četudi bi si bila včasih rada oddahnila. Sezuli so jih ji lahko šele po njeni smrti. Kdove kaj jo je gnalo v ples. Nedoumljivo poslanstvo? Strast? Usoda? Nekaj podobnega je z vsako umetnostno dejavnostjo.

Kdaj sem začel in kako?

Za vse poklice imamo šole, tudi za umetniške, za glasbenike, slikarje, baletnike in igralce, samo za pesnike in pisatelje jih ni. Poznamo le nagnjenje, to pa se pokaže navadno zgodaj. Ne samo zase, tudi za prijatelje in znance, ki so se posvetili pisanju, vem, da so že v osnovni šoli zbujali pozornost s slovenskimi nalogami. Mojih zvezkov s spisi mi ob koncu leta niso vedno vračali, obdržali so jih, ker sem pisal drugače kakor sošolci, ker nisem podlegel običajnemu šolskemu slogu in ker sem znal biti že v nalogah piker. Pikrosti se najbolj spominjam, ker me je zavoljo nje življenje včasih tudi teplo, v šolskih klopeh in kasneje, ko sem odrasel.

V šoli sem si prislužil prvo nagrado za pisanje. Eno leto me je učil slovenščino pokojni pisatelj Tone Seliškar. Ta nam je nekoč naročil, naj opišemo življenje pri nas doma, in obljubil knjigo kot nagrado za najboljši sestavek. Prisodil jo je meni.

Da je s tem ali kako drugače Seliškar vplival na moj razvoj, ne morem reči. Bil pa je prvi pisatelj, ki sem ga osebno poznal in ki mi je pustil pogledati v umetniško delavnico. V šoli nam je pripovedoval nekatere svoje zgodbe, in spominjam se, da so bile drugačne kot potlej, ko so jih natisnili. Fantje iz Bratovščine Sinjega galeba, ki nam jih je pisatelj predstavil v razredu, so se v marsičem razlikovali od tistih, ki jih poznamo iz knjige. Pisatelj sam je pravil, da mu različni oziri branijo napisati zgodbo, kakor bi jo rad. Po vojni je iz podobnih ozirov spremenil *Rudija*, a je napravil knjigi slabo uslugo. Zato sem vsaj za eno izkušnjo lahko hvaležen Seliškarju: pri pisanju nikoli ne razmišljam, kaj bi bilo všeč razsodnikom in ocenjevalcem.

* Biobibliografski podatki o avtorju so v tej številki na strani 82 in 83 v *Gradivu za leksikon sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev*.

Slika 2 Guy AMEYE — Francija: *Potujoči ovčarji* (Večer v gorah)

Slika 3 Sophie KNIFKKE — Francija: *Sanje prodajalca koles* (Ne ostajam v spečem mestu)

Slika 4 Kenshi MATSUKAWA — Japonska: *Zgodovina premogovnika (Dograditev železnice)*

Slika 5 Nicole LUCK — Francija: *Dogodivščine Toma Palčka* (Velikanska mačka je nenadoma skočila iz žive meje in planila nanj)

Zakaj pišem za mladino?

Nekateri teoretiki trdijo, da posebne mladinske književnosti ni, da je samo dobra in slaba. Za dokaz navajajo dela, kakor so *Odiseja*, *Tisoč in ena noč* ali Finžgarjev roman *Pod svobodnim soncem*, ki ob nastanku niso bila namenjena otrokom, a imajo danes največ bralcev prav med mladimi. Nekaj podobnega se je zgodilo meni. Roman *V sedemnajstem* sem namenil odraslim, a so segli po njem pubertetni in ga razglasili za Zlato knjigo. Vendar se vselej zavestno odločam, za koga pišem, kadar ustvarjam za mladino. Otroku zaradi skromnejših življenjskih izkušenj in manjšega obsega znanja ne more biti dosegljiva vrsta umetniških del, ki jih s pridom prebirajo odrasli. Zato obstaja mladinska književnost kot posebna zvrst, kakor obstajajo ljubezenski, zgodovinski in pustolovski romani. Taka lahko zadovolji mladega bralca, pa tudi odraslega. Imam znanca, izobraženca, ki pogosto sega po pravljicah, kakor nekateri po kriminalkah. In iz lastnih izkušenj vem, da je mogoče za užitek prebrati delo, ki je sicer namenjeno otrokom, če le kaj velja. To je merilo za kakovost. Po mojem je dobra mladinska književnost tista, ki nekaj pove tudi odraslemu.

Otroci niso kritični, pa vendar sem slišal že nekaj piscev, ki so se sklicevali na njihovo sodbo. Prav prizanesljivost bralcev pa omogoča, da raste na polju mladinske književnosti toliko plevela. Kadar žene pisca k delu prepričanje, da je poklican deliti zlate nauke, se slabo piše umetnosti. Takih ustvarjalcev pa je bilo precej v preteklosti in jih je še danes preveč.

Če niso kritični, so pa otroci hvaležni bralci. Vživljajo se v pripoved, zlahka se istovetijo z junaki, v zgodbe pa vnašajo svojo igro in jih postavljajo v svoj svet. Sodim, da je nekaj zamudil ustvarjalec, ki ga ni vsaj enkrat zamikalo, da bi pisal za otroke. Nekateri pogovori z mladimi bralci mi bodo za zmeraj ostali v spominu. Iz izkušnje vem, koliko vere in koliko pričakovanja je v njih. In kako lahko jih je zavesti. Zato otroških zgodb nikoli ne dajem iz rok brez občutka nelagodnosti.

O čem pišem najraje?

Tako je vprašanje zastavljeno, a bi ga sam obrnil drugače: o čem lahko in o čem moram pisati. Svet vsakega ustvarjalca je omejen. Če skrbno berete, boste našli pri istem piscu vedno iste motive, ki se kažejo v različnih, včasih hudo zastrtih oblikah. Nekaterim je težko priti do dna, nekaterih avtor še sam ne zna razvozljati, ker segajo njihove korenine v podzavest.

Eden takih motivov v mojem delu je malo mesto s strmimi strehami, ki so krite z bobrovci. S hriba gledam na vegasta slemena in na zaprta dvorišča, ki varujejo neštete skrivnosti in izročila davnih rodov. Ali pa opazujem hiše z ulice, kjer so pročelja drugačna in kjer so okna vstavljena tako, da si je mogoče udobno ogledovati življenje na cesti. Ali pa se v okovanih škornjih sprehodim po debelih preprogah v častitljivih salonih.

Potlej so tu potok, ki se vije med travniki, žuborenje na plitvinah in tolmun. Posebno tolmun. Globok je, da mu ni videti dna, in gladina na njem je spokojna, dokler je ne vznemiri ena sama kaplja, ki se utrne z lista. Včasih trepečejo na vodi sončni žarki, ki se prebijejo skozi vejevje, včasih plešejo nad njo kačji pastirji in se dvigajo iz mraka naravnost v sonce.

Kot tretji motiv bi omenil konja. Ko mu snamete vse spone in vezi, ko ga človeška roka nima za kaj prijeti, je svoboden. Takrat se požene čez planjavo, da mu zemlja prši izpod kopit. In dosti zvijačnosti je treba, da se mu človek približa in mu znova nadene uzdo. Tisti hip je svobode konec in to je tako, kot bi se sonce skrilo za oblak.

Seveda je takih motivov še nekaj. Nekaterih se zavedam, nekaterih najbrž ne. Včasih jih poskušam potisniti nazaj v podzavest, pa se bojim, da na drugem mestu v drugačni obliki spet pribodejo na dan.

Ustvarjati pomeni gnesti svet kot kepo mehke gline in ga vedno znova ustvarjati po lastni podobi. To je največji mik pri pisanju. In tudi največja stiska. Nihče ne more pisati o tistem, česar ne nosi že v sebi, nihče ne more preseči lastnih daljav. Še za boga pravijo, da je ustvaril človeka samo po svoji podobi. Pa je bil bog.

Zusammenfassung

Gelegentlich der unmittelbaren Begegnungen mit dem Schriftsteller befragen ihn die jungen Leser, warum, wie lange und worüber er am liebsten für die Jugend schreibt. In seinem Beitrag beantwortet Ivo Zorman diese Fragen und denkt über sein Schaffen für die Kinder nach.

Jože Rode

Ljubljana

TELEVIZIJSKA IGRA ZA OTROKE IN MLADINO

DRAMATURŠKO RAZMIŠLJANJE

»... gospod Bombay je neprestano gledal televizijo. Njegovo življenje je bilo sestavljeno iz jutranjega gledanja televizije, opoldanskega gledanja televizije, popoldanskega gledanja televizije in večernega gledanja televizije. Bil je penzionist.«¹

Ne vem, koliko je pri nas »tov. Bombajev«, ki vse dni presedijo pred televizijskim sprejemnikom in se izobražujejo, zabavajo, dolgočasijo ali pa jezijo. Vprašanje je tudi, če bomo sploh kdaj zvedeli, koliko je pri nas tistih, ki večino svojega prostega časa prežive pred »izumom stoletja«, ki jim malodane pomeni življenje, prav tako kot gospodu Bombayu. Žal pa je med temi zasvojenci, če jim seveda starši to dovolijo (to pa se rado zgodi, saj so otroci pred ekranom tako mirni in odraslih sploh ne motijo z nadležnimi vprašanji), tudi veliko otrok, ki gledajo prav vse, pa naj bodo oddaje njihovi starosti in razumevanju primerne ali ne. Žal nimamo nobene domače raziskave, ki bi ugotovila, kolikšen je odstotek »televizijskih zasvojencev« med našimi šoloobveznimi in predšolskimi otroki. Svojo domnevo lahko podprem samo z anketo, ki jo je za EBU* napravila Ana Barbičeva in za katero je anketirala 655 otrok starih 11 in 13 let (5. in 7. razred osemletke), kjer ugotavlja, da 65 % otrok redno gleda televizijo in da je prav tolikim to najpriljubljenejša dejavnost v prostem času.² Žal pa ta študija podrobneje ne raziskuje, koliko otrok občasno ali redno gleda tudi oddaje, ki niso njim namenjene. Da jih je precej, nam potrjuje že samo, sicer nepreverjeno dejstvo, da sodi med najpriljubljenejše oddaje prav tista, ki otrokom prvenstveno ni namenjena, kot je primer s proslavljenjo, sila naivno in velikokrat tudi zelo neokusno serijo *Muppetshow*. To serijo pa vsi naši studiji programirajo prav v času, ko je pred televizijskimi sprejemniki največ mladih gledalcev, to je malo pred televizijskim dnevnikom. Verjetno preprosta utemeljitev, lutke so pač za otroke, ki smo jo enkrat neuradno slišali z ekrana, ne more nikogar, ki vsaj malo pozna to problematiko, prepričati. To mnenje je tudi povod za naše osnovno razmišljanje: dramaturgija oziroma dramaturške zakonitosti v otroških in mladinskih televizijskih igrah oziroma serijah. Mnogi

* European Broadcasting Union

¹ Dimitrij Rupel: *Esej o televiziji*. — Sodobnost 1980, št. 11, str. 1046.

² Was wissen Fernsehproduzenten von ihren jungen Zuschauern? Empirische Untersuchungen in vier Ländern. München 1979. Str. 148.

namreč prej omenjeno serijo, prav zaradi naivne in preproste dramaturgije (in pa seveda zaradi lutk) prisojajo med program za otroke.

Preden spregovorimo o tem vprašanju, moram opozoriti, da je vprašanje estetskih vrednot v oddajah za otroke oziroma mladino velikokrat potisnjeno v drugi plan, nadomestile pa so jih vzgojno-pedagoške vrednote in pa psihološka verjetnost. Zato tudi niso redke trditve: oddaja je dobra, če je vzgojno neoporečna. Tako se srečujemo s problemom, ki nam je že dobro znan iz teorije mladinske književnosti, saj je tudi tam ta razkorak vedno prisoten, čeprav ne morda tako žgoč kot prav pri televizijskih oddajah za otroke. In morda Dodererjev pomislek, »... da je sicer Pika Nogavička ljubka knjiga, toda pedagoško neodgovorna, ker ima za junaka preveč upornega otroka,«³ še veliko bolj velja za otroške oziroma mladinske televizijske oddaje kot pa za knjige. Razumljivo je, da ima televizijska slika veliko večjo moč, saj se »za sodobnega človeka pojma spoznati in doživeti vse bolj vezeta s pojmom videti,«⁴ ni pa povsem razumljivo, da imamo o mladinskih in otroških televizijskih oddajah nepri- merno več psiholoških, pedagoških in socioloških študij kot pa estetskih raz- mišljanj. Povsem razumljivo je namreč, da ne sme niti ena od teh panog druge povsem izključevati, če hočemo dobiti kolikor toliko popolno sliko oddaj, ki jih za mladino in otroke posreduje medij z nedvomno največjo odmevnostjo in pri- ljubljenostjo. V našem razmišljanju o televizijskih programih se bomo omejili samo na igrani program za mladino in predšolske otroke.

Tudi za ti dve starostni obdobji je motivika izredno raznolika in pestra, saj obsega vse zvrsti in žanre kot igrani program za odrasle. Njen razpon sega od dramatizacije klasične pravljice (*Trije lešniki za Pepelko, Pohorski steklar*), sodobne pravljice (*Kosovirja na leteči žlici, Pekarna Miš-Maš*), socialne igre (*Pesterna*), znanstvene fantastike (*Jazon v vesolju, Trapollo HH-33*), psevdozgo- dovinske igre (*Robin Hood*) do sodobne angažirane in družbeno kritične igre (*Vrni se Johnny*). Ker bi vsaka od teh zvrsti zahtevala poseben pristop in na- tančnejšo raziskavo, se bomo omejili predvsem na dela s sodobno tematiko, pri katerih nastane sprožilni moment v ozkem družinskem krogu. Da je ta moti- vika postala tako priljubljena in pogosta, je eden od vzrokov tudi v tem, da avtorji skozi konflikt dveh generacij spregovore o družbeno aktualnih proble- mih, od socialnih, pedagoških pa do političnih. Drugi vzrok pa je nedvomno v tem, da prikazovanje odnosov med odraslimi in otroki ponuja najširšo mož- nost prikazovanja in oblikovanja dramskih konfliktov. Tu se srečujemo z dvema ostro začrtanima poloma. Vsak od njiju zastopa svoje ideje in ni pripravljen za sprejem nikakršnega kompromisa: odrasli ne smejo popustiti, saj svoja stališča in mnenja opravičujejo kot vzgojne metode, ki jih podpirajo z izkušnostjo in znanjem; mladi pa se jim upirajo, ker le predobro vidijo vse njihove drobne napake in pripravljenost za sklepanje kompromisov. Vso to svojo upornost pa še podpirajo z željo po čimhitrejši uveljavitvi. Otrok je tu običajno zastopnik čiste spontanosti, starši pa velikokrat zagovarjajo neko konvencijo, ki so jo prevzeli ali pa so se ji podredili, in ki jo morajo zaradi svojega položaja v dru- žini — saj vendar igrajo vlogo neposrednega vzgojitelja — tudi zagovarjati. »Dejanje se lahko odigrava med prijatelji ali med sovražniki ali med ljudmi, ki

³ Klaus Doderer: *Klasične otroške in mladinske knjige*. Prev. Darja Kramberger. Ljubljana, Mladinska knjiga 1974. Str. 9.

⁴ Srboljub Stanković: *Oko, ovo, mašta*. — Umjetnost in dijete 7 (1976), št. 44, str. 10.

niso ne prijatelji ne sovražniki. Če sovražnik prizadene ali namerava prizadeti zlo sovražniku, tedaj to ne vzbuja usmiljenja, razen kolikor gre za trpljenje kot tako; tako je tudi, kadar gre za ljudi, ki si niso ne prijatelji ne sovražniki. Če pa se taka katastrofa odigrava med sorodniki — če brat ubije ali namerava ubiti brata, sin očeta, mati sina, sin mater ali podobno: to so hvaležni motivi, ki jih pesnik išče...⁵ Svetovna dramatika se je v zadnjih dveh tisočletjih res toliko spremenila, da se danes spori več ne rešujejo s fizičnim obračunavanjem, polarna nasprotja pa so ostala skoraj nespremenjena: še danes lahko mirno pritrdimo Aristotelu, da do največjih (danes seveda idejnih) sporov prihaja prav v najožjem družinskem krogu.

Spopad v številnih mladinskih televizijskih igrah oziroma serijah nastaja prav med starši in otroki. Pri nadaljnjem razvijanju tega motiva pa prihaja pogosto do velikega poenostavljanja problemov, ki se največkrat kažejo v izrazito črno-belem slikanju značajev. Starši so prezaposleni, sebični in stalno utrujeni. Čeprav so šele v srednjih letih, so zastarelega mišljenja itd. Zato so njihove vzgojne »metode« omejene na kričanje in klofute, saj nimajo časa, da bi se s svojim odraščajočim otrokom resno pogovorili. Svoje napake se zavedajo in za nadomestilo v trenutku dobre volje nudijo otroku kar največ materialnih dobrin. Po drugi strani pa tudi otroci ne pokažejo veliko razumevanja za težave svojih staršev. Njihov odgovor na kričanje in klofute je beg od hiše (na primer Janjina zgodba v seriji *Odprava zelenega zmaja*). Ker pa beg v nobenem primeru ne more biti dokončna rešitev problema, postane v nekaterih serijah samo ekspozicija, ki vodi v krajo, nasilje, promiskuiteto in podobno ter v zadnji stopnji, ko mladi ne vidijo več poti naprej, celo v nasilje (*Vrni se, Johnnu*). Nasilje mladostnikov je postalo v mnogih, posebno v angleških in ameriških serijah, eden vidnejših momentov, zoper katerega se mnogi, vendar brez vidnejšega uspeha, borijo. Tudi številne raziskave, ki so bile napravljene, si v marsičem nasprotujejo, čeprav so v glavnem vsi prepričani o škodljivosti nasilnih prizorov v serijah za mladino. »Raziskava je potrdila, da so programi z agresivno vsebino med mladino, ki je nagnjena k delikventnosti, povečali fizično agresivnost med njimi.«⁶ Nekateri hočejo dokazati, da nasilni prizori v televizijskih igrah za mladino delujejo kot nekakšna katarza. Čeprav »... predvsem v tisku zagovarjajo to teorijo, jo moramo oceniti kot netočno.«⁷

Pri nas seveda oddaj, v katerih bi prevladovalo nasilje, ne poznamo, saj ta problematika pri nas ni dosegla tolikih razsežnosti kot v nekaterih drugih državah. Tu se pojavlja zanimivo, predvsem dramaturško vprašanje: koliko so problemi, na katere junak televizijske nadaljevanke direktno ne more vplivati, še mladinski problemi. Saj vemo, da se za njimi v osnovi skrivajo problemi, kot so neurejena družina, slabo otroško varstvo, socialne razlike in podobno. Ali je potem odraščajoči otrok res aktivni junak serije ali igre ali pa je morda samo žrtev okolja, pomanikljive vzgoje ali neurejenih družinskih razmer? Dramski junak mladinske televizijske igre postane takoj po osnovnem dramskem konfliktu, ko je še aktiven v svojem sporu s starši, naenkrat žrtev okolja. Igra se zato običajno konča neprenosljivo, če že ne neverjetno. Nastopi »deus ex machina«, največkrat v obliki vserrazumevajočega pedagoga ali socialnega de-

⁵ Aristoteles: *Poetika*. Prev. Kajetan Gantar, Ljubljana, Cankarjeva založba, 1959, str. 60—61.

⁶ Herta Sturm, Marianne Grewe-Partsch: *Das Fernsehen: Vermittler von Gewalt und Angst?* — *Fernsehen und Bildung* 1978, št. 1/2, str. 33.

⁷ Prav tam

lavca, ki pokara tako starše kakor tudi otroka. Starši skesano priznajo svoje napake, otrok pa obljubi, da se bo poboljšal. In to, kar bi moralo biti humanistično sporočilo, se žal velikokrat spreobrne v deklaracijo, ki more le malokoga prepričati. Tovrstnih pomanjkljivosti, ki so zelo pogoste, pa ni kriva morda samo nesposobnost avtorjev. Menim, da moramo enega od vzrokov iskati tudi v dejstvu, da je večina epizod televizijske nadaljevanke dolgih le okrog 30 minut in le redko več, mladinska televizijska igra pa skoraj da ni daljša od ene ure. Dolžina zgodbe narekuje tudi karakterizacijo oseb. Kakor smo videli, so osebe, ki izhajajo iz konflikta v ožjem družinskem krogu, že s svojim položajem ostro okarakterizirane. Osebe prav zaradi tega postanejo maske ene same strasti ali pa ene same navade. Poudarjena je pač samo tista stran nekega značaja, ki je pomembna za določeno karakterizacijo. Ta je sicer lahko verjetna, psihološko pa ne do kraja utemeljena. Vendar ima tudi ta delna karakterizacija oseb svojo utemeljitev: dramsko dogajanje se namreč v sodobnih mladinskih in otroških televizijskih igrah v večini primerov razvija v kontrastih in le redko v konfliktih. Za večino serij bi lahko rekli, da rastejo bolj iz epske kot iz dramske zasnove. To je po svoje tudi razumljivo, saj so večinoma le dramatiizacije mladinskih povesti. Zgodba se bolj pripoveduje, kot pa dogaja. Take primere vidimo v številnih serijah od *Pike Nogavičke*, *Erazma in Potepuha*, *Bratovščine Sinjega galeba*, *Odprave zelenega zmaja* pa do *V puščavi in goščavi*. Junaki potujejo iz kraja v kraj, s prizorišča na prizorišče in na tem svojem potovanju doživljajo razne, predvsem epske dogodivščine. Kdaj pa kdaj pridejo z določeno osebo v manjši konflikt, potem pa avtor spet nadaljuje s pripovedjo, ki je večkrat dovolj dramatična že zato, ker se junaki srečujejo z neznanim. To »dramaturgijo popotovanja« je rodil pravi plaz priredb literarnih del, saj smo videli že malodane vse klasične, kakor tudi sodobne uspele romane in povesti, ki so namenjene otrokom in mladini. Žal pa gre pri večini teh dramatiizacij za suho dialogizacijo in ne za pravo presaditev v nov, povsem drugačen medij. Dramatizacija po »besedi in situaciji« pa žal velikokrat onemogoča sleherno fantazijsko nadgrajevanje. Da dosežejo zunanjo dramatičnost, avtorji pogosto zanemarjajo poetičnost teksta. Realistični razvoj dogodkov, ki skušajo biti tudi psihološko utemeljeni in ki so dokončno opredeljeni z živo sliko, pomenijo največje osiromašenje fantazije in asociativnega nadgrajevanja vsebine. »Temu nasilju, tej tiraniji vizualnega je bolj kot mi izpostavljen otrok. Ker malo ve in ker nima izkušenj, laže sprejme vizualno doživetje in se podredi diktatu slike.«⁸ Če se za trenutek pomudimo pri seriji *Pika Nogavička*, potem vidimo, kam je pripeljalo to vizualno nasilje.

Pika Nogavička je nesporna osrednja oseba serije, okoli nje se zavrti celotno dramsko dogajanje. Vse druge osebe, vključno Anica in Tomaž, pa so postavljene v drugi plan. Kakor je serija sedaj napravljena, ponuja samo eno možnost: vse se je do pičice tako zgodilo, kot vidite. Pika igra glavno vlogo, Tomaž in Anica pa v njeni igri sodelujeta komaj kaj več kot statista. Še več, Pika je njun idol in nedosegljivi vzor, ki je sicer ljubezniv z njima, to pa je tudi vse. To, da je Pika v resnici »otrok« njune fantazije, njuna skrita želja in pa orožje, s katerim se borita proti konvencionalni meščanski vzgoji, pa ni nikdar niti omenjeno, čeprav v knjigi najdemo nekaj momentov, ki nakazujejo to možnost in ki bi v dramatizaciji napravili Anico in Tomaža aktivna soigralca, ki bi s svojo igro nadgrajevala Pikine dogodivščine in junaštva. To, kar je

⁸ Glej op. 4.

v knjigi najlepše, je suha realizacija s svojim neizprosnim realizmom v hipu podrla.

Žal je prav malo serij za otroke in mladino, ki bi otrokove fantazije, če že ne nadgrajevale, pa vsaj ne rušile. »Domišljija je sposobnost in moč, ki jo uporabljamo, da obogatimo misli in ideje. Oddaja, ki je postavljena povsem realistično, je lahko domiselna v idejah, ki jih hoče izpovedati, ali pa v načinu, v katerem je oblikovana... Mnenja smo, da sta seriji *Beli kamen* in *Skrita resničnost* odlični seriji, ki objektivno prikazujeta podobo otrokovega sveta, ne da bi se vmešavali v njegovo osebno fantazijo.«⁹ Seveda ne moremo pričakovati, da bi bila vsaka televizijska nadaljevanka, ki jo vidimo na naših ekranih, mojstrovina, kot sta na primer ti dve seriji. Našo televizijsko vsakdanjost bodo še naprej polnile bolj ali manj uspele dramatizacije dobrih in žal velikokrat tudi samo poprečnih mladinskih del s tipiziranimi junaki, v njih bomo spoznali komaj kaj več kot golo fabulo. Ob teh literarnih junakih se nehote vsiljuje Aristotelova misel: »Zatorej nastopajoče osebe ne delujejo z namenom, da bi prikazale tak ali drugačen značaj; nasprotno, le v toku dejanja prevzamejo tudi poteze svojega značaja.«¹⁰ Seveda je ta podobnost več kot slučajna. Karakterizacija oseb v starogrški dramatik je v tesni povezavi z mitom, ki je prirejen družbenopolitičnim zahtevam in je kot tak že izdelan iz mita prišel v dramo. Junaki so že po svojem izhodišču vezani na tragičnost in seveda tudi na katarzo. V sodobni mladinski televizijski igri pa so junaki, ki so vzeti iz knjige, največkrat samo zato, da nam povedo fabulo; televizija mlademu gledalcu največkrat samo v dialogih pripoveduje zgodbo. Zato tudi karakterji Anice, Tomaža in Pike niso pomembni, pomembno pa je, da odigrajo in predstavijo vsa tista junaštva, ki jih je opisala pisateljica.

Vendar bi bila trditev, da so junaki v vseh mladinskih in otroških igrah tipi ali maske ene same strasti ali navade, netočna. Kakor smo poudarili že zgoraj, dela tipe v mladinskih televizijskih igrah oziroma serijah predvsem nemoč junakov, ki se srečujejo s stvarnostjo, na katero ne morejo vplivati in katere žrtve so. Nasprotno pa ti junaki polnokrvno zaživijo, ko razrešujejo probleme, ki so samo njihova domena; in to v krogu svojih vrstnikov, ko razrešujejo tiste probleme, ki jih sami morejo razrešiti in ki so del njihovega vsakdanjega življenja.

V serijah oziroma igrah za predšolske otroke starši in otroci praviloma ne živijo na dveh bregovih, temveč starši sodelujejo pri soustvarjanju otrokovega sveta, ki ga sam ustvarja s svojo igro. (Igra tu ni mišljena kot gledališka oziroma filmska igra, temveč otrokova igra z igračami, igra na pesku itd.) Ta igra lahko postane v igrah za otroke osnovno dramsko dogajanje. Primere takšne ustvarjalne igre smo videli na primer v serijah *Beli kamen*, *Rasmus* in *Moj prijatelj Piki Jakob*. Otrok s svojo igro ustvari osnovno dramsko situacijo. Od odraslih povabi v igro samo tiste, ki jih tisti trenutek potrebuje. S svojo igro (= delom) je nesporni junak dogajanja. Po svoji formalni dramaturški zgradbi ostaja tudi veliko teh serij epska pripoved, ki se razvija brez pretresljivih zunanjih dramatičnih konfliktov, čeprav raste v svoji osnovi iz dveh povsem različnih svetov. Ta dva svetova premostuje otrok s svojo igro. Nista pa to samo svet otrok in svet odraslih, temveč sta to hkrati tudi resnični svet in fantazijsko

⁹ *Entertainment in TV for children 7-12 years*. Fourth EBU Workshop. Copenhagen 1974. Str. 17.

¹⁰ Glej op. 5, str. 46.

izredno razgibani svet, otrok ustvarja s svojo igro (v seriji *Moj prijatelj Piki Jakob* se mali junak igra predvsem z medvedki) svoj lastni fantazijski svet, ki najde v svetu odraslih svoje nasprotje in pa dopolni hkrati. Odrasli sicer s svojim delovanjem posegajo v otrokovo igro, vendar ne da bi jo razdirali, temveč kot otrokovi sodelavci. Pri tem posojajo svoj glas igračam, s katerimi se otrok igra, in mu pomagajo ustvarjati svet, ki je v marsičem enak resničnemu svetu, razlika je samo v tem, da v njem vladajo pravila otrokove igre in njegovega fantazijskega ustvarjanja. Res je, da v njem spoznavamo določene zakonitosti velikega, resničnega sveta, vendar ta svet dobiva tu novo kvaliteto in širšo, poetično razsežnost, ki razkriva najširši spekter otrokovega zanimanja. vse odnose med osebami vodi otrok s svojo otroško logiko, v začetku s preprosto igro posnemanja, ki pa kmalu skozi simbolno igro ustvari nove spoznavne vrednote. Ta svet je za oči odraslega v marsičem nenavaden, vendar je povsem normalen in logičen rezultat otrokove igre = dela.

Podobno dramsko situacijo najdemo tudi v švedski seriji *Beli kamen*, kjer celotno dramsko dogajanje sproži dogovor o moči belega kamna. Po tem izhodišču zgodbe ne moremo pripovedovati, zato jo tudi mala junaka odigrata, ali morda točneje, se jo igraata.

Do sedaj smo govorili o igrah, ki so po svoji dramaturški zgradbi vsebinsko zaključene igre oziroma serije z enotnim dramskim dogajanjem. Televizija pa je prinesla nov, mozaičen tip oddaje, ki združuje veliko izraznih možnosti medija, saj v njih lahko vidimo domala vse zvrsti od igranih odlomkov, prek lutkovnih prizorov, animiranega filma, reportaže itd. Enotna fabulativna pripoved je zanemarjena, nadomestila pa jo je želja, da z oddajo na zabaven in nezahteven način otroka nekaj naučimo. Pri nas je bil prvi takšen poskus nanizanka *Vijavaža*, katere edini namen je bil predstaviti otrokom že malo pozabljena dela slovenskih mladinskih klasikov. Pravo poplavo tovrstnih serij pa je povzročil uspešen nastop ameriške serije *Sezamova ulica*. V tej seriji je fabula povsem zanemarjena, edukativnost pa je nadomestila sporočilo. Zaradi hitrega menjava žanrov, zvrsti in tempa oddaje si je *Sezamova ulica* v hipu pridobila veliko privržencev kakor tudi posnemovalcev po vsem svetu. Njen vpliv je viden tudi v beograjski seriji *Poletavček*. Zelo preproste nauke kot, kakšna je razlika med spoloma, koliko je ura, štetje do deset in tako dalje, si veliko hitreje zapomnimo in še zabavneje je, če nas tega uče Nela Eržišnik, Mima Jauševc, znani nogometaš in drugi. Ves ta »učni« program pa je potem še lepo okrašen z gagi iz nemega filma in oddaja se lahko priljubi širokemu krogu gledalcev. Ostaja pa seveda vprašanje, če se pri igranem programu zadovoljimo že s tem, da se naučimo delček tistega, kar bi nas sicer morala naučiti šola, ali pa je cilj le malo višji, da v igranem programu za otroke spoznamo in doživimo neko globlje humanistično sporočilo.

Vendar *Poletavček* ni edina serija, ki se je zgledovala pri *Sezamovi ulici*. Podobne serije so napravili še v mnogih drugih državah. Nekatere so prevzele celo naslov (npr. *Sesamstrasse*) in lutke, prilagodili so jo samo svojim učnim načrtom in pa seveda jeziku. Mnoge od njih so v resnici napravljene zelo vabljivo in z vidnim ciljem, da razen tega, da nekaj naučijo, privabijo pred ekran tudi čimveč mladih gledalcev. Saj vemo, da so nekatere oddaje, ki so sicer namenjene odraslim, napravljene tako privlačno, da so pravi magnet za mlade gledalce. Prevečkrat seveda popuste tudi starši in jim dovolijo gledati. Pri tem je zanimivo, da popuste tudi tisti starši, ki skrbijo, kaj bere njihov otrok in pazljivo izbirajo knjige za svojega otroka. Ni jim dovolj, da je knjiga primerna

otrokovi starosti, hočejo tudi, da je dobra, veliko bolj popustljivi pa so pri izbiri televizijskih programov. Televizija postaja vse bolj priljubljena tudi med otroki in tega se je treba zavedati. Ta priljubljenost pa je spet razdelila mnenja staršev in pedagogov. »Tu imamo ljudi, ki bi najraje povsem prepovedali gledanje televizijskih programov še, ko je otrok v osnovni šoli. Ti zagovarjajo mnenje, da je v predšolski dobi gledanje televizije bolj nevarno kot napačna prehrana. Drugi pa spet trdijo, da za petletnega otroka gledanje televizije ni samo nenevarno, marveč celo dobro, saj mu programi nudijo veliko spodbud. To teoretično vojno, ki traja že več let, pa je stvarnost že davno prehitela. Vedno več in vedno mlajših otrok gleda televizijo. Ne le take oddaje, ki bi bile namenjene samo njim, ampak vse, kar pride na ekran in vse dotlej, dokler jih starši ne spodijo v posteljo.«¹¹

Pred dnevi sem se smučal s prijateljem, ki je vzdihoval, da sta s sinom, ki obiskuje tretji razred osnovne šole in je star devet let, zelo utrujena, ker sta do polnoči gledala ameriški kavbojski film *Drevo za obešanje*. Komentar, mislim, ni potreben in trditev, da je tudi pri nas veliko tovarišev Bombačev, je verjetno na mestu. Žalostno je morda samo to, da je ta moj prijatelj literarno precej razgledan in zelo skrbi za izobrazbo svojih otrok in jim tudi z veliko preudarnostjo kupuje knjige, pri tem pa pozablja, da vsi televizijski programi le niso za vse. Ne vem, kaj sem mu odgovoril, mislim pa na tole: »Idealni primeri so to, če starši po skrbni izbiri programa skupaj z otrokom gledajo program in si po oddaji vzamejo dovolj časa, da se z otrokom o njej pogovorijo, ali pa z igro dopolnijo to, kar so gledali. So pa seveda to le redke izjeme.«¹²

Summary

The dramaturgic study on television play for children is composed of two topics. In the first the subject of generation gap as presented in television plays for children is dealt with. The conflict gap is not seen only as idea conflict between the children and the parents but as a dramatic element. In conflicts of ideas between generations many times such problems where children are victims of the milieu and not active protagonists, are concealed.

It's not the young people's fault that they grew up in unhealthy environment and that due to alcoholism in family, no care etc. they found themselves on false roads.

In the second part of the study on television play for children mostly the subject of child's games is dealt with. Through playing the child learns and knows the world around him. From these new understandings he builds his own known world in which the laws of his playing are valid.

¹¹ Ursel Redepenning: *Sesamstrasse für unsere Kinder?* — Fernsehen und Bildung 1973, št. 2, str. 158.

¹² Prav tam

Vili Vuk

Maribor

TELEVIZIJSKA RISANKA

Če morebiti že ne bi mogli več trditi, da televizija še kar naprej prevzema svoje gledalstvo in ga popolnoma neselektivno priklepa na svoje programe, bo pa še vedno držalo, da ta medij ostaja privlačen za otroke. Televizija se potemtakem očitno ustaljuje kot nujna stopnja v človekovem vizualnem čutenju in spoznavanju sveta, kar bi pomenilo, da se uvršča v niz tistih kulturnih medijev, ki človeka bodisi vpeljujejo v svet umetnosti, bodisi mu to umetnost tudi neposredno uresničujejo.

Začetni koraki otrokovega vstopanja v spoznavanje sveta temeljijo v podobnosti. Skozi likovno interpretacijo zgodb, pri čemer niso mišljene le leposlovne zasnove, temveč tudi poljudni spisi, se otroka najprej oprijemlje nerealen svet, zapisan z intenzivnimi in poudarjenimi barvami, te podobe pa ga potem predstavljajo v resničen svet, kjer odkriva podobnosti s svojimi predstavami o njem, kakor jih je srečal in zaznal v pripovedi svojih slikanic.

Lahko bi rekli, da je televizija nekoliko višja stopnja slikanice; ne le zato, ker je slika živa, animirana, temveč zlasti zaradi številnih drugih možnosti, ki jih televizijska — ali filmska — slika uveljavlja in ki segajo na povsem estetsko področje. Podoba v slikanici je statična, mladi gledalec jo lahko opazuje neskončno dolgo, saj si za gledanje sam odmerja čas, do nje je lahko pozoren na različne načine, po dolgotrajni presoji se lahko zadovolji z njenim sporočilom. Televizija ni statična, temveč slike pobliskujejo s silovito naglico in dogajanjem, ki se nenehno razvija in menjava, je treba slediti z večjo zbranostjo in z dokaj razvito spretnostjo. V dinamiki slike je pravzaprav tudi čar filma in televizije, saj gibanje stopnjuje dramatičnost, vsak začetek mora imeti svoj konec, vsaka stopnja svoj razvoj, v tem pa je prava vizualna pustolovščina, ki izziva napetost in stopnjuje radovednost.

Televizija nudi različne vrste slik, najpogostejše med njimi so dokumentarne, ker je njena medialnost take narave, da pravzaprav nenehno odseva realnost, informira o njej in jo dokumentira. Povsem normalno pa je, da otroka na začetni stopnji vizualnega razvoja, ko se začenja razumsko vključevati v spoznavanje okolja in ko v njem razkriva tudi svojevrstno duhovno ozračje, pristno, tako rekoč iz duše, prvenstveno zanima risanka. Ni rečeno, da ne kaže radovednosti tudi do drugih vrst televizijskih slik, toda gleda jih bolj ali manj nagonsko, brez poskusa, da bi bil ob njih razumsko prisoten in da bi razvozlaval njihov pomen. Risanka ga priteguje drugače, saj popolnoma angažira njegovo zanimanje, to pomeni njegov razum in čute; risanka je fantazijska stva-

ritev, v njej je v ospredju poetičnost, ki se imenitno naveže na otrokovo dojemljivost, polno idej, povezanih s prvinsko, prav nič izrojeno in še manj umetno fantazijo.

Če bi bilo danes mogoče, da se otrok izolirano od televizije sreča najprej s slikanico, ki bi morala pomeniti uvod v njegove vizualne spoznavne obkrožajočega se sveta, bi morala biti televizijska risanka s svojo živo sliko naslednja stopnja pri razvoju teh vizualnih korakov. Žal ta izolacija tokrat ni več mogoča, kajti slikanica in televizija sta ob otroku prisotni hkrati, tako da je mogoče listati po slikanici in hkrati gledati televizijo, na primer risanko. Tu nastaja združenost dveh različnih stopenj vizualne komunikacije, kar brez dvoma povzroča škodo nekakšnemu normalnemu zaporedju spoznavanja vidnega, barvitega in fantazijskega. Ob tovrstni hkratnosti ne more priti do nujnega ločevanja med dvema načinoma upodabljanja sveta ali fantazije, saj je jasno, da sta slikanica in risanka različni stvaritvi, ki terjata vsaka zase svojo likovno disciplino, svojo pot k oblikovanju sporočila in sploh svojo ustvarjalno spretost. To bi pa bilo treba jasno razločiti, če bi hoteli, da se bodo v otroku razvili občutki za presojo in smisel za pomensko razbiranje vseh poznejših pripovedi, ki jih bo srečeval v drugih vrstah televizijske slike, v filmu in drugih oblikah vizualnih medijev.

Ker potemtakem razvojna pot, ki bi otroka pripeljala od slikanice k televiziji, ni več mogoča v zaporedju, temveč s hkratnostjo, bi morala televizija v svojih mladinskih programih s precejšnjo pozornostjo skrbeti za prisotnost televizijske risanke v dnevni programski shemi; to pomeni: če je vsak dan pozni popoldan namenjen mladim gledalcem, bi bilo nujno za najmlajše pripraviti ustrezen risani program. Pri tem pa ne gre za uporabo filmske risanke, ki sicer vsak večer v predreklamnem bloku »razveseljuje« mladost občinstvo. Televizija bi morala tudi na tem področju pokazati voljo do lastne ustvarjalnosti, kjer bi lahko nastala zvrst televizijske animacije, ki bi bila za razloček od filmske bolj strnjena, težeča v oblikovanje in poudarjanje podrobnosti. S tem bi nastala svojevrstna televizijska zvrst, ki bi seveda ne bila uporabna samo za mlado gledalstvo, temveč za celotno televizijsko občinstvo.

V jugoslovanskih televizijskih razmerah se je, kolikor je znano, avtentična televizijska risanka pojavila samo enkrat. Pred leti se je je lotil skopski avtor Darko Marković, sicer tudi priznan ustvarjalec animiranih filmov, ki je v televizijski risanki z naslovom *Kaša* pravzaprav izoblikoval model televizijske animacije. Smiselno je izrabil dimenzije televizijskega zaslona in v njegov prostor postavil izrazito televizijsko animirano sliko, katere značilnosti so bili dinamični detajli, izrisani z bogatim koloritom, ki so se v svojem predvajanem zaporedju družili v pestro in mikavno celoto. To je bila uspešna oddaja, ki se žal ni ponovila s svojimi nadaljevanji.

Zapustila pa je spoznanje, da je televizija zmožna temeljito spregovoriti tudi v animiranem načinu. Glede na prejšnje ugotovitve o pomenu slikanice (v knjižni obliki) v otrokovem spoznavnem razvoju, je potemtakem jasno, da bi televizijska risanka kot naslednja stopnja slikanice mogla opravljati pomembno izobraževalno in zabavno nalogo. Kot je bilo že rečeno, mladinski televizijski program ni brez risank. Formalno bi bilo torej vse v redu, saj posamezne programske sestavine v mladinskem sporedu vendarle tvorijo komplementarnost, kakršna ustreza konceptu mladinskih televizijskih oddaj.

Seveda pa s tem nikakor ni zadoščeno kvaliteti, ki bi lahko bila ob večjem upoštevanju lastnih ustvarjalnih zmogljivosti in seveda ob večji želji po izvir-

nem programu ter iskanju novega televizijskega izraza (v našem primeru televizijske animacije) dosti izbranejša, zahtevnejša in z vsem tem seveda boljša. V televizijsko animacijsko delo se ponuja prava gora snovi, ki bi najmlajšim gledalcem s televizijsko govorico lahko konec koncev približala tudi dela s področja književnosti. Tako bi lahko znova prišlo do vzajemnega spodbujanja, ko bi knjiga silila k televiziji in televizija spodbujala k branju.

Summary

TV program for younger people should better bear in mind the TV animated film. This kind of film is still undeveloped animation, but it can mean the intermediate stage between a picture-book and literature for young spectators.

Matjaž Schmidt

Ljubljana

POGLED NA LETOŠNJI BOLONJSKI SEJEM KNJIG ZA OTROKE S POSEBNIM OZIROM NA OTROŠKO ILUSTRACIJO*

V od Ljubljane ne preoddaljeni Bologni, častitljivem središču Rimske Emilie, je vsako leto prve dni aprila v prostorih bolonjskega sejma, sodeč po njegovi avreoli, enako čaščen sejem otroške knjige. Hkrati s sejmom teče v njegovem okviru tudi izbrana razstava ilustracije.

Prostrana notranjost gigantskih paviljonov je vsa na voljo aktualni literarni produkciji, namenjeni otrokom od aliterarne dobe do zrelih šolskih let. Velik del te produkcije obseže tudi bralce »kar tako«, ker je zasičena s poljudnoznanstveno in hobi literaturo raznih profilov, ki je obvezno tehnično bogato opremljena in draga, ker računa na določen profil kupcev.

Še ne prav izraženemu spoštovanju do bolonjskega sejma moramo na tem mestu odvzeti nekaj leska. Tudi bolonjski sejem je samo sejem in v izboru blaga, ki ga na sejem prinesejo založbe, je čutiti tisto za kanček preveč industrijsko, preveč komercialno in utilitarno esenco današnje knjižne produkcije za otroke. To ni ugotovitev knjižnega romantika, temveč le zastavljanje neodgovorljivih vprašanj: Ali je še kaj pravih bralcev v svetu, kjer je književnost predmet industrije in businessa? Mar ni informacija, zapisana v neznano katehizirani ponovljeni inačici (tokrat še bogatejši in lepši), marsikdaj le sama sebi namen? Mar ni res, da knjige, ki tako množično in vedno znova govore o istih vrednostih, ne ustvarjajo inflacije teh vrednosti? Mar ne ostajajo delno tudi zato resnične vrednote prezrte in potisnjene v enakomerno sivino brezvladja senzacij in dolgočasja?

Dogaja se bržkone to, da poprečni kupec knjige izgublja orientacijo. Za knjigo se odloči, ker ima »vse noter« ali ker je »nekaj novega«, »pa še barvasta povrh«. To je vrednostni ključ, ki se neposredno ne tiče vsebinske plati knjige, temveč je projektirani del njene proizvodnje. To je tisti del tekočega traku, pri katerem umetniški direktor, designer, raziskovalec trga in propagandist umeščajo psihosocialni status določene knjige.

Bolonjski sejem otroške knjige zastavlja takšna in podobna vprašanja, ki pa niso zanj specifična.

Resnici na ljubo, knjige imajo na bolonjskem sejmu dosti zraka. Z obeh strani širokega obhodnega hodnika ponujajo založbe v ogled svojo najbolj

* Črnobela in vse barvne ilustracije, ki spremljajo tekst kot priloga, so povzete iz razstavnega kataloga, v katerem so naslovi citirani le v angleščini. V napisih k slikam navajamo v ležečem tisku naslov slikanice v prevodu, v oklepaju pa naslov oziroma vsebino posamezne ilustracije.

svežo bero, dajejo prospekte, za španskimi stenami sprejemajo impresariji poslovne goste in zasebne ponudnike. Poseben paviljon je namenjen tematski likovni razstavi — tokrat junakom otroških komičnih stripov — in razstavi izbrane knjižne ilustracije za otroke.

Ilustraciji, ki jo v takšni ali drugačni obliki razgrinja pred stotisočglavim občinstvom Bologna, se bom malo bolj posvetil. To storim lahko z nedolžnim obrazom in lahke vesti, ker prihajam iz dežele, katere ilustratorska zgodovina in ambicija me navdajata s samozavestjo. Predvsem pa prihajam na sejem razdoveden, široko odprtih oči in neobremenjen z visokoletečimi artističnimi merili.

Otroška knjiga je ilustrirana knjiga. Na najnižji ravni kognitivnega bogatenja in zorenja zamenjuje slika besedilo in je primeren kulturni stimulus. Vendar se ilustracija tudi kasneje ne more podrediti besedi, temveč se njena likovna formulacija samostojno bogati in kultivira, kot se razvija literarno izražanje in razumevanje.

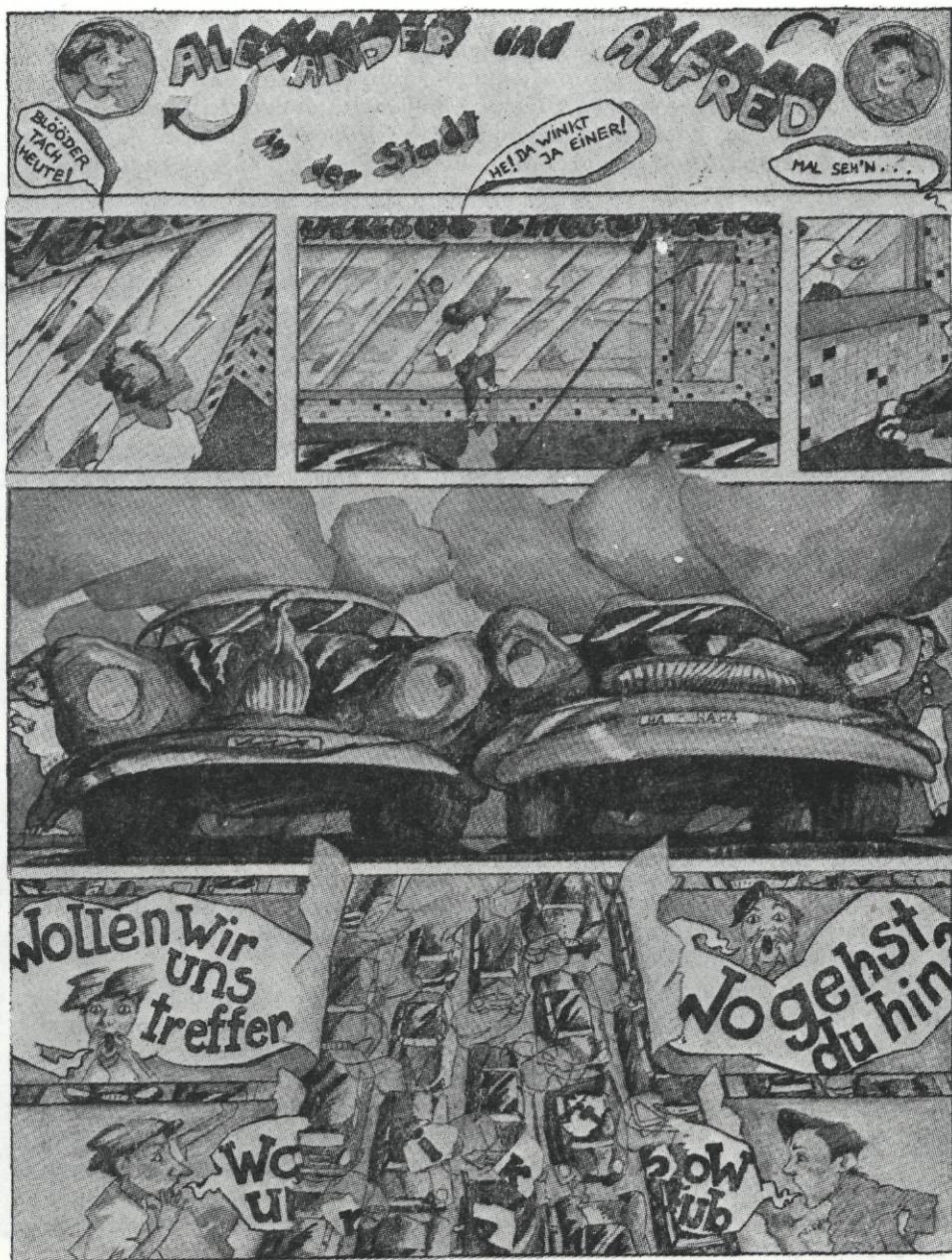
Slika opravlja torej v začetku najobčutljivejše poslanstvo, ker pomaga vstopati otroku v edini možni kulturni svet.

Bolonjski sejem se je, kot je videti, zavestno odrekel posegom na »čisto« didaktično področje, ki ga zamejujejo psihološko osmišljeni smotri, in je bolj pozoren do ilustrirane literarne fikcije za otroke in do tematsko usmerjene ilustrirane literature za starejše otroke.

Ko skušam potegniti prvo rdečo nit videnega na nevtralnih policah bolonjskega sejma, se naj ustavim ob dveh pojavih, ki zadevajo vsebinsko plat knjig:

Kot prvo se otroku v neštetihi inačicah ponujajo iz slikanic tipizirani, izmišljeni junaki, ki nastopajo v vlogi nekakšnega zaščitnega znaka serije. Ti junaki so najrazličnejše živali, izmišljene živali, pa vse do govorečih fižolov ali popolnoma domišljijjskih ameboidnih bitij. Mnoge slikanice tega tipa so razvile svojstveno animacijo, ki v nekaterih aspektih tekmuje z animiranim filmom. Prizori si sledijo v malone stroboskopskem zaporedju, drugič uporablja risar vse močose stripovske izume — od hitrostnih črt, medmetov in celih besedil v oblakih do deformacij in transformacij likov, dovoljena so vsa sredstva, ki dinamizirajo kompozicijo (slika 1). Pretežno pa se pri tej slikanici srečujemo z vsebinskimi stereotipi in banalnimi idejami. Videti je, kot da si komercialno prodornejši ilustratorji pogosto priborijo pravico do ustvarjanja junakov — tipov, ki so potem akterji v celih serijah slikanic, njihovi patentno zaščiteni simboli in hkrati jamstvo za dobro prodajo; otroci se namreč že zgodaj priučijo osnovnim potezam potrošništva in zahtevajo blago v serijah, kompletih ali garniturah.

Drug pogost pojav so različna razlagalna dela, temelječa na načelih slikanice. Funkcionalno vrednost in kvaliteto takšnih slikanic pogojujeata inventivnost in duhovitost ilustratorja. Tu predstavlja posamezna slika panoptikum tematsko omejene resničnosti, katerega elementi so podani karikirano, stilizirano, realistično ali kako drugače. V obilju podrobnosti in skritih prostorih otroci od nekdanj neznansko uživajo in današnji tisk omogoča res kvalitetne in očarljive dosežke (slika 2). Tudi vsebinsko so te slikanice čedalje bolj domišljene, izbor stvari in pojavov je konstruktiven, gradi od malega k velikemu, od enostavnega k zapletenemu in od bližnjega k oddaljenemu. Hkrati ko razmišlja, tudi zabava. Odnosi med narisanimi pojavi niso več leksikonsko togi, temveč aktivni, začinjeni z relacijami iz resničnega sveta, v katerem marsikdaj šele slučajnost odkriva pravo bistvo pojava. Mimo Alija Mitgutscha, ki ga Slovenci

Slika 1 Sabine WILHARM — ZR Nemčija: Aleksander in Alfred v mestu

že poznamo, je bilo v Bologni videti še precej drugih dobrih avtorjev. Med njimi so umetniki, mojstri otroškega premišljevanja o »velikih rečeh«.

V primeri z že opisanim izmišljanjem junakov oziroma »inercijsko« slikanico je pojav tehtne avtorske slikanice bolj maloštevilen. Pri avtorski slikanici je tvorec ideje, junakov in dramaturgije isti človek. To še ni jamstvo za umetniško prepričljivost. Pogoj zanjo, ki ga lahko izpolnjuje tudi dvo- ali večavtorska slikanica, je, da avtor (oziroma avtorji) rešuje osrednji moralni konflikt na slikovni ravni tako, da sta si z literarnim delom komplementarna. Pri tem nosi ilustracija smiselno in proporcionalno tehtnejši del sporočila oziroma umetniške ideje, delo pa ostaja koherentna celota, pri kateri gledalec ne dvomi v smoter določene likovne tehnike, poteze ali načina.

V zvezi z dobrimi, bodisi avtorskimi ali ne, slikanicami je treba omeniti posebno vsebinsko spremembo, ki je sveža zlasti z vidika zahteve po velikih moralnih resnicah, ki naj jih ilustrirane pravljice izrazijo na poetičen »umetniški« način — pa ostanejo zato brez odziva. Avtorji dobrih slikanic se moralnih idej lotevajo z drugega konca: iz drobnih, če hočete banalnih, utrinkov iz domišljjskega ali pravega sveta gradijo svoj delček ideje, ki postane cela ideja, ko je doživet. To se zgodi, ker so gradbeni zidaki iz otroškega doživljajskega sveta. Eksplicitno izražena »moral« je izginila, ker je izgubila svojo funkcijo. To misel naj ilustriram z imeni umetnikov, kot so Foreman, Sendak, Biggs Kee in drugi, pri nas Amalietti z *Maruško Potepuško*.

Zanimivo je motriti tudi druge vsebinske premike v ilustrirani knjigi. Opaziti je na primer, da izginjajo tabuji, kot sta spolnost in nagon po uničevanju, katerim se je otroška literatura še do nedavnega izogibala. Glavno opravilo risane junaka serije slikanic, ki mu je ime, če me spomin ne vara, Put-in-a-mess, je povzročanje zmede, podiranje in spravljjanje v nered. Ta junak, ki je mešanica psa in drugih neidentificiranih bitij, je narisana z zavirljivim risarskim poletom in natisnjen v razkošni opremi, četudi je predmet cele serije Put-in-a-mess-ov rušilni nastop v različnih okoljih. Domnevam, da je serija nastala iz človekoljubne vzgojne pobude odreagirati del latentnega otroškega nasilja. Zaradi dejstev, kot so uglajena ilustracija, nedomišljena in abotna zgodba ter nabrekla oblika, pa v to razlago hkrati dvomim. Naštet dejstva me silijo v misel, da gre predvsem za ilustratorjevo domisljico, s katero sta dobro zaslužila oba, avtor in založnik.

Obširen in notranje razvejan je pojav futuristične kozmične fantastike, katere plima je podrila meje revialnega stripa in nastopa vse pogostejše v antologijskih knjižnih oblikah. Pojavljajo se že znani junaki in pravcate galaktične monografije v bogatih knjižnih izvedbah. Vsa ta ponudba prihaja iz vrelca, v katerega počelo so vmešane na eni strani neizsanjane najstniške sanje risarjev, cepljene s profesionalnim obvladanjem specifičnih risarskih tehnik, in na drugi strani strastno povpraševanje najstnikov po zadovoljitvi enakih sanj — o perfektnosti in superiornosti Individuuma, Gospodarja strojev in Maščevalca krivic. Potem ko so se, vsaj na videz, domišljjski prostori tega tipa popolnili, se v to zmes včlanjajo še vsakovrstne druge fantazije; tudi v Bologni smo videli proporcionalno različne zmesi seksa in utopije, pravljčnosti, mitologije in magije. Skupni znak vseh je, da risarji do popolnosti (ali se vsaj trudijo, da bi) obvladajo grafično podajanje prostora. Lani smo v Bologni videli tematsko razstavo, posvečeno antologiji kozmičnega stripa, kjer bi se lahko potopili v brezdanje globine veselij tudi v črnobelih kompozicijah, tako sugestivno je obvladanje perspektivčnih skrajšav in deformacij pro-

Slika 6 Kristien AERTSEN — Belgija: *Otroška ladja* (Beli labodi, zeleni labodi)

Slika 7 Bosiljka KIČEVAC — Jugoslavija: *Srpske narodne poslovice*: Dok je glave bit će kapa. Beograd, Vuk Karadžić 1981. — Bibliofilska izdaja

Slika 8 Philippe DAVAINÉ — Francija: *Smešni tiger* (Cesta, ki se vzpenja od Fakojevega doma na podeželje, kjer se igrajo)

Slika 9 Alain MILLERAND — Francija: *Nasprotje* (Majhen in velik)

stora. Risarji se s temi sredstvi pogosto igrajo in igra postane potem tudi pretežni del vsebine.

Za otroka je antična mitologija danes (ponovno) zanimiva, ker bere njene arhaične čustveno moralne komplekse kot tajinstveni kabalistični obred, ki ga zato sploh ni treba razumeti. Podobno funkcionirajo »mitološka« čustvovanja v galaktičnih stripih. Časti, maščevanja, sle po oblasti, ljubosumja in podobno otrok ne doživlja, temveč doživlja nimbus misterioznosti in nedoumljive logike, v katerega so relacije med junaki kozmičnega stripa zaviti. Narave teh odnosov noben izprašan bralec stripov ne poskuša odkriti, zadostuje mu fatalistična vera v navzočnost razuma v bivanju junakov.

Kot že rečeno, je v enem izmed paviljonov razstava ilustracij, ki jih od prispelih izbere mednarodna žirija. Prispelih je morda petsto, izbranih sto. (Tu je govor o številu sodelujočih ilustratorjev!) Vsem izbranim pripravijo razstavo petih ilustracij iz ene knjige v zelo solidnih okoliščinah in tiskajo barvno reprodukcijo v razkošnem katalogu, ki ima svetovno naklado.

Tej razstavi bi rad posvetil nekaj nadaljnjih stavkov, vendar je prej potreben predah za kratko spraševanje vesti; med drugimi slovenskimi avtorji sem sodeloval v natečaju tudi sam, toda edini jugoslovanski ilustrator, čigar dela so bila izobešena pod antirefleksnim steklom, je Bosiljka Kićevac iz Beograda. Tako velika prireditelj, kot je bolonjski sejem knjig za otroke, ima svojo logiko, katere del tiči tudi v dejstvih, ki se tičejo žiriranja. Ta dejstva so mi v omejenem obsegu znana iz pogovora z Acom Mavcem, ki je bil zastopnik jugoslovanske založbe v predvideni petčlanski žiriji. Egiptovskega člana žirije ni bilo, med štirimi preostalimi je bil Mavec edini, čigar profil in kriteriji so prej umetniški kot uredniški. Španski, kanadski in italijanski žirant so bili predvsem predstavniki businessa, ne pa likovniki. Tak profil jim opredeljuje, razumljivo, že status njihovih založb, ki so v svetu kapitala tržne ustanove, ne pa dotirane organizacije posebnega družbenega pomena. Ti ljudje so glasovali za dokaj nenavaden in vrednostno heterogen izbor ilustracij. Lestvica sega od diletantsko obarvanega kiča, prek različnih inačic realizma, pa vse do slikarsko koncipiranega subjektivnega ekspresionizma. Svoje glasove so podprli z logičnimi argumenti »iskanja inovacij« in pragmatike trga, ki so zaokrožili podobo izbora, kakršen je. Ugotoviti pa je treba, da je ta izbor kljub vsemu neke vrste prerez skozi aktualno snovanje ilustratorjev po svetu.

Pred seboj imam katalog letošnjega bolonjskega sejma in njegova podoba se mi jasni skozi lupo časovne razdalje. Mimo vseh znanih šol, stilov in manir se iz ozadja ilustratorskega cirkusa prebija splošna ugotovitev, da tiči edini sprejemljivi recept za ilustriranje za otroke nekje v okvirih realizma oziroma figurativnih smeri. Ta trditev ne izključuje »abstraktnih« figuracij, tiče se le tehnike oziroma izrazil. Dogaja pa se, da mnogo risarjev z neomajnim obvladanjem realistične risbe hoteno posega po gradivu, ki ga nudijo naivna najstniška risba, diletantizmi vseh vrst in oblik, otroška ter primitivna risba, če naštejemo le najbolj popularne (slika 3). To gradivo se pridružuje snovi, ki jo posoja strip in sem jo že opisal. Poleg obeh obstaja še vrsta bolj ali manj samostojnih in bolj ali manj začasnih stilizmov ter njihovih kombinacij. Iz te razdalje si omenjene izposoje nikakor ne nasprotujejo med seboj, vsem skupna sta le pluralizem idej in iskateljstvo. Pravica do eklektike je splošna in priznana.

Težnje k naivi in otroški risbi so znane že od prej, vendar nastopajo sedaj v drugačni družbi: v neposrednem dotiku z barvno, teksturalno ali grafično

modulacijo, s hermetično barvno ploskvijo, z izrazito in enakomerno konturo, z na novo odkrito simplificirano barvno kompozicijo (slika 4). Ta razvoj bi lahko opisali s stavkom, da se likovnost iz stilističnega perfekcionizma polpretekle dobe spet obrača sama vase po zakonitostih svojega razvoja, kar se navezuje na tisto, kar je v tem sestavku že bilo ugotovljeno. Likovnost je vedno bolj zazrta v najrahljše spomine svoje adolescence in jih poskuša na novo definirati. Potegniti je mogoče paralelo s slikarstvom nove podobe (New Image) in z drugimi aktualnimi tokovi v ateljejskem slikarstvu.

Samo hotenje po novem me navdaja z večjim zadovoljstvom kot posamezni rezultati. Pred očmi imam primere, ko sta diletantizem in profesionalna politura v tako nesrečnem razmerju, da učinkuje ilustracija vulgarno (slika 5), v še številnejših primerih pa sladkobno. Številno ilustracij, v katerih naštevanje podrobnosti deluje upravičeno in smiselno, je primerljivo s številom slik, na katerih risarska skrb za detajl izpodriva likovno strukturo.

Ne glede na opisane pojave je določeno število ilustratorjev, ki se vselej bolj posvetijo likovno pretehtani gradnji po načelih dobrega okusa kot ilustriranju v semantičnem smislu, kar rado privede do estetizma, ki kaže larpurlartistično nemoč. Ob njem se moram vedno znova vprašati, kakšno vlogo igra sebi zadostna, vase zagledana estetska struktura poleg tega, da je nekakšna splošna dekorativna spremljava. Često se mi zdi, da poišče avtor v estetizmu zasilen izhod tedaj, ko nima na voljo idejno smiselnih izrazil, pogojenih v strukturi dela. Poetična pisava, ki jo izziva kak poetičen tekst, zbirka lirike ali kako drugače subtilna tema, lahko dosega svojo poetičnost z likovnim formuliranjem, ne pa z estetsko igro (slika 6). Lepota kot manira je včasih simpot tiste ilustracije, ki izhaja iz socrealistične tradicije in katere avtorji radi operirajo z akademsko simboliko in formalizmom v stilizaciji. Bosiljka Kičevac se je tej nevarnosti izognila s humorjem in ironijo, ki do neke mere sproščata njene v sistem zaprte linoreze (slika 7).

Pregledanim pojavom moramo dodati še enega, ki ima prav tako splošno veljavo. Ilustracija je po svojem bistvu še zmeraj okence v čudežni, fiktivni svet, okence, ki je vezano na knjižni format in tiskarski postopek. V strastni težnji, da udomačimo to neobvladljivo deželo, da jo za otroke oklestimo z neba, smo naredili to, da smo spremenili knjigo v nekakšno bona fide poročilo iz fiktivnega onostranstva. Cela knjiga in vsi njeni elementi, tipografija, risbe, naslovi, so deli nekega enotnega sveta in zato ne morejo biti le vsota posameznosti, temveč njihova celovitost. Iz knjige (slikanice) »kar tako« je nastala celostno oblikovana knjiga. Bolonjska razstava ilustracij je to dejstvo zamolčala. Ilustracije so izrgane iz konteksta oblike, preverjamo jih lahko le kot tradicionalni postulat knjižne vsebine — kot lino, skozi katero gledamo v Izmišljeno. Tu je torišče, kjer se dogajajo korenite spremembe v kompoziciji. V fiktivno resničnost sedaj pogosto gledamo skozi optiko filmske kamere, širokokotnega objektiv ali celo kemičnega laboratorija, ki analizira prizorišče fikcije z več plati hkrati (slika 8). Čedalje več je žabjih pogledov, ptičjih perspektiv in nenavadnih zornih kotov (slika 9). Sodeč po odzivu otrok pri lastni praksi, je zanje vse to enako domače kot stari dobri »odrski prizorček«.

Gotovo s tem še nisem izčrpal pojavov v aktualni otroški ilustraciji, s katerimi je postregla Bologna. Toda študija, ki bi vzela v obzir tudi drobnejše prispevke, bi bila znatno obsežnejša. Z likovno analizo bi prišli do ravni, kjer bi vsak ilustrator zavzemal svoje mesto. Vendar pa bi ponekod bila gneča.

Bolonjski sejem se bo nadaljeval tak, kot ga poznamo, s hibami tržnega pragmatizma in prednostni svetovne reprezentativne predstave. Časi, ko bi nam bil za vzor, so dokončno minili, napočili pa so taki, ko potrebujemo bolonjski sejem — in vse druge podobne — za preverjanje in potrditev lastnih misli.

Summary

The author reports and comments on this year Bologna Book Fair for Children. He pays special attention to children's illustration and presents a critical analysis from the contents and stylistic aspect.

IGRIVI SVET PISATELJICE BRANKE JURCE

Plodovita mladinska pisateljica Branka Jurca razveseljuje svoje mlade bralce z novimi in novimi deli. V letu 1980 so izšle kar tri njene knjige: *Žrebiček brez potnega lista*¹ (ilustriral in opremil Milan Bizovičar, zbirka Velike slikanice, založila Mladinska knjiga v Ljubljani), *Ko Nina spi* (uredila Draga Tarman, ilustrirala Marjanca Jemec-Božič, založila Mladinska knjiga v Ljubljani) in *Prgišče zvezd* (ilustriral in opremil Milan Bizovičar, izšlo v zbirki Sončnica, spremna beseda Franček Bohanec, založila Mladinska knjiga v Ljubljani).

Žrebiček brez potnega lista je igriva in lahkotna zgodbica o različnih potnikih, ki gredo čez mejo, in žrebičku brez potnega lista, ki bi s kobiljo materjo tudi rad čez mejo, a mora zato, ker je prišel na svet med potjo in ni na seznamu drugih potujočih živali, ostati na tej strani meje, kobilja pa odpotuje brez lastnega mladiča. Potniki imajo hudo resne razloge za svoja potovanja: čez mejo gredo, da bi napasli svojo radovednost, kupili pralni prašek, prodajali klobuke, ponujali dežnike...

Nepridipravi žrebiček pa se skoti brez natančnega, vnaprej določenega razloga. Tako vendar ne gre. Red mora biti, formalizmu mora biti zadosteno do zadnje dlake.

Pisateljica se posmehuje in vnaša slogovne novosti. Ljudje počnejo različne reči, vlak pa kar naprej dela ššš, vlak pelje, tod so polja, tam so polja, tod so travniki, tam so travniki — vse je zelo dinamično, veselo, razigrano... Še strogega uradnika, ki puhne iz pipe in prepove žrebičkovo nadaljnje potovanje, se ni treba bati. Zgodba bi pravzaprav lahko bila žalostna: neblogljeni žrebiček bi ostal sam in zapuščen, kobilja mati bi na vso moč žalovala, pojavil bi se usmiljen človek, ki bi vse to obsojal. Toda Branka Jurca v svoji šegavosti tega noče. Pove, da je vlak zapiskal, število konj in kobil, pujsov in fazanov se je ujemalo, tudi število prepelic in divjih petelinov je bilo pravšnje, vlak je ššš potegnil čez mejo, žrebičkovo konjsko življenje pa se je kaj kmalu uredilo. Konje streljajo, mar ne? Toda preden pride tako daleč, je za konja zmeraj mogoče najti ustrezno živ-

¹ Pripoved *Žrebiček brez potnega lista* je prvič izšla v zbirki z enakim naslovom, gl. *Žrebiček brez potnega lista*. Maribor, Obzorja 1969 (Mlada obzorja, 23)

ljenjsko rešitev. Če za žrebička ne bo mogla skrbeti kobilica, ki je od-potovala, bo pač skrbela prikupna krava. Navsezadnje so krave vse-stransko zelo koristne živali in raz-vite osebnosti. Uradniki pa so gotovo nadvse zadovoljni, da so se tako vzorno držali predpisov. Če ne bi bi-lo predpisov, bi bilo na svetu zelo zelo dolgočasno.

Knjiga *Ko Nina spi* je sestavljena iz prikupnih, kratkih zgodbic o do-gajanju v času, ko deklica Nina spi. Otroci morajo zgodaj v posteljo, ta-ko da ni nič nenavadnega, da se po-tem, ko zatisnejo oči, primeri še marsikaj. Ninin oče Škrjanc na pri-mer ukrade trenutek v naši razbrz-dani civilizaciji in na svežem zraku skoz teleskop občuduje zvezde. Stik z naravo povzroči, da postane silno zadovoljen. Ko Nina spi, se njen bratranec Tom v Ameriki odpravlja v šolo. Pisateljica nevsiljivo pouču-je, da je svet okrogel, da se vrti okrog svoje osi in sonca, in podobne učenosti, ki jih mora slej ko prej spoznati vsak kuštravec pa tudi ple-šec. Ko je Nina v svoji topli postelji, so živali v gozdu živahne. To pa še zdaleč ni vse, saj se tedaj celo pri-meri, da si dedek meni nič tebi nič zlomi nogo. Očanca je treba pravo-časno spraviti na poškodbeni odde-lek. Otroci tako izvedo, kako je tre-ba ravnati, če se zgodi nesreča. Člo-veku moramo hitro pomagati in mu lajšati tegobe.

Toda vsi ljudje niso taki, da bi mislili na tujo nesrečo. So tudi ne-pridipravi, ki se jim noč ne zdi pri-mernejša za nič drugega, kakor da kratkomalo kradejo. Pritihotapijo se v stanovanje in brkljajo po tuih stvareh. Prav nič jim ni nerodno, da med drugimi rečmi ukradejo tu-di poročni prstan. Miličniki vedo, kako in kaj. Nini pa je močno žal, da prespi takšne pustolovščine.

Ko pa izbruhne požar, se zaradi

glasnega in zaskrbljenega vpitja zbudi tudi Nina. Pisateljica posredno vzgaja svoje mlade bralce, med ka-terimi so gotovo tudi taki, ki se radi igrajo z vžigalicami. Branka Jurca nikogar naravnost ne obsoja, zapiše pa, da je bil gozd videti strašansko žalosten. Žalost je zavita v ironijo, toda tako je bolj učinkovita, kakor pa bi bila, če bi strogo zapretili mla-dim požigalcem.

Ko Nina spi, ribiči lovijo ribe. Po-noči je električni tok cenejši. Pisa-teljica pove, zakaj je tako. Izvemo tudi, kako dobimo mleko in kako dolga je pot, da pripotujejo sveže jagode iz Dalmacije. Knjiga se kon-ča tako, da bratranec Tom iz ZDA obiše Nino. Ko je Nina spala, je fant potoval z letalom.

V zgodbicah je opisana človekova vsakdanjost, ki se zdi odraslim po-vsem običajna, otroci pa jo morajo postopoma spoznavati v njenih vzročno-posledičnih zvezah. Otrok se pripravlja na različne življenjske položaje, saj se bo morebiti slej ko prej sam znašel v katerem izmed njih. Branka Jurca pripoveduje pre-prosto, razumljivo in razgibano. Ni-koli ne moralizira, pač pa dogajanje oblikuje tako, da se mora otrok sam odločati, kako bi ravnal v določenem trenutku. Pisateljica spodbuja otro-kovo ustvarjalnost, kritičnost in do-mišljijo.

V knjigi *Prigisče zvezd* so zbrane številne znane, že objavljene in tudi nove zgodbice pisateljice Branke Jurce. Avtorica buri otrokovo fan-tazijo s potovanjem do zvezd, svoje beroče občinstvo spodbuja k raz-igranim dogodivščinam, ve, da se znajo otroci tudi spreti, brez težav pa seveda pobotati, opiše takšne in drugačne predstavnike živalskega sveta, ki so često manj muhasti ka-kor otroci, otroke pošlje v deželo Le-nuharijo, da si potem nadvse zaže-lijo lenobo pasti kar doma. Izbira

dneve, ko se ljudem izpolnijo vse želje. Iz nekaterih zgodbic je slutiti, da imajo osebe dokaj nizek življenjski standard. Če je ponekod marsikaj stvar ne preveč oddaljene preteklosti, bo morebiti ljudi v bližnji prihodnosti spet zadevalo.

Znova imamo priložnost prebrati nekaj pisateljsko svežih partizanskih zgodb iz knjige *Moj očka partizan* — o teh zgodbah smo v *Dialogih* že pisali.

Za pisateljico je značilen neustavljiv polet domišljije. V njenih igrih vseh zgodbah je vse mogoče. Dogajanje, ki ga ponuja Branka Jurca, je svetlo obarvano. Avtorica se rada šali in je skrajno prizanesljiva do svojih junakov. Noče težkih in morečih vprašanj odraslih (najbrž si odrasel prav tedaj, ko postaneš izvedenec za takšna vprašanja), pač pa se ji hoče smeha, gibanja, pesmi, sonca in prazničnosti. Njeni ljudje so dobri in se imajo kar radi. Ničesar velikega ni in najbrž je resnična ljubezen prav v teh preprostih pripetljajih. Toda pisateljica med drugim pravi, da za hip pač mora biti drugače, da imaš potem spet rad vsakdanjost.

Zgodbe iz *Prgišča zvezd* avtor spremne besede Franček Bohanec razdeli v pet sklopov: pravljice v sodobni obliki, razlagalno igrive in razpoloženske pripovedi, prigode iz šolskih klopi, srečanja z živalmi in partizanske zgodbe. Bohanec pravi, da je v vsaki zgodbi otrok središče dogajanja. »Vsak otrok je osebnost zase, zato bi lahko napisali zgodb, kolikor je otrok na svetu.« (str. 230)

Mnoge izmed teh zgodb so mladi bralci že spoznali v otroškem revialnem tisku ali v samostojnih knjižnih izdajah, nove pa bodo zaradi pozdrava optimizmu in prepesnjeni radoživosti gotovo našle pot do njih. Navsezadnje imajo otroci pravico do veselega in brezskrbnega otroštva,

zato je treba resne reči pomakniti nekam daleč v negotovo prihodnost.

Knjige so privlačno ilustrirane in opremljene. Slikar Milan Bizovičar je žrebičkove gibe v slikanici *Žrebiček brez potnega lista* kar oštevčil. Žrebiček poskoči, se pretegne, se malce prikloni, se skrči in oddirja. Tako počnemo v vsakdanjem življenju. Z vlaka nas pogledujejo obrazi bistroumnih potnikov. Še gosposki psi Šnef, Pinč in Koki, ki niso uvrščeni med živali in se vozijo v človeških vagonih, se ne držijo prav nič pasje. Zato pa imajo druge živali iz živalskih vagonov nekam očitajoče poglede. Uradniki so enaki kot jajce jajcu — še njihove kretnje so povsem ubrane. Naj živi izenačitev!

Škoda, da Bizovičarjeve risbe v *Prgišču zvezd* niso v barvah. Knjiga, ki ima dvesto trideset strani in bi bila povrh vsega še v barvah, bi bila najbrž zelo draga. Že zdaj je njena cena dvesto petinsedemdeset dinarjev. Bodo plitvi žepi zmogli ta znesek? Ali si sam kriv, če so te spravili na svet ljudje s plitvimi žepi? Če se ti nasmehne sreča, da ti knjigo kdo podari, ti preostane možnost, da si te duhovite in lepe Bizovičarjeve risbe pobarvaš kar sam.

Tudi ilustracije Marjance Jemec-Božič v knjigi *Ko Nina spi* so izvrstno dopolnilo pisateljičinemu videju sveta. Nina je navihan, rdečelas in okrogloličen deklíč, zemlja je takšna, kot bi bila prava, luna se drži na smeh, reko avtomobilske pločevine gleda navihan ptič z velikim kljunom, lisica se drži kar nekam pesimistično, medtem ko je jež zvit in nabrit, da ga je veselje pogledati. Za sovo bi lahko rekli, da je učejnaška, polomljeni dedek ima izraz globokega samopomilovanja, tatova pa sta črna, velika in grozna.

To so knjige za sončen dan, lahek korak in glasen smeh.

Marija Švajncer

Ringaraja. Ur. Ela Peroci in Marinka Svetina. Ilustr. Lidija Osterc. Ljubljana, Mladinska knjiga 1980.

Vzgojitelji predšolskih otrok pa tudi starši utegnejo biti nemalokrat v zadregi, katere in kakšne literarne vsebine so najbolj primerne za najmlajše in kje naj takšne vsebine najdejo. Založba Mladinska knjiga in redkeje tudi nekatere druge založbe si načrtno prizadevajo, da bi dale otrokom dobre in primerne knjige oziroma besedila, vendar je včasih težko presoditi, ali je leposlovno besedilo glede na literarno estetsko vrednost ter še bolj glede na psihološko in pedagoško zahtevnost dostopno tudi predšolskemu otroku. Razmeroma številni besedni umotvori v izvirni in prevodni književnosti so namenjeni otrokom, le del tega pa je dostopno tudi predšolskemu otroku. Priročni zbornik z besedili za predšolske otroke je vedno zaželen in iskan, vendar do nedavnega tako zasnovane knjižne izdaje še nismo dobili.

Ringaraja je prvi uspešni poizkus, da bi v knjigi zbrali različna besedila za najmlajše. Urednici sta pri zbiranju gradiva, tako sta sami zapisali v spremnem besedilu, izhajali iz otrokovega doživljanja, iz njegove domišljajske aktivnosti, iz igre; obenem pa sta si postavili za kriterij tudi zahtevo, naj literarno delo otroku omogoča doživetje, naj bo torej literarno delo tudi umetnina.

Zbornik *Ringaraja* seveda ni in ne more biti antologija, ki bi predstavila najbolj zanimive in najbolj značilne avtorje, ki ustvarjajo ali so ustvarjali za najmlajše otroke, in v kateri bi bilo od dobrega zbrano najboljšo. Zdi se, da je izbor iz mladinske literature in periodike v marsičem naključen in da ne gre za do-

sledno upoštevanje stopnjevanih literarno estetskih kriterijev pa tudi ne za tematsko preglednost motivov oziroma vsebin. In ker *Ringaraja* ni antologija, je težko ali nemogoče zavrniti ali potrditi izbor besedil, ampak ga je treba pač sprejeti. Otroški svet v knjigi *Ringaraja* zaživi sproščeno, razigrano, a zdi se nam, da znajo biti predšolski otroci v svojem doživljanju sveta in tudi v svoji aktivni odzivnosti do okolja še mnogo bolj razposajeni in da še mnogo manj priznavajo meje objektivne nujnosti.

Otrokov svet je svet otrok in odraslih, je svet sodobnih strojev pa tudi še vedno svet pristne narave, svet popolne svobode pa tudi svet, ki ga omejujejo razumne in nerazumne prepovedi in zapovedi. Čeprav pristajamo na subjektivnost in dopuščamo naključnost pri izbiri besedil, vendarle — prav gotovo tudi zaradi nekoliko drugače subjektivnega odnosa do leposlovja za otroke — nekako obžalujemo, da urednici nista brali periodike in knjig za otroke tudi nekoliko drugače. Preverjati nismo mogli, a zdi se nam, da sta urednici izbirali bolj iz povojne mladinske periodike (predvsem iz *Cicibana*), manj pa iz druge literature (čeprav se nanjo uvodoma sklicujeta). Bolj naj bi namreč upoštevali tudi nekatere povojne knjižne izdaje, predvsem slikanice. Potem bi morda našli v knjižici *Ringaraja* več kot le eno zgodbico Lojzeta Kovačiča ali Leopolda Suhodolčana. Urednici sta pokazali veliko posluha za literarne podobe veselega, srečnega, pridnega, mirnega, kar nekako idiličnega otroštva, manj pa za otrokov živahni temperament, ki zanikava kakršnokoli avtoriteto in se ji največkrat zoperstavlja s hu-

morjem oziroma nonsens humorjem. Res pa je, da je tega v sodobni slovenski književnosti, ki je še vedno zelo obremenjena s tradicionalnim (idiličnim, sentimentalnim) odnosom do otroka in otroštva, vse premalo. Pa vendar se je ta tradicionalizem začel nekoliko krhati že pri Ribičiču, v novejšem času pa bolj izrazito prav pri Kovačiču in Suhodolčanu ter predvsem pri Svetlani Makarovič v njenih živalskih in kosovirskih zgodbah. Čeprav menimo, da je v prenekateri zgodbi Makarovičeve kar preveč improvizacije, bi kakšna izmed onih boljših verjetno (že zaradi večje vsestranosti izbora) smela najti mesto tudi v zborniku *Ringaraja*. Dalje bi želeli morda več kratkih anekdotsko zasnovanih realističnih zgodbic o otroških doživetjih, kakor so jih zapisali na primer Cvetko Zagorski o Piki ali Branka Jurca o Katki in Čuju oziroma Nedžati Zekerija o Orhanu. Pogrešamo tudi ponatis nekaterih prevodov iz tujih književnosti; morda bi mogle biti to zgodbe o majhni rdeči lokomotivi (iz angleščine prevedla Boža Novak), o Mojci, ki je izgubila goskico (Janina Parazińska), o mucu (Gina Ruck-Paquet), o neumni gosi (Roger Duvoisin), ali še prenekateri druga iz objav v Cicibanu.

Živalski svet, ki predšolskega otroka nedvomno močno priteguje, je v izboru proznih besedil razmeroma skromen. Izraziteje zaživi v Hrochovi Goski, ki se je učila peti, v slovenskih in prevedenih ljudskih pripovedkah o živalih ter zelo svojevrstno v basnih, predvsem v basnih Slavka Pregla. Škoda, da ni tudi kakšne basni Ušinskega ali Benjamina Rosina. Ob prebiranju poezije v zborniku *Ringaraja* pa se nam zdi, da bi mogel biti izbor že skoraj antologija (še vedno sicer dokaj nepopolna antologija) pesmi o živalih.

Vsekakor je izbor verzov za najmlajše boljši od izbora proze. Po številu naslovov močno izstopajo ljudske, predvsem slovenske ljudske pesmice ter pesmi Anice Černjeve pa tudi Otona Župančiča. Seveda pa je v subjektivnem odnosu odraslih do leposlovja za otroke pogojen naš občutek, da bi mogel biti izbor pesmi nekoliko drugačen. Tako pogrešamo nekatere pesmi Nika Grafenauerja (*Junak, Preiskava, Slikar*), ponatisnjena naj bi bila tudi Miška Slavka Juga, ali Pavčkova *Otroci se love*, morda Kovičeva *Zlata ladja*.

Urednici sta za zbirko *Ringaraja* ponatisnili tudi nekaj pesmic z notami za petje. Nemara bi smelo biti teh pesmi več in potem ne bi ostalo odprto vprašanje, zakaj ni ponatisnjenih tudi nekaj nadvse prijetnih in spevnih pesmic, ki jih je za najmlajše ustvaril Janez Bitenc (samo nekaj naključno izbranih predlogov iz Cicibana: *Miška, Konjiček, Sneženi mož, Medvedek pleše, Pomladansko kolo, Tinček kurirček*).

Zbornik *Ringaraja* bi torej mogel in smel biti drugačen, kakor sta si ga zamislili Ela Peroci in Marinka Svetina, pa tudi drugačen, kakor ga sami nakazujemo v svojem razmišljanju o njem. Ta možnost, da bi bil zbornik drugačen, nikakor ne more razvrednotiti dragocenega in dovolj tenkočutnega izbiranja pri urejanju zbirke, ampak skoraj že nakazuje potrebo, da bi dobila zbirka svoje nadaljevanje, saj je leposlovnih umetnin za predšolske otroke pač neprimerno več, kot jih je mogoče predstaviti na skromnih dvesto straneh. Morebitni nadaljnji izbori bi morali biti enako skrbno sestavljeni kot ta prvi, čeprav naj bi literarno snovanje za najmlajše zajemali nekoliko širše. V zborniku *Ringaraja* ni ničesar, kar vani ne bi sodilo: besedila so doživljaisko dovolj bogata, povednost — izpovednost je skladna

z otrokovim odnosom do sveta, tendenčne poučnosti in moraliziranja ni. Kljub nekaterim pomanjkljivostim zbornik ustrezno odraža seda-

njo podobo umetniško vredne izvirne in prevodne slovenske literarne tvornosti za najmlajše.

Borut Stražar

OŽIVLJENA DEDIŠČINA

Alenka Glazer: *Žigažaga*. Ilustr. Marjanca Jemec-Božič. Ljubljana, Mladinska knjiga 1980. (Cicibanova knjižnica)

Če v tem kratkem zapisu zanemarimo podrobnosti, se za poezijo Alenke Glazerjeve zdita značilni dve osnovni oznaki: verzno tkivo obdeluje bolj ali manj znano motiviko iz kmečkega okolja, v katerem »se dogaja« večina tradicionalne slovenske otroške lirike, slog pisanja pa je izrazito ljudski tako po izboru besed kot še zlasti po ritmu.

Kakšni so pozitivni ali nemara negativni učinki takega pesniškega pristopa?

Avtorica je v spremni besedi zapisala, da so njene pesmi prišle iz spomina na lastno otroštvo. Spodbudila jih je sicer razigrana igra današnjih otrok, toda pesmi so bile v zametku že zdavnaj intonirane, »kakor da sem jih že vse znala, ko sem bila še otrok, pa sem pozneje pozabila nanje«. Ta ugotovitev nedvomno drži, hkrati pa deloma odgovarja na vprašanje, zakaj nam je ta poezija že nekam domača. Seveda: prinaša nam oživljeno dediščino takratnega časa in takratne lektire. Ostala je sproščena igra, ostal je radoživ smeh, ostale so znane živali iz domačega okolja, ostal je tisti klasični »nespremenljivi« svet otroške brezskrbnosti in veselja, ki ustreza naši splošni predstavi o otroštvu. V tej

poetiki je svet zaokrožen in končen. To je videti tudi v poantah pesmi, ki so vse do zadnje ugotovitvene. Samo registrirajo stanje ali razpoloženje, s tem pa že zapirajo pahljačo domišljije. Kopica stilnih in idejnih novosti, ki jih je uveljavila novejša poetika, ostajajo pri Glazerjevi v glavnem pred vrati. Nemara pa se je avtorica želela zavestno odtegniti vsemu tistemu, kar je v zadnjih letih slovensko otroško poezijo moderniziralo? Alenka Glazerjeva se je odločila za tekoč ljudski slog. Nekateri pesmi imajo ritmično shemo, privzeto iz znanih ljudskih ali ponarodelih pesmi nagajvk ali izštevanj. Druge so hote igrivo ritmizirane, da bo otroka ob branju najbrž zamikalo v gibanje in ples. Domala vse pa prinašajo izbrano ljudsko besedišče, pogosto razporejeno tako, da se oblikujejo vprašanja, ki jim sledijo odgovori. K ljudskemu tonu prispevajo tudi rime, ki so včasih preprosto trde, drugič poskočno daktilske. Precej je pomanjševalnic (kravica, travica, pastirčica, ptičica ipd.). Te nekoliko motijo — zlasti v tistih pesmih, ki sicer niso namenjene najmlajšim.

Velja torej ugotovitev, da je otroška poezija Alenke Glazerjeve nova inačica župančičevske klasične poetike. Ta možnost na Slovenskem ni osamljena, spričo bogate dediščine pa zahteva dobrošno mero pristnega doživetja, pesniške veščine in domi-

selnosti, če avtor noče tvegati koraka v slepo ulico. Tej nevarnosti se je Glazerjeva suvereno izognila, tako da njene najboljše pesmi (Kaj je na tej strani, Račke, Abrakadabra, Peter Klepec, Žigažaga, Križ kraž

itd.) delujejo kot živi organizmi. Otroci si jih bodo zagotovo radi prisvojili.

Knjigo je prikupno ilustrirala Marjanca Jemec-Božičeva.

Slavko Jug

NOVA PRIPOVEDNA DELA

Branko Hofman: *Ringo star*. Ilustr. Bine Rogelj. Ljubljana, Mladinska knjiga 1980. (Cicibanova knjižnica)

Ringo star sicer ni Hofmanovo edino, je pa prvo obsežnejše delo, namenjeno mladim bralcem. Desetletna Helenca, v bratovem jeziku smrklja, šestnajstletni pokovec, odrešena pasja duša, stric Čane z vzgojnimi prijemi in čanitisom, obvezni družinski prepir(čki), napeti dialogi in obilica slengizmov so vezno tkivo Hofmanove mladinske knjige.

Vsi dogodki se posredno ali neposredno sučejo okoli Ringa. Pisatelj mu ustvari tako pasjo naravo, da si živalca zaradi nje pridobi občudovalce in za dokončen zaplet še nasprotnika. Bratovski odnosi med Helenco in Smiljanom so v akrobatskem ravnotežju; enkrat ga vzdržuje smrklja, drugič Smola. Oba sta vsak trenutek pripravljena tako na pretep kot na diplomacijo. Pred starši sklepata zaveznništvo, če si od tega obetata korist, sicer pa si jih lastita zato, da si jih drug drugemu podtikata kot avtoriteto brez priziva. Smilian, vulgo Smola, je že skoraj zaljubljen in kot vajenec v mehanični delavnici spoznava vsakovrstne mojstrove popadke. Čanitis je tisto stanje strica Čaneta, ko ta najdražji sorodnik zgubi vsako razsodnost in

je bolje, da ga nihče ne prižene do te točke. Sicer je možak, ki Helenci slepo razdaja ljubezen, Smiljanu pa preizkušene življenjske nauke. Starši so toliko samostojni, da si upajo brez otrok na dopust. Ta čas pripade vzgojiteljska vloga Smoli, gospodinjska pa Helenci. Ko so spet doma, se takoj začne obvezni prepir med očetom in materjo. Blokovska soseska je polna otrok od malo večjih dojenčkov do malo manjših frajerjev. Življenjsko okolje je pristno. Noben lik ni na prizorišče privlečen za lase in zmetan skupaj iz neobstojećih sestavin. Najmanj eksplozivne lastnosti ima prav gotovo Čanetova žena.

Če bi bilo v pripovedi slengizmov še več, bi pljusknili čez rob jezikovnega okusa, to pa se na srečo ni zgodilo. Slengovski besedni zaklad je iz urbanega okolja, zato se ni čuditi, če bi kakega bralca malce motil. Za duhovite iskricke, ki jih je v delu vse polno, nemara otroška pamet še ni zrela — izdajajo pa avtorja in njegov smisel za igro duha. Mlade bralce osvaja v prvi vrsti pasji zvezdnik s svojima lastnikoma.

Berta Golob

Cvetko Zagorski: *Povest o dveh starih*, predvsem pa o psu. Ilustr. Milan Bizovičar. Ljubljana, Mladinska knjiga 1980. (Cicibanova knjižnica)

Pisatelj zanimivo in humorno prikazuje življenje glavnega, štirinožnega junaka — prikupnega in zvedavega, izredno zvestega psa. Bučko olepša večer življenja zakoncema, upokojenemu pismošoši in njegovi skrbni ženi, ki sta osamljena, ker sta sin in hči umrla kot žrtvi okrutnega okupatorja. Bučko se kaj kmalu vživi v novo okolje v majhnem stanovanju v velikem bloku, kjer pa se vrste zapletljaji, ko klepetulji začneta rovariti zoper poštarja in z natolcevanjem o kršitvi hišnega reda skušata doseči, da bi mu prepovedali imeti psa. Naposled se njun naklep izjalovi pri Komisiji za mirno sožitje krajanov.

Avtor s humorjem biča poniglavo drobnjakarstvo, puhoglavo nadutost, zavist in zlobo. Bučko srečno prestopa razne preizkušnje, v pristrčnem sožitju z gospodarjem in njegovo dobro ženo spoznava modrosti življenja in zapletenost medsebojnih odnosov: vse bistro opazuje, tenkočutno doživlja, razmišlja, presoja in zna ceniti dragocenost humane pristrčnosti. Tako odrašča v mirnem zavetju, in ko doraste, razveseli stara zakonca z drobcenim psičkom, s svojim potomcem, ki naposled vendarle ostane pri dečku in deklici v sosednjem stanovanju... in življenje se nadaljuje.

V ta časovni okvir je avtor uvrstil 42 zgodbic: kakor drobci mozaike prikazujejo vsakdanje dogodke v mestni četrti, radosti in tegobe v urbanem okolju. V tekoči pripovedi jedrnatega sloga pristno zažive ljudje različnih značajev, nekatere njihove že ustaljene napake pa so kakor iskre, ki kaj hitro zanetijo prepire, toda dobrohotna starca z umirjeno preudarnostjo preprečujeta zdrahe.

Številne, razgibane ilustracije Milana Bizovičarja stopnjujejo dinamično vsebine, ki je svojevrsten »dnev-

nik, celo več — življenjepis« prikupnega psa Bučka.

Gema Hafner

Berta Golob: Drobne zgodbe. Ilustr. Matjaž Schmidt. Ljubljana, Mladinska knjiga 1980. (Deteljica)

To pristrčno napisano mladinsko delo Berte Golobove je pestra mozaična podoba otroštva, iskrena izpoved bistre, radožive, zelo rahločutne podeželske deklice, ki je že zgodaj s trpkostjo začela spoznavati socialne razlike in okusila marsikatero bridkost življenja. Otroško radost pa ji je zatemnila zelo zgodnja materina smrt, kmalu po rojstvu Bertinega bratca.

Pisateljica je tenko prisluhnila svojim spominom in niansirano prikazala psihične vzgibe, širok razpon čustev in želja ob raznih dogodkih njihovega skromnega, z revščino obremenjenega življenja v prijetnem vzdušju tople domačnosti, v družini vrstnikov, v zapletih njihovih zgod in nezgod ter skupnih potegavščin. Njena tekoča in jedra pripoved v nekaj stavkih oživi zanimive like. Zvečina so to pristrčni ljudje, med njimi nekatere kmečke grče in vaški posebneži: zgovorna, priletna potovka Ančnica, čudaška Margarinica, berač brez nog, zaradi dolgov z doma pregnani žilavi in uporni delavec Hudik. (Kakor nekoč hlapec Jernej na Dunaju — je zaman v Beogradu iskal pravico v mračnem obdobju med dvema vojnama — iskal bi jo še dlje, pa ga je pri delu zasulo v gramozni jami.) V zatišje skromnega vsakdana, ki mu je dajala svojevrsten čar vaška idiličnost in lepota tihotne narave v okolici Kranja, so občasno ali pa zelo redko prihajali svojevrstni ljudje, tako veseljaški krošnjar Dalmatinec in stara vedeževalka sreče — ciganka Helena, ki sta budila hrepenenje po daljavah in pritegovala ljudi s posebnim čarom eksotike.

Avtorica je v Drobnih zgodbah osvetlila marsikatero kmečko opravilo pa stare navade in običaje, ki so v sodobnem utripu življenja zatonili v pozabo.

Zanimivo vsebino, ki jo preveva topla človečnost, dopolnjujejo do-

gnane, barvne ilustracije Matjaža Schmidta. Knjiga je prikupno branje za mladino in odrasle, saj besedilo spodbuja k podoživljanju lastnih spominov in vsak se rad vrača v svoje otroštvo...

Gema Hafner

NOVA ZVEZKA V ZBIRKI OBRAZI

Gregor Kocijan: Josip Jurčič. Ljubljana, Mladinska knjiga 1981. (Obrazi)

Monografski prikaz pisateljeve ustvarjalnosti v takem obsegu, kot ga narekuje zbirka Obrazi, za pisca ni lahko delo. Upoštevati mora predvsem bralca, v tem primeru učenca osnovne šole nekako od četrtega, petega razreda dalje — hkrati pa zadovoljiti tudi dijaka, vsakega naključnega bralca, in tistega, ki želi dopolniti znanje o določenem predmetu.

Avtor monografije o Josipu Jurčiču je pisateljevo delo uokviril v sedem tematskih poglavij. V prvem, naslovljenem Ubožen sin ubožnega naroda bridkosti mnogo si okusil ti, se Kocijan ustavi ob pomembnih mejnikih Jurčičevega življenja, vendar tako, da sproti navaja leposlovna dela, ki jih je pisatelj v posameznih obdobjih ustvaril, in da s spomini njegovih sodobnikov, zlasti Levca in Vošnjaka, ilustrira Jurčičevo življenje in ustvarjalno osebnost.

Drugi motivni krog se nanaša na »svet pravljic in pripovedk«. Kocijan spremlja pisateljevo zanimanje za ljudsko izročilo vse od Jurčičevih otroških let dalje in ta čas razloži kot pisateljevo učno dobo, kot pripravo na pisateljski poklic in tudi že opravljeno izkušnjo s povestma *Jurij Kozjak* in *Domen*. Dokumentarno

gradivo o Jurčičevih pripravah na temeljito pisateljevanje so njegove beležnice-dnevniki, iz katerih Kocijan izbira ilustrativne odlomke, in pa Levstikove literarno teoretične smernice.

V naslednji enoti je pisec zajel vse tisto Jurčičevo delo, ki se napaja iz kmečkega izvira. Iz številnih del izbere posamezne osebnosti, jih osvetli z družbenega in socialnega vidika, ugotovitve pa strne v sintezo, kar bralcu omogoči pregled nad obsežnim gradivom. Pri tem upošteva ugotovitve domače slovstvene zgodovine in jih ponekod tudi dobbesedno navaja.

Središčni del monografije zavzemajo vaški posebnosti. Pisec se ustavi ob njihovi zunanosti, imenih in vedenju in razloži njihovo vlogo. Vidi jo v tem, da jih pisatelj uporablja kot posrednike pri »zapletu in razpletu dejanja« in da z njimi vnaša v leposlovno delo potrebno šaljivost, kar vse ilustrira s kratkimi odlomki iz posameznih del.

Iz obsežnega Jurčičevega pripovednega dela je avtor monografije izluščil še dva motivna kroga. V poglavju Izobraženci na razpotju med vasjo in mestom razčleni Kocijan pisateljevo zanimanje za problematiko slovenskih razumnikov, ki se znajdejo v novem okolju, se priva-

jajo novemu načinu življenja in se iz gmotne vaške revščine kopljejo v meščanski svet. V njem jih čakajo nove pasti in tudi duševne stiske. Kocijan ob posameznih primerih razčleni pot slovenskega izobraženca v družbeno elito, pa tudi dobre in slabe posledice te odločitve, kakor se pač kažejo v Jurčičevih daljših in krajših pripovednih delih.

S poglavjem *Zazrtost* v daljno preteklost se monografski prikaz Jurčičevega literarnega dela zaokrožuje, piscu pa omogoča, da spregovori o tistih spisih, ki jih je motivirala narodova zgodovina. V sklepnem poglavju *Zapisan v zlato knjigo domovine* je razložen pomen Jurčičevega dela.

Pregledno razvrščena tematika je Kocijanu omogočila celosten prikaz Jurčičeve pisateljske osebnosti. Pisec se ne loteva s podrobno analizo Jurčičevega jezika in njegovega garaškega publicističnega dela, ni pa ju prezrl. Obsežno Jurčičevo delo od posameznih zapiskov in črtic do zadnjega, nedokončanega dela, je skušal strokovno še nerazgledanemu bralcu predstaviti čimbolj plastično; tako more dojeti globlje sporočilo Jurčičeve besede, ne da bi pisec monografije obremenjeval njegov spomin z obilico slovstvenozgodovinskih podatkov. K slikovitosti in informativnosti pripomore še slikovno gradivo. Ponatisnjene so nekatere uspešne ilustracije Jurčičevih del in opremljene s primernim, zelo kratkim odlomkom iz ustreznega dela. Delujejo celo kot motivacija za branje Jurčičevih povesti. Med viri in literaturo so navedena dela, ki prinašajo nov pogled na pisateljevo literarno ustvarjalnost in ga avtor monografije tudi upošteva in dopolnjuje.

Prostorski obseg zbirke piscu ne omogoča širokega razmaha, ne dovoljuje pa ga niti struktura bralcev; to nalogo je Kocijan upošteval in jo do-

bro rešil. Nakazal je vse tisto, kar je ob Jurčiču treba vedeti o Levstikovem literarnem programu in o razmejitvi literarno teoretičnih pojmov, zadevajočih romantiko, realizem, kratko prozo, povest, novelo, roman. Pisec sproti opozarja na nekatere pomembnosti, ki jih sicer ne more na dolgo in široko razlagati. Tako na primer ne pozabi omeniti jezikovne podobe sporočila, kadar se v Jurčičevih delih pogovarjajo osebe iz socialno različnih svetov (kmet, graščak, meščan). Pisec z družbenimi in sociološkimi dejavniki razlaga ravnanje Jurčičevih junakov, kar velja še posebej naglasiti, saj je monografija namenjena predvsem šolarju, ki v zgodbah najraje išče le čimbolj mikavno vsebino.

Berta Golob

Sandi Sitar: Jurij Vega. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1980 (Obrazi)

Po uredniški zasnovi predstavlja zbirka *Obrazi* tiste osebnosti, ki so pomembno povezane z zgodovino slovenskega naroda, torej tudi znanstvenike. Sloviti matematik Jurij Vega je med neliterati doslej prvi znanstvenik, ki je predstavljen v tej zbirki. Publicistično razgibani uvod za branje monografije o Juriju Vegi ni slaba motivacija. Veliki matematik namreč kljub svojim računskim odkritjem ni trajno navzoč v naši zavesti (kot so na primer nekateri drugi znanstveniki in umetniki).

Avtor je bralcem predstavil slovenskega barona dosledno le z njegovim delom. Monografijo je aktualiziral s sedanjo uporabnostjo Vegovih izračunov, s priznanjem astronomov, ki so po Juriju Vegi poimenovali enega od Luninih kraterjev (najbolj se mu je približala posadka Apolla 16) in z raznim slikovnim dokumentarnim gradivom. Poudaril je Vegovo navezanost na rodno deželo in vzpon iz proletarskega sveta med

aristokracijo, s čimer si je Vega nakopal nekaj sovražnikov in zagonetno smrt. Sandi Sitar primerja in vzporeja Vegovo matematično delo, njegove še dvesto let uporabljane logaritme, z dosežki današnje elektronike in bralca tudi tako seznanja s temeljno veljavnostjo vsakega znanstvenega dela. Pisanje, ki se mu pozna večje novinarsko pero, kdaj še popestri z anekdotičnimi dodatki, hkrati pa drami našo vest s kritiko malomarnega odnosa do tistih ljudi, ki so zunaj slovenske domovine delali zanjo in ji v svetu pridobivali ugled. Avtor naglaša Vegovo vsestransko povezanost z dogodki, posebno z avstrijskim bojevanjem, saj je Vega tudi v vojski doživel zavidljiv vzpon. Pojasnjuje njegovo slovensko poreklo nasproti legendi, ki razglša Vego kot potomca španskega plemiča (kako preprosto se da zbrisati sramota proletarstva!). Izkoristi priložnost za zapis ponarodele pesmi o slovenskem baronu in Vego približa še časovno z znanimi sodobniki, kot so Zois, Linhart, Kopitar, Gruber in drugi.

Slovenskega znanstvenika svetovne veljave popelje iz rojstne vasi na

šolanje v Ljubljano, nato pa na tujem spremlja njegovo delo navigacijskega inženirja, vojaka in profesorja. Popelje ga z Dunaja na turško in francosko bojišče, opiše njegove zasluge za razvoj avstrijskega topništva in seveda njegovo temeljno življenjsko delo — logaritme (»Ves ta čas so bili Vegovi logaritmovniki razširjeni in v uporabi od Združenih držav Amerike prek vse Evrope do Sovjetske zveze. Le Slovenci smo raje segli po delih drugih avtorjev.«) Navigacijski inženir, vojaški izvedenec, strokovnjak za balistiko, astronom, zagovornik enotnega merskega sistema, človek z vojaškimi nazivi, baronskim naslovom in proletarskim poreklom je predstavljen kot vztrajna ustvarjalna osebnost — skorajda brez osebnega življenja in čustvovanj. S poglavjem Smrt in preživetje se opis Vegovega dela konča. Zaradi publicistične spretnosti v oblikovanju je branje monografije vabljivo ne glede na bralčevo starost in izobrazbo. Prostorski obseg in zgoščenost vsebine pogojuje zasnova zbirke, sodeč po lahkotnosti izražanja pa avtorju nista povzročala težav.

Berta Golob

POSKUS POETIKE KNJIŽEVNOSTI ZA OTROKE

Rade Prelevič: Poetika dečje književnosti. Mostar, Prva književna komuna 1979. (Mala biblioteka. Pogledi)

Poetika dečje književnosti Radeta Preleviča sodi med tista še vedno maloštevilna dela, ki so s svojo celovitostjo naravnana tako, da teoretično in znanstveno osvetljujejo in pojasnjujejo književnost za najmlajše kot svojevrsten literarni fe-

nomen, katerega usoda je tesno povezana z usodo otrok po svetu.

Ko je Prelevič iskal korenine te literature, je posegel v daljna obdobja: soočil se je z deli antičnih mislecev, srednjeveških teologov in meščanskih filozofov ter pedagogov, ki so v okviru bogato razvejanega zanimanja obravnavali tudi otroka ter ugotavljali, da tako imenovana »otročka književnost« (književnost za otroke)

ni mogla obstajati prej, preden niso spoznali specifičnosti otrokove biti. Ta prizadevanja — določiti bistvo otrokove duševnosti in otroštva — so v evropskem kulturnem prostoru trajala več kot dvesto let, vse od Rabelaisa in Komenskega, prek Rousseauja do Carrola, ki je prvemu uspelo ne le ugotoviti značilnosti, temveč tudi literarno osvetliti skrivnostna področja otrokovega psihičnega sveta. Tovrstne značilnosti so postale vse bolj očitne v urbani civilizaciji, postala je ustrezen okvir, v katerem se uresničuje in v katerem črpa snov otroška književnost kot literarna zvrst, ki se po Danajloviću »ni slučajno pojavila v našem modernem času«.

Čeprav se Prelevič strinja s takšno danajlovičevsko trditvijo, ki kljub svoji pravilnosti dopušča možnost tudi drugačnim razmišljanjem, pa je opustil priložnost, da bi s svojimi razlogi oporekal Elizabeti Jan in njenemu mišljenju, »da prav otroška literatura bolj kot katerakoli oblika izražanja korenini v folklori«. Vsekakor je neizogibno ta razlog upoštevati pri oblikovanju dokončne sodbe.

Čeprav avtor določa Carrollovo delo kot mejnik, od katerega se začne obdobje otroške literature, v poglavju Književnost patriarhalnega in modernega sveta vendarle izhaja iz ljudske pravljice, o kateri je Hazard trdil, da je nastala ob »prvi zori človeške fantazije« in da s svojo prakorenino sega do »prvih razdobj človeštva«. Tudi Prelevič podobno kakor Čapek obravnava pravljico ne kot literaturo, temveč kot pripovedovanje, katerega psihološki in čustveni učinek na poslušalce ni odvisen le od besedila, temveč tudi od konteksta okoliščin in vzdušja, posebnega čustvenega zanosa pripovedovalca ter poslušalčeve dovtetnosti za neponovljivi čar trenutka. Ko je pravljica zapisana in dobi svojo defini-

tivno obliko, ki jo v marsičem določajo estetski kriteriji zapisovalca, je pravljica dokončala svoje življenje, saj niso več možne nepredvidene transformacije, ki so ji zagotavljale trajnost zanimanja zanjo in njeno odmevnost v sferah človekovega doživljanja. Zapisana pravljica izgubi svoj čar in se vse bolj obrača k življenju obstoječega ter najde čudesa v svetu vsakdanjosti, v stvareh, ki nas obdajajo in ki jih zdaj, ko so znova odkrite, dojemamo kot nevidno čarobnost.

Prelevič zelo utemeljeno poudarja bistvo Andersenove poetike, pravljice, ki je po mnenju Isidore Sekulić sestavljena »iz samih resnic«. Iz njih, iz prevzetih folklornih motivov in pravljičnih situacij, iz samoniklih vsebin — pa skozi alegorično, slikovito pripoved proseva »mračna svetloba« bridkih življenjskih izkušenj, razodeva se resnica o življenju in človeku, zato pa je ta literatura po duhu odrasla, po obliki pa otroška.

Zaradi tega avtor pravilno ugotavlja, da zapisovalec ni več človek, ki se predaja domišljiji, ni več improvizator kot pripovedovalec pravljic ob ognjišču, temveč prizadevni opazovalec in analizator vsega, kar se okrog njega dogaja. Seveda pa se pri tem dejstva pojavnega sveta z alkemijo ustvarjalne domišljije in z navdihom spreminjajo v pesniške podobe.

Prelevič meni, da je bistvena oznaka naše pravljične zgodbe svojevrstno podaljševanje in variiranje Andersenovega literarnega postopka. Vsekakor je to dognanje sprejemljivo, ko gre za Desanko Maksimović, ki je trdno prepričana, da si »pravljic ne izmišljamo«, temveč se »dogajajo okrog nas«, za Ahmeta Hromadžića pa tudi Stevana Raičkovića, čigar *Male bajke* po mnenju Slobodana Rakitića »usmerjajo realnost sveta, niso le fantaziranje o možnem

življenju«, temveč so »izraz in senca sveta, ki obstoji in nas obdaja«.

Prelevič je spregledal nekatere Nazorjeve pravljice, kot so: *Pav, Volk, Genovefina košuta* in druge, ki bi utegnile s posebnostjo svojih fantastičnih osvetlitev vnesti določene korekture v prej navedene trditve.

Avtor je v študiji posvetil posebno mesto fantastiki. Na začetku svojih razmišljanj je dokončno razmejil dva pojma, ki sta si navidezno zelo blizu: fantazija in fantastika. Pravilno sklepa, da je domišljija »gibalna sila slehernega pesnika«, fantastika pa »eden izmed rezultatov ustvarjalnega procesa«.

Prelevič se je v prizadevanju, da bi določil obseg in bistvo fantastičnega v književnosti za otroke, moral soočiti s fenomenom fantastičnega na sploh, ki je posebna, toda relativno nestabilna literarna kategorija ter jo moramo razlikovati od sorodnih kategorij nenavadnega in čudežnega. Fantastika v delih za otroke se je v glavnem odrekla svojih bistvenih značilnosti: imaginacije zla, šokantnosti, škandaloznosti razuma in specifične panike. Zaprta, da bi vanjo ne prodrla svetloba, kaže mračnost sveta in njegovo brezizhodnost, na katero nas je obsodila usoda. Bistvena značilnost »otroške« fantastike je odsotnost strahu, določena mera ustvarjalnosti, ki odklanja destruktivnost in paniko stvarnosti, katere je poln mračni prostor fantastičnih vizij odraslih. Z njo otrok izraža intimno nezadovoljstvo, ki se poraja zaradi nepopolnosti sveta, v katerem se je znašel in ga želi spremeniti, predrugачiti po sebi in za sebe, pa vse, česar se dotakne, spreminja v »kraljestvo čudežnih metamorfoz«.

Prelevič si je prizadeval, da značaj fantastičnega razloži s specifičnim položajem otroka v svetu in z njegovim odnosom do jezika kot svojevrstne realnosti naše danosti. Avtor

dokazuje, da fantastično ne izključuje ujemanja z zunanostjo, s prepoznavno obliko bitja in stvari. Zato alegorija, poetizacija, metaforizacija in demetaforizacija, četudi niso sredstva verne reprodukcije stvarnosti, niso v bistvu njena negacija, temveč le preoblikovanje dinamičnega odnosa med predmetnim in jezikovnim, nov način povezovanja dejstev pojavnega sveta, pretežno brez izkusvenih določil in omejitev odraslih. Uresničiti težnjo po osvoboditvi, znebiti se vsiljenega reda in toge resničnosti stvarnosti je mogoče v igri. Igra je prostranstvo znova pridobljene svobode, v kateri je vse mogoče in ki nas po mnenju Paula Hazarda približuje »prvobitnemu stanju svobodnega duha«, tisti situaciji, ki ustreza stanju otroške zavesti, ko z vsemi čutili odkriva skrivnosti in čudeza sveta in ko je odkritje pravzaprav le impulz vedno novih vznemirjenj in možnosti izražanja vedrine ter sproščenosti.

Taka naravnost Prelevičevega razmišljanja privede do ugotovitve, ki fantastično v otroški literaturi enači s spontanostjo in s svobodo igre, s spleti besed, ki se zaradi svoje neprevedljivosti izmikajo pravilom logike in cenzuri izkušenj. Izven vidnega polja ostajata personifikacija in splošni antropomorfizem, ki sta neizogibna spremljevalca otroškega čarobnega sveta.

Ohranjajoč dominanten ton teoretične razlage, Prelevič v zadnjem poglavju študije *Struktura otroškega* nakazuje izhodiščne koordinate naše literature za najmlajše ter označuje njen začetek z deli Mate Lovraka in Aleksandra Vuča, ki kažeta divergenten odnos do časa in vsebine »skupnega človeškega začetka«. Realist Lovrak odkriva otrokovo usodo, pogojeno s socialnim kontekstom časa in okolja, medtem ko je Vučov pogled usmerjen k imaginarnim prosto-

rom sanj in želja. Prelevič pravilno sklepa, da oba pisatelja pomenita izhodišče v razvoju moderne otroške literature s svojim pojmovanjem otroštva kot absolutne posebnosti v strukturi sveta. Te posebnosti se literarno uresničujejo ali kot spominjanje na lastno nekdanjost, kakor kažejo primeri realistične proze, ali kot dialog z neminljivim časom nenehnega človekovega otroštva, kar ustvarja moderna pesem za otroke.

Prelevičeva *Poetika dečje književnosti* torej obsega vrsto temeljnih vprašanj teorije literature za najmlajše kot svojevrstnega fenomena, ki je v našem času vse bolj prisoten. Tako se Prelevičevo delo približuje še redkim ustvarjalcem s tega področja, ki se zavedajo težavnosti izbrane poti, pa so pokazali dovolj poguma in moči, da poskusijo uvrstiti v sistem rezultate raziskovanj naših in tujih teoretikov ter tako seveda tudi z vsemi pomanjkljivostmi prikažejo načrt poetike književnosti za otroke. Poglavitna oznaka *Poetike* je

temeljita avtorjeva informiranost o problemu, ki ga obravnava. Toda Prelevič s preobilico citatov kar duši lastno ustvarjalnost ter zastira možnost vpogleda v intimnejšo relacijo avtorja in besedila. Zapletenost problemov kakor tudi divergentne sodbe o možnostih njihovih rešitev ponekod omalovažujejo dialog, ki mu Prelevič ne dá do besede, ter tako preprečuje, da bi v nekaterih spornih vprašanjih spregovorila tudi »at altera pars«.

Vsekakor pa je Prelevičevo delo pomemben prispevek k teoretičnemu preučevanju literature za najmlajše. Čeprav ni v njem toliko pronicljivosti in analitičnosti kot v Milaričevih ugotovitvah ter tolikšne prodornosti kot v Danojlovičevih razglabljanjih, bo poetika zapolnila vrzel, saj ni del, ki bi teoretično prikazala smisel pojavov, ki bistveno označujejo sedanji trenutek naše književnosti za otroke.

Zorica Turjačanin
(Prevedla Gema Hafner)

MEDNARODNA RAZSTAVA MLADINSKIH KNJIG V MÜNCHNU

Mednarodna mladinska knjižnica v Münchnu je priredila v času od 20. novembra do 16. decembra 1980 že 31. mednarodno razstavo knjig za otroke in mladino. Zaradi obsega in pomena postavijo to razstavo vedno v bližnji Bavarski državni knjižnici. Tri tedne je slišati radosten živčav otrok po monumentalnem stopnišču in svečani knežji dvorani, kjer so zbrane knjige z vsega sveta. Prijetno je opazovati otroke raznih narodnosti, ki pridejo skupaj na razstavo in ponosno kažejo »svoje« knjige mladim vrstnikom. Razstavo pa si pride-

jo ogledat tudi številni strokovnjaki za mladinsko književnost, predstavniki založb, pisci in ilustratorji, bibliotekarji in ljubitelji mladinske književnosti z vseh kontinentov. Sklenejo se nova poznanstva, izmenjajo strokovne izkušnje in informacije o mladinski književnosti posameznih dežel. Ob razstavi izda Mednarodna mladinska knjižnica tudi bilten, v katerem je predstavljena produkcija mladinskih knjig posameznih dežel s sezname in anotacijami pomembnejših razstavljenih knjig. Pri postavitvi jugoslovanskega

dela razstave in izdelavi biltena sodeluje že vrsto let tudi Pionirska knjižnica iz Ljubljane.

Na 31. mednarodni razstavi knjig za otroke in mladino je bilo predstavlenih prek 5000 knjig v več kot 40 jezikih, ki so izšle v preteklem letu. Med založbami, ki redno predstavljajo svoje knjige na tej razstavi, so tudi nekatere založbe iz Jugoslavije, med njimi so slovenske založbe Mladinska knjiga, Borec in Univerzum. Od drugih jugoslovanskih založb so na zadnji razstavi sodelovale založba Mladost in Školska knjiga iz Zagreba, Nolit in Vuk Karadžić iz Beograda ter Republički zavod za unapređivanje školstva iz Titograda. Nekatere jugoslovanske založbe, kot na primer BIGZ in Narodna knjiga iz Beograda, Veselin Masleša iz Sarajeva ter Gradina iz Niša so predstavile le po nekaj mladinskih knjig iz lanskoletne produkcije. Posamezne dežele so se predstavile z zanimivimi in lepimi slikanicami, pesniškimi zbirkami, privlačnimi izdajami ljudskih in umetnih pravljic ter poučnimi knjigami za otroke.

Tematika, ki je v zadnjih desetih letih močno prodrla v mladinsko književnost, je problemska. Mladi se v knjigah soočajo s socialnimi, poli-

tičnimi in ekološkimi problemi. Nekaj piscev najnovejših mladinskih knjig v svojih delih nakazuje, kako živeti v svetu, polnem nasprotij in problemov. Razumevanje, prijateljstvo, spoštovanje in upoštevanje posameznika, takega kot je, zavest, da smo drug drugemu potrebni in odvisni drug od drugega, obujanje tradicij in lepega — to so teme, s katerimi nakazujejo pot za prihodnost.

Posebna tematska razstava z naslovom: tendence in eksperimenti, ki že nekaj let spremlja mednarodno razstavo, je bila v celoti posvečena prizadetim otrokom. To je pomenilo tudi uvod v leto 1981, ki je bilo proglašeno za leto prizadetih oseb. Leposlovne knjige, ki obravnavajo to problematiko, so bile razvrščene v tri skupine. V prvi so bila predstavljena dela, ki so namenjena posebej za prizadete (na primer reliefne slikanice za slepe), v drugi skupini dela, ki vsebujejo motive iz življenja prizadetih, v tretji pa dela, v katerih probleme prizadetosti opisujejo starši in vzgojitelji prizadetih otrok. Na razstavi so bile tudi knjige, katerih avtorji so prizadeti otroci sami. Te so bile najdragocenejše.

Tanja Pogačar

GRADIVO ZA LEKSIKON SODOBNIH SLOVENSКИH MLADINSKIH PISATELJEV

2. del

Danijela Sedej

BRENN KRISTINA (roj. Vrhovec)

se je rodila 22. oktobra 1911 v Horjulu pri Vrhniki. Osnovno šolo je obiskovala v domačem kraju, meščansko šolo in učiteljsko v Mariboru. Na ljubljanski univerzi je študirala pedagogiko in psihologijo, 1935 diplomirala in 1939 doktorirala. Ker je bila napredne miselnosti in politično levo usmerjena, je vse do druge svetovne vojne ostala brez zaposlitve. Med vojno je sodelovala pri OF kot kurirka tajnega radia OF in kurirka ter spremljevalka Prežihovega Voranca, nekaj časa pa je preživela tudi v italijanskem zaporu. Po vojni je bila zaposlena v uredništvih raznih listov, od 1949 dalje pa je bila urednica številnih knjižnih zbirk za otroke pri založbi Mladinska knjiga. Zdaj je upokojena in živi v Ljubljani.

Kristina Brenkova je mladinska pisateljica in prevajalka. Piše črtice, povesti in igrice za gledališki oder, radio in televizijo. Svoja dela in prevode del tujih mladinskih pisateljev objavlja v Cicibanu, Kurirčku, Pionirju, Pionirskem listu, Najdihojci (pril. Dela), Vrtcu (pril. Otroka in družine), Mladem rodu (Celovec) in v drugih jugoslovanskih mladinskih listih.

Obširno je njeno uredniško delo. Pripravila, prevedla in uredila je vrsto knjig pravljic z vsega sveta. Urejala je naslednje knjižne zbirke za otroke: Mladi oder (1945—1972), Cicibanova knjižnica (1949 do 1972), Lutkovni oder (1950—1961), Čebelica (1953 do 1972), Zlata ptica (1956—1972), Najdihojca (1958 do 1972), Zvezdica (1963—1967), Knjižnica za predšolske otroke (1966—) in Velike slikanice (1967 do 1972).

Za svoje pisateljsko in uredniško delo je prejela leta 1966 Plaketo Mlado pokolenje.

KNJIŽNE IZDAJE

Proza

Golobje, sidro in vodnjak. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1960.

Dolga pot. Povest. Izšla kot priloga Pionirja 1962/63 št. 8, Ljubljana 1963; Borec 1963; (Skupaj z zgodbami Fran-

ceta Bevka in Mihályja Majtényija) Mladinska knjiga 1965; Partizanska knjiga 1973.

Ko si bil majhen... Črtice. Ljubljana, Borec 1964.

Dnevna poročila. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1965.

Kruhek. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1968.
 Osmi deželni. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1969.
 Babica v cirkusu. Slikanica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1970.
 Košek sira. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1971.
 Deklica Delfina in lisica Zvitorepka. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1972; 1976.
 Avtorica je za delo prejela 1. 1973 Levstikovo nagrado.
 Prva domovina. Črtice. Ljubljana, Borec 1973; Mladinska knjiga 1979.
 Dobri sovražnikov pes. Povest. Ljubljana, Partizanska knjiga 1975.
 Srebrna račka — zlata račka. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1975.

Dramatika

Mačeha in pastorka. Igra. Ljubljana, Mladinska knjiga 1951.

Igra o bogatinu in zdravilnem kamnu. Pravljica. Igra. Ljubljana, Mladinska knjiga 1953.
 Najlepša roža. Pravljica. Igra. Maribor, Obzorja 1956.
 Čarobna paličica. Pravljica. Igra. Ljubljana, Mladinska knjiga 1958.
 Modra vrtnica za princesko. Pravljica. Veseloigra. Ljubljana, Mladinska knjiga 1963.
 Azil. Odrska črtica. Izšla kot priloga Pionirja 1963 št. 5, Ljubljana 1963.
 Novoletno darilo. Igrice. Ljubljana, Borec 1965.
 12 mesecev. Obredna igra. Izšla kot priloga Pionirskega lista 1969 št. 24, Ljubljana 1969.
 Modra vrtnica. Pravljica. Igra. Prirejena po »Modra vrtnica za princesko«. Ljubljana, Pionirski dom 1977.
 Živa pisma. Odrska uprizoritev. Ljubljana, Pionirski dom 1978.

UPRIZORITVE

Gledališke igre

Mačeha in pastorka. Igra v 5 slikah. Mestno gledališče ljubljansko 1951.
 Mačeha in pastorka. Igra v 5 slikah. Ljudsko gledališče v Kopru 1951.
 Mačeha in pastorka. Igra v 5 slikah. Okrajno gledališče v Ptuj 1953.
 Igra o bogatinu in zdravilnem kamnu. Pravljica za šolarje v 5 slikah. Mestno gledališče ljubljansko 1952.
 Najlepša roža. Igra v 5 slikah po stari korejski pripovedki. Mestno gledališče ljubljansko 1954.
 Najlepša roža. Igra v 5 slikah po stari korejski pravljici. Slovensko narodno gledališče v Mariboru 1955.
 Die schönste Blume. (Najlepša roža.) Igra. Wien, Theater der Jugend 1963.
 Čarobna paličica. Odrska pravljica. Mestno gledališče ljubljansko 1957.
 Modra vrtnica za princesko. Pravljica veseloigra za otroke v 2 dejanjih. Mladinsko gledališče v Ljubljani 1961.
 Modra vrtnica za princesko. Pravljica igra za otroke v 2 slikah. Slovensko narodno gledališče v Mariboru 1962.
 Na splavu. Pravljice. Amatersko gledališče Tone Čufar, Jesenice 1974.

Lutkovne igre

Deklica Delfina in lisica Zvitorepka. Priredba Matija Milčinski. Mestno lutkovno gledališče v Ljubljani 1975.

Radijske oddaje in igre

Zaleški fantje. Radijska igra. Radio Ljubljana 1955.
 Modra vrtnica za princeso. Radijska igra. Radio Ljubljana 1961.
 Čarobna paličica. Radijska šola za srednjo stopnjo. Radio Ljubljana 1963.
 Azil. Radijska igra. Radio Ljubljana 1964.
 Azil. Radijska igra. Radio Maribor 1979.
 Dolga pot. Umetniška pripoved. Radio Ljubljana 1970.
 Deklica Delfina in lisica Zvitorepka. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1972.
 Azil. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1972.
 Osmi deželni. Radijska šola za višjo stopnjo. Radio Ljubljana 1980.
 Dobri sovražnikov pes. Radijska igra. Radio Ljubljana 1980.
 Ljubljana v ilegali. Radijska šola za višjo stopnjo. Radio Ljubljana 1980.

Za pravljicami okoli sveta. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1981.

Televizijske oddaje in igre

Najlepša roža. TV igra. TV Ljubljana 1960.

Uprizorili so jo tudi na avstrijski in nemški TV.

Deklica Delfina in lisica Zvitorepka. Priredba Matija Milčinski. TV nadaljevanka. TV Ljubljana 1976.

PREVODI

Proza

Maca Rrugage. (Muca Brezdomka.) Shkup, Nova Makedonija 1965.

Maca Beskuknica. (Muca Brezdomka.) Skopje, Kočo Racin 1965.

A hontalan cica. (Muca Brezdomka.) Novi Sad, Forum 1968.

Macja Rrugage. (Muca Brezdomka.) Shkup, Nasha kniga 1977.

Gulabite, kotvata i vodoskokot. (Golobje, sidro in vodnjak.) Skopje, Kočo Racin 1965.

Golubovi, sidro i fontana. (Golobje, sidro in vodnjak.) Beograd, Mlado pokolenje 1966.

Osma krajina. (Osma dežela.) Novy

Sad, Obzor — Bratislava, Mladé letá 1968.

Osma zemlja. (Osma dežela.) Sarajevo, Veselin Masleša 1972.

Chlebiček. (Kruhek.) Daruvar, Jednota — Ljubljana, Mladinska knjiga 1969.

Kružka kaši. (Kanglica kaše.) Moskva, Detskaja literatura 1970

O dievčatku Delfinke. (Deklica Delfina in lisica Zvitorepka.) Bratislava, Mladé leta 1976.

Dramatika

Die schönste Blume. (Najlepša roža.) Kassel — Basel, Bärenreiter Verlag 1963.

LITERATURA

Marijan Kramberger: Štiri mladinske knjige. (O delu Čarobna paličica.) Naša sodobnost 1959, št. 7.

Danica Zevart: Med mladinskimi knjigami. Golobje, sidro in vodnjak. Naša sodobnost 1962, št. 3.

Milena Batič: K. B.: Ko si bil majhen. Prosvetni delavec 1965, št. 9.

Tone Partljič: K. B.: Novoletno darilo. Prosvetni delavec 1966, št. 15.

Marinka Svetina: Trije osrednji motivi v mladinskih delih Kristine Brenkove, Branke Jurca in Ele Peroci. Otrok in knjiga 1, 1972.

Velimir Batič: Dvakrat o vojni. (O delu Dolga pot.) Dialogi 1974, št. 9.

Marija Jamar-Legat: Kristina Brenkova, Deklica Delfina in lisica Zvitorepka. Otrok in knjiga 2, 1975.

GRAFENAUER NIKO

se je rodil 5. decembra 1940 v Ljubljani. Zgodaj je izgubil starše, zato je prva leta preživel pri tujih ljudeh, po vojni pa so zanj skrbele starejše sestre. Osnovno šolo je obiskoval v raznih krajih Slovenije, učiteljske napravil v Ljubljani ter nato študiral svetovno književnost in literarno teorijo na ljubljanski univerzi. Po diplomi 1969 je več let živel kot svoboden književnik. Zdaj je urednik pri založbi Mladinska knjiga v Ljubljani.

Niko Grafenauer piše pesmi in eseje, pesmi in radijske igre za otroke ter prevaja poezijo iz nemščine, angleščine in srbohrvaščine. Sodeluje v vseh sodobnih slovenskih literarnih listih in revijah, za otroke pa objavlja v Cicibanu, Kurirčku, Pionirju, Pionirskem listu, Najdihojci (pril. Dela), Mladem rodu (Celovec) in The voice of youth (Chicago).

Pripravil in uredil je več antologij otroške poezije ter ureja naslednje knjižne zbirke: Pobarvanke (1971—), Cicibanova knjižnica (1973—), Čebelica (1973—), Mladi oder (1973—), Najdihojca (1973—), Velike slikanice (1973—), Zlata ptica (1973—), Kljukčeva knjižnica (1974—), Mala slikanica (1974—), Deteljica (1975—), Pelikan (1975—) in Zlata slikanica (1975—).

KNJIŽNE IZDAJE

Poezija

Pedenjped. Maribor, Obzorja 1966; (Izbor.) Ljubljana, Mladinska knjiga 1968; Ljubljana, Mladinska knjiga 1969; 1977; 1979; 1980.

Domače živali. Ljubljana, Mladinska knjiga — Leipzig, Rudolf Arnold 1971 (tiskano 1970).

Živali na dvorišču. Ljubljana, Mladinska knjiga — Leipzig, Rudolf Arnold 1971 (tiskano 1970).

Živali na polju. Ljubljana, Mladinska knjiga — Leipzig, Rudolf Arnold 1971 (tiskano 1970).

Živali v gozdu. Ljubljana, Mladinska knjiga — Leipzig, Rudolf Arnold

1971 (tiskano 1970).

Kaj je na koncu sveta. Ljubljana, Mladinska knjiga 1973.

Sredi polja rdeči mak. Ljubljana, Mladinska knjiga 1974.

Kadar boben ropota. Ljubljana, Mladinska knjiga 1974.

Avtozaver. Ljubljana, Mladinska knjiga 1976.

Abeceda. Ljubljana, Mladinska knjiga 1977; 1978.

Zmajček — razgrajaček. Ljubljana, Mladinska knjiga 1978.

Kaj ima sonce najraje. Izbor. Ljubljana, Borec 1979.

Nebotičniki, sedite. Ljubljana, Mladinska knjiga 1980.

UPRIZORITVE

Gledališke igre

Nebotičniki, sedite. Pesmi z recitacijo, pantomimo in petjem. Slovensko mladinsko gledališče v Ljubljani 1979.

Lutkovne igre

Spomenik za devetimi vrati. Dramaturg Jože Rode. Lutkovno gledališče Ljubljana 1980.

Delo je bilo nagrajeno ob natečaju za lutkovna besedila, ki ga je razpisalo Lutkovno gledališče Ljubljana v letu 1979.

Radijske oddaje in igre

Nedelja v senčnem gozdu. Radijska igra. Radio Ljubljana 1966.

Cin cin cin potepin. Radijska igra. Radio Ljubljana 1966.

Preplah v Višnji gori. Radijska igra. Radio Ljubljana 1966.

3. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana 1. 1966.

Nebotičniki, sedite. Izbor pesmi iz zbir-

ke »Nebotičniki, sedite«. Radijska oddaja za šolarje. Radio Ljubljana 1980.

Televizijske oddaje in igre

Pedenjped. TV oddaja. TV Ljubljana 1967.

LITERATURA

Borut Stražar: N. G.: Pedenjped. Jezik in slovstvo 1967, št. 4.

Velimir Batič: N. G.: Pedenjped. Dialogi 1970, št. 6.

France Filipič: N. G.: Pedenjped. Dialogi 1970, št. 6.

Velimir Batič: Živali v prozi in poeziji. (O pesniški zbirki Kaj je na koncu sveta.) Prostor in čas 1973, št. 10/11.

Vilko Zupančič: Dve Grafenauerjevi pesniški zbirki za otroke. (O zbirkah Pedenjped in Kaj je na koncu sveta.) Dialogi 1975, št. 2.

Taras Kermauner: Kaj je na sredi jezika. (O zbirki Kaj je na koncu sveta.) Otrok in knjiga 7, 1978.

D. Željeznov/: Kaj ima sonce najraje. Večer 1979, št. 276.

Andrej Inkret: To bi morali prebrati. (O pesniški zbirki Nebotičniki, sedite.) Teles 1980, št. 7.

Marija Švajncr: Nove Grafenauerjeve pesmi. (O pesniški zbirki Nebotičniki, sedite.) Dialogi 1980, št. 4.

France Forstnerič: Pesem kot poetični opis. (O pesniški zbirki Nebotičniki, sedite.) Otrok in knjiga 11, 1980.

JURCA BRANKA

se je rodila 24. maja 1914 v Koprivi na Krasu. Ko se je pričela prva svetovna vojna, je morala družina zapustiti Primorsko in naselili so se v Mariboru. Tu je obiskovala osnovno in meščansko šolo ter učiteljsko. Po končanem šolanju 1934 je bila štiri leta brez zaposlitve. Nekaj let je poučevala pri Sv. Jakobu v Slovenskih goricah, v začetku druge svetovne vojne pa je pred Nemci zbežala v Ljubljano in se tu vključila v narodnoosvobodilno gibanje. Zaradi protifašističnega delovanja je bila dalj časa zaprta v italijanskem koncentracijskem taborišču Gonars in kasneje v nemškem taborišču Ravensbrück. Po vojni se je ukvarjala z družbenopolitičnim delom in kratek čas tudi poučevala. Po letu 1970 se je posvetila samo pisateljevanju in vprašanjem mladinske publicistike. Živi v Ljubljani.

Branka Jurca je mladinska pisateljica. S književnim delom je pričela pred vojno v Sodobnosti, po vojni je s pisanjem nadaljevala in svoje delo kmalu posvetila samo mladini. Objavlja v vseh slovenskih mladinskih listih, kot so Ciciban, Kurirček, Pionir, Pionirski list, Najdihojca (pril. Dela), Vrtec (pril. Otroka in družine) ter v drugih jugoslovanskih listih, ki so namenjeni mladini.

Urejala je reviji Ciciban (1960/61—1964/65, 1966/67—1970/71) in Otrok in družina (1964—1966) ter knjižni zbirki Matjaževa knjižnica (1972—1973) in Lastovke (1973) pri založbi Partizanska knjiga.

Poleg nagrad za posamezne knjižne izdaje je prejela leta 1973 nagrado Mlado pokolenje za literarno ustvarjalnost in urejanje revij Ciciban ter Otrok in družina, leta 1975 pa Priznanje partizanskega kurirja za literarno umetniško delo za otroke.

Proza

- V pasti. Povesti. Ljubljana, Mladinska knjiga 1955; Partizanska knjiga 1972; 1980.
- Bratec in sestra. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1956; 1972.
- Poredni zajček. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1958; 1972; 1975; 1979.
- Okoli in okoli. Sodobne pravljice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1960; 1967.
- Avtorica je za delo prejela l. 1961 Levstikovo nagrado.
- Hišnikov dan. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1961; 1976.
- Hišica ob morju. Sodobne pravljice. Maribor, Obzorja 1962.
- Lizike za vse. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1962; 1965; 1971.
- Uhač in njegova družina. Povest. Ljubljana, Mladinska knjiga 1963; 1964; 1972; 1980.
- Gregec Kobilica. (Skupaj z zgodbami Vide Brestove in Milana Šege.) Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1965.
- Gregec Kobilica. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1965; Partizanska knjiga 1973.
- Miško Poleno in njegov ognjeni krst. Povest. Ljubljana, Borec 1966.
- Marjanka Vseznalka. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1966; 1980.
- Vohljači in prepovedane skrivnosti. Povest. Ljubljana, Mladinska knjiga 1966.
- Avtorica je za delo prejela l. 1967 Levstikovo nagrado.
- Beli konjič. Sodobne pravljice. (Izbor.)

- Ljubljana, Mladinska knjiga 1967; 1974.
- Do zvezd. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1967.
- Žrebiček brez potnega lista. Črtice. Maribor, Obzorja 1969.
- Rdeči škorenjčki. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1970; 1976.
- Katka, stoj! Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1972.
- Rodiš se samo enkrat. Avtobiografske črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1972.
- Avtorica je za delo prejela l. 1972 častno diplomu Kulturne skupnosti Ljubljana.
- Čuj in Katka. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1974; 1976.
- Ko zorijo jagode. Roman. Ljubljana, Mladinska knjiga 1974; 1976; 1978; 1979; 1980.
- Špelin dnevnik. Povest. Ljubljana, Mladinska knjiga 1976.
- Javka v starem čevlju. Poljudnoznanstveno delo. Ljubljana, Mladinska knjiga 1977.
- Babičina pravljica. Sodobna pravljica. Ljubljana, Borec 1977.
- Pionirka sem! Pionir sem! Poljudnoznanstveno delo. Ljubljana, Zveza prijateljev mladine 1977; 1978 (2. dopolnjena izdaja); 1980.
- S helikopterjem k stricu Tintinu. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1978.
- Moj oče partizan. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1978.
- Prgišče zvezd. Sodobne pravljice. Izbor. Ljubljana, Mladinska knjiga 1980.
- Ko Nina spi. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1980.
- Žrebiček brez potnega lista. Črtica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1980.

UPRIZORITVE

Lutkovne igre

- Beli konjič. Mestno lutkovno gledališče v Ljubljani 1976.
- Imeniten rojstni dan. Zagrebačko kazališče lutaka 1977.
- Gregec Kobilica. Pozorišče lutaka, Mostar 1977.

Radijske oddaje in igre

- Gregec Kobilica. Priredila Joža Zagorc. Radijska igra. Radio Ljubljana 1969.

- Mižek frizer. Radijska igra. Radio Ljubljana 1976.
- Miska a forász mester. (Mižek frizer.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1977—78.
- V pasti. Priredila Đurđa Flere. Radijska igra. Radio Ljubljana 1977.
- Peter in Martin Krpan. Priredila Đurđa Flere. Radijska igra. Radio Ljubljana 1977.
- Moj rojstni dan. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1980.

Babičina pravljica. Radijska šola za nižno stopnjo. Radio Ljubljana 1981.

Televizijske oddaje in igre

Kako so medveda peljali v gozd. Priredila Milena Ogorelec. TV oddaja. TV Ljubljana 1968.

Žrebiček brez potnega lista. Priredila

Beti Polvi. TV risanka. TV Koper 1980.

Film

Ko zorijo jagode. Po romanu Ko zorijo jagode scenarij napisal Ivan Potrč. Celovečerni film. Režiral Rajko Ranfl. 1978.

PREVODI

Proza

Prislužnikoviot den. (Hišnikov dan.) Skopje, Kočo Racin 1961.

Kučica kraj mora. (Hišica ob morju.) Zagreb, Mladost 1963.

Izbior iz: Hišica ob morju. — Okoli in okoli. — Lizike za vse.

Gregec Skakavac. (Gregec Kobilica.) (Skupaj z zgodbami Vide Brestove in Milana Šege.) Beograd, Vuk Karadžić 1965.

Szöcske Gregec. (Gregec Kobilica.) (Skupaj z zgodbami Vide Brestove in Milana Šege.) Novi Sad, Forum 1965.

Prvi april. (Prvi april.) Skopje, Kočo Racin 1965.

Marjanka Mudrijanka. (Marjanka Vseznalka.) Zagreb, Naša djeca & Ljubljana, Mladinska knjiga 1966.

Marica Sveznalica. (Marjanka Vseznalka.) Beograd, Vuk Karadžić & Ljubljana, Mladinska knjiga 1966.

Marjanka Seznalka. (Marjanka Vseznalka.) Skopje, Kočo Racin & Ljubljana, Mladinska knjiga 1966.

Do zvijezda. (Do zvezd.) Zagreb, Naša djeca & Ljubljana, Mladinska knjiga 1967.

Do zvezda. (Do zvezd.) Beograd, Vuk Karadžić & Ljubljana, Mladinska knjiga 1967.

Do dzvezdite. (Do zvezd.) Skopje, Makedonska knjiga & Ljubljana, Mladinska knjiga 1967.

K hviezdám. (Do zvezd.) Petrovec, Obzor & Ljubljana, Mladinska knjiga 1967.

Do světnišća. (Do zvezd.) Budyšin, Domowina & Ljubljana, Mladinska knjiga 1968.

Karlička a bílý koník. Praha, Státní nakladatelství dětské knihy 1968.

Izbior iz: Okoli in okoli. — Hišica ob morju.

Cervené čižmičky. (Rdeči škorenjčki.) Novi Sad, Obzor & Ljubljana, Mladinska knjiga 1970.

Mišek frizer. (Mišek frizer.) (Skupaj z zgodbo Dragana Kulidžana.) Beograd, Mlado pokolenje 1971; 1972.

Mižek i frizer. (Mišek frizer.) (Skupaj z zgodbo Dragana Kulidžana.) Beograd, Nolit 1973; 1975; 1976.

Braček a sestrička. (Bratec in sestrice.) Novi Sad, Obzor & Ljubljana, Mladinska knjiga 1973.

Nezbedný zajko. (Poredni zajček.) Novi Sad, Obzor & Ljubljana, Mladinska knjiga 1973.

Nevaljali zečić. (Poredni zajček.) Beograd, Vuk Karadžić 1976; 1977; 1978; 1979.

Neposlušnyj zajčonok. (Poredni zajček.) Belgrad, Vuk Karadžić 1978.

Njuškala i njihove tajne. (Vohljači in prepovedane skrivnosti.) Sarajevo, Veselin Masleša 1973.

Rodiš'sja tol'ko raz. (Rodiš se samo enkrat.) Moskva, Detskaja literatura 1976.

Rodiš se samo jednom. (Rodiš se samo enkrat.) Sarajevo, Veselin Masleša 1980.

Kad jagode zru. (Ko zorijo jagode.) Beograd, Nolit 1977.

Když zrají jahody. (Ko zorijo jagode.) Praha, Albatros 1980.

Katka. (Čuj in Katka.) Praha, Albatros 1978.

Jagoda. (Ko zorijo jagode.) Warszawa, Nasza Księgarnia 1981.

Mitja Mejak: Književna kronika 1962. (O delu Hišica ob morju.) Naši razgledi 1962, št. 17.

Mitja Mejak: Književna kronika 1963. (O delu Uhač in njegova družčina.) Naši razgledi 1963, št. 3.

Vojan Arhar: B. J.: Uhač in njegova družčina. Otrok in družina 1963, št. 2.

Gitica Jakopin: Zgodba o Gregcu Kobilici. Otrok in družina 1966, št. 4.

Vojan Arhar: Vohljači in prepovedane skrivnosti. Prosvetni delavec 1967, št. 1.

Tone Partljič: Vohljači Branke Jurca. (O delu Vohljači in prepovedane skrivnosti.) Prosvetni delavec 1967, št. 9.

Helga Glušič: B. J.: Beli konjič. Otrok in družina 1968, št. 10.

Marinka Svetina: Trije osrednji motivi v mladinskih delih Kristine Brenko-

ve, Branke Jurca in Ele Peroci. Otrok in knjiga 1, 1972.

Bogomil Gerlanc: B. J.: Rodiš se samo enkrat. Knjiga 72 1972, št. 9.

Marija Švajncr: Novo delo Branke Jurca. (O delu Rodiš se samo enkrat.) Dialogi 1972, št. 12.

Velimir Batič: Novim mladinskim knjigam na rob. (O delu Rodiš se samo enkrat.) Dialogi 1972, št. 12.

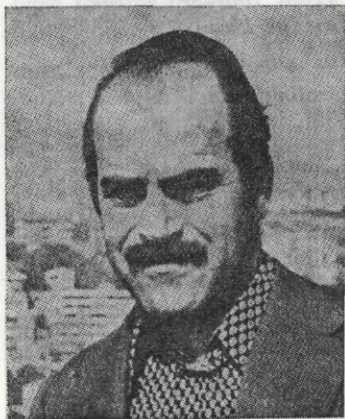
France Forstnerič: Mladost v Mariboru. (O delu Rodiš se samo enkrat.) Večer 1972, št. 280.

Božidar Borko: Mladostni spomini Branke Jurca. (O delu Rodiš se samo enkrat.) Naši razgledi 1973, št. 5.

Milka Kovič: B. J.: Čuj in Katka. Prosvetni delavec 1974, št. 18.

Marija Švajncr: B. J.: Moj oče partizan. Dialogi 1979, št. 4.

Franček Bohanec: B. J.: Moj oče partizan. TV-15 1979.

KOŠUTA MIROSLAV

se je rodil 11. marca 1936 v Križu pri Trstu. Obiskoval je slovensko gimnazijo v Trstu, študiral angleščino ter svetovno književnost in literarno teorijo na univerzi v Ljubljani, diplomiral 1962. Zaposlil se je kot redaktor pri RTV Ljubljana, a leta 1969 se je vrnil v Trst, kjer je bil najprej dramaturg in član umetniškega vodstva Slovenskega gledališča, nato urednik mesečnika Dan pri Založništvu tržaškega tiska (1971—1978), od 1978 pa je ravnatelj Stalnega slovenskega gledališča v Trstu.

Miroslav Košuta je pesnik, dramatik in prevajalec ter mladinski pesnik in pisec gledaliških in radijskih iger za mladino. Z izvirno poezijo in prevodi iz romanskih jezikov sodeluje v vseh slovenskih osrednjih literarnih revijah ter v slovenskih revijah, ki izhajajo v Italiji. Za otroke pa objavlja pesmi v Cicibanu, Pionirskem listu, Galebu (Trst) in Mladem rodu (Celovec).

KNJIŽNE IZDAJE

Poezija

Kje stanuješ, mala miška? Ljubljana, Mladinska knjiga 1975.

Zaseda za medveda. Ljubljana, Mladinska knjiga 1979.

Abecerime. Trst, Tržaški tisk; Ljubljana, Mladinska knjiga 1979.

Dramatika

Štirje fantje muzikantje. Pravljica po Grimmovem motivu. Ljubljana, Delavska enotnost 1974.

Štirje fantje muzikantje. — Vitez na obisku. Igr. Ljubljana, Mladinska knjiga 1980.

Gledališke igre

Štirje fantje muzikantje. Pravljica po Grimmovem motivu. Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici 1975.

Vitez na obisku. Mladinska igra v 6 slikah. Stalno slovensko gledališče v Trstu 1978.

Radijske oddaje in igre

Nikinikec in njegovi. Radijska igra. Radio Ljubljana 1965.

3. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana 1. 1965.

Fižolček. Radijska igra. Radio Ljubljana 1966.

Zgodba o vojaku. Radijska igra. Radio Ljubljana 1967.

3. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana 1. 1966.

Priča o vojniku. (Zgodba o vojaku.) Radijska igra. Radio Zagreb 1968.

Prikazna za vojničeto. (Zgodba o vojaku.) Radijska igra. Radio Skopje 1969.

Prepovedana pravljica o princeski. Radijska igra. Radio Ljubljana 1968.

Sodnik pred sodiščem. Priredba Frane Milčinski. Radijska šola za srednjo stopnjo. Radio Ljubljana 1969.

Štirje fantje — muzikantje. Radijska igra. Radio Ljubljana 1969.

Rdeči trolejbus. Radijska igra. Radio Ljubljana 1971.

1. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana 1. 1971.

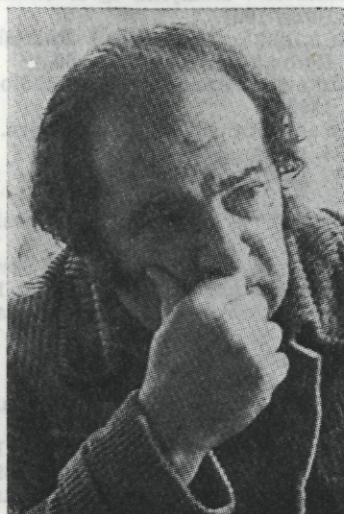
A piros trolibusz. (Rdeči trolejbus.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1971—72.

Volk iz pravljice. Radijska igra. Radio Trst 1972.

MARINC MARJAN

se je rodil 19. oktobra 1921 v Kamniku. Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani in maturiral 1940. Študij na univerzi je prekinil zaradi vojne. Bil je v partizanih in ostal v vojaški službi do leta 1951. Nekaj let je bil režiser v novosadski operi, od 1955 dalje je delal na Radiu Ljubljana, sprva kot urednik zabavnih oddaj, od 1959 kot režiser. Zdaj je upokojen in živi v Ljubljani.

Marjan Marinc je predvsem dramatik. Že v partizanih je napisal nekaj skečev, po vojni pa je nadaljeval s komedijami, dramami, radijskimi igrami in humoreskami. Za mladino piše radijske igre in sodobne pravljice.

KNJIŽNE IZDAJE

Proza

Krasen cirkus. Sodobna pravljica. Maribor, Obzorja 1965.

Strah ima velike oči. Sodobna pravljica. Maribor, Obzorja 1967.

Dramatika

Srebrni konj in trinajst drugih. Radijske igre. Ljubljana, Partizanska knjiga 1975.

Lutkovne igre

Krasen cirkus. Mestno lutkovno gledališče v Ljubljani 1969.

Radijske oddaje in igre

Velika akcija. Radijska igra. Radio Ljubljana 1961.

Krasen cirkus. Radijska igra. Radio Ljubljana 1961.

Mali hišni svet. Radijska igra. Radio Ljubljana 1964.

Maček Mustafa. Radijska igra. Radio Ljubljana 1967.

1. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana l. 1966.

Musztafa, a kandúr. (Maček Mustafa.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1968—69.

Žebliček Špiček. Radijska igra. Radio Ljubljana 1967.

2. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana l. 1966.

Klinecot Šilec. (Žebliček Špiček.) Radijska igra. Radio Skopje 1968.

Kukavica. Radijska igra. Radio Ljubljana 1967.

A kakukk. (Kukavica.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1968—69.

Kukavica. Radijska igra. Radio Skopje 1969.

Strahopetulus. Radijska igra. Radio Ljubljana 1967.

3. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana l. 1967.

Sanjski škrt. Radijska igra. Radio Ljubljana 1968.

Az älmok manöja. (Sanjski škrt.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1969—70.

Srebrni konj. Radijska igra. Radio Zagreb 1968.

1. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Zagreb l. 1968.

Srebrni konj. Radijska igra. Radio Ljubljana 1969.

Az ezüst ló. (Srebrni konj.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1968—69.

Srebrni konj. Radijska igra. Radio Sarajevo 1969.

Srebrniot konj. (Srebrni konj.) Radijska igra. Radio Skopje 1970.

Čarobni svinčnik. Radijska igra. Radio Ljubljana 1969.

Dideldudel ima besedo. Radijska igra. Radio Ljubljana 1969.

Pika. Radijska igra. Radio Ljubljana 1969.

2. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana l. 1969.

Az elvesztett pont. (Pika.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1969—70.

Tačka. (Pika.) Radijska igra. Radio Sarajevo 1970.

Ne bom! Radijska igra. Radio Ljubljana 1970.

3. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana l. 1969.

Rumeni bonboni. Radijska igra. Radio Ljubljana 1970.

Žolti bonboni. (Rumeni bonboni.) Radijska igra. Radio Skopje 1971.

Zmaj Frfotaj. Radijska igra. Radio Ljubljana 1970.

Zmaj Frfotaj. Radijska igra. Radio Zagreb 1970.

3. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Zagreb l. 1970.

Zmaj Poletaj. Radijska igra. Radio Beograd 1971.

Sāri sārkāny. (Mali zmaj.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1971—72.

Zmešnjava pa taka. Radijska igra. Radio Ljubljana 1971.

3. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana l. 1970.

Ez äztan zürzavar. (Zmešnjava pa taka.) Radijska igra, Radio Novi Sad 1971—72.

Velika uganka. Radijska igra. Radio Ljubljana 1972.

Pravljica o dobrem kralju. Radijska igra. Radio Ljubljana 1972.

Mese a jösägos királyról. (Pravljica o dobrem kralju.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1972—73.

Apu ezt nem érti. (Tata to ne razume.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1972—73.

Kapitolske gosi. Radijska igra. Radio Ljubljana 1973.

3. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana l. 1972.

Kapitoli ludak. (Kapitolske gosi.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1972—73.

Nenavaden polet. Radijska igra. Radio Ljubljana 1973.

Szárnyra kelt buborek. (Nenavaden polet.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1974—75.

Hrustač, Kilavček in Bimbo. Radijska igra. Radio Ljubljana 1974.

Robogen, kar je vmes in — konec. Radijska igra. Radio Ljubljana 1974.

Robogen a köszti rész és kész. (Robogen.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1975—76.

Robogen. Radijska igra. Radio Novi Sad 1977.

Skrivnost stolpnice 3. Radijska igra. Radio Ljubljana 1975.
 Otorinolaringologitis. Radijska igra. Radio Ljubljana 1975.
 Poslednji žvižg. Radijska igra. Radio Ljubljana 1976.
 Strel. Radijska igra. Radio Zagreb 1976.
 Strel. Radijska igra. Radio Ljubljana 1976.
 Lövës. (Strel.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1977—78.
 Hadgyakorlatok. (Manevri.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1975—76.

Okulistična zadeva. Radijska igra. Radio Ljubljana 1977.
 3. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana 1. 1970.
 Kresna noč. Radijska igra. Radio Ljubljana 1978.

Televizijske oddaje in igre

Zaista zamršen slučaj. (Zelo zapleten primer.) TV igra. TV Zagreb 1971.
 Nagrada za TV igro RTV Zagreb 1. 1970.

PREVODI

Proza

La paura ha gli occhi grandi. (Strah ima velike oči.) Brescia, Editrice la scuola 1972.

LITERATURA

Andrej Inkret: Zbirka Srebrni konj in trinajst drugih. Naši razgledi 1975, št. 22.

— : M. M.: Srebrni konj in trinajst drugih. Knjiga 75 1975, št. 5.

MAURER NEŽA

se je rodila 22. decembra 1930 v Podvinu pri Polzeli. V Ljubljani je napravila učiteljišče (1950) in nekaj časa poučevala v Črnem vrhu nad Idrijo. Nato se je vpisala na Višjo pedagoško šolo v Ljubljani, jo 1956 končala in se zaposlila v Ilirski Bistrici. Obenem je izredno študirala slavistiko na ljubljanski univerzi ter diplomirala 1960. Bila je profesorica, novinarka-urednica šolskih TV oddaj pri RTV Ljubljana, tehnična urednica mesečnika Rodna gruda pri Izseljenski matici in urednica brošur za šolske proslave pri Pionirskem domu. Z novinarskim delom je nadaljevala pri Kmečkem glasu in nato pri Prosvetnem delavcu, kjer je bila tudi odgovorna urednica. Zdaj je zaposlena pri Republiškem komiteju za informiranje. Živi na Dobrovi pri Ljubljani.

Neža Maurer piše pesmi in prozo za odrasle ter pesmi, radijske igre, radijske in televizijske oddaje za otroke. Objavlja v vseh slovenskih mladinskih listih doma in v tujini: Ciciban, Kurirček, Pionir, Pionirski list, Najdihojca (pril. Dela), Vrtec (pril. Otroka in družine), Mladi rod (Celovec), Galeb (Trst), The voice of youth (Chicago) in v številnih drugih jugoslovanskih listih za mladino. Mnogo njenih pesmi je uglasbenih in prejela je dve nagradi za otroško »pesem leta«: leta 1961 nagrado Radia Beograd in 1964 nagrado Radia Ljubljana.

Poezija

Sončne statve. (Skupaj s pesmimi Vojana Arharja, Milene Batič in Francija Lakoviča.) Ljubljana, Borec 1970.
 Kam pa teče voda? Ljubljana, Mladinska knjiga 1972.
 Kako spi ververica. Ljubljana, Borec 1975.
 Kostanjev škratek. Ljubljana, Borec 1980.
 Muca Maca potepinka. Po besedilu Dobrice Eriča (napisala verze) Neža Maurer. Ljubljana, Jugoreklam 1981.

Pomlad v gozdu. Po besedilu Dobrice Eriča (napisala verze) Neža Maurer. Ljubljana, Jugoreklam 1981.
 Prepeličar ob ribniku. Po besedilu Dobrice Eriča (napisala verze) Neža Maurer.
 Zvesti ovčar. Po besedilu Dobrice Eriča (napisala verze) Neža Maurer. Ljubljana, Jugoreklam 1981.

Proza

Čuvec. Povest. Ljubljana, Partizanska knjiga 1978.

UPRIZORITVE

Radijske oddaje in igre

Jesen, pokaži kaj znaš. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1960.
 Niki bo vendarle rudar. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1962.
 Ekspresno pismo. Radijska šola za srednjo stopnjo. Radio Ljubljana 1962.
 Zakaj žališ? Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1963.
 Zakaj očka ponoči dela? Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1963.
 Moj sosed Francek. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1964.
 Izlet pa tak! Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1965.
 Tudi k nam pridi Andrejka Martič. Radijska šola za srednjo stopnjo. Radio Ljubljana 1965.
 Lizike za vse. Radijska šola za srednjo stopnjo. Radio Ljubljana 1965.
 Mstislavova zadruga. Radijska šola za srednjo stopnjo. Radio Ljubljana 1965.
 Nekoč pod Gorjanci. Radijska šola za srednjo stopnjo. Radio Ljubljana 1966.
 Tovarišica Nuša. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1967.
 Fantje iz dolge vasi. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1967.
 Mihčev škrat. Radijska šola za srednjo stopnjo. Radio Ljubljana 1967.
 O dečku, ki ga še ni. Radijska šola za srednjo stopnjo. Radio Ljubljana 1967.
 Sijaj, sijaj, sončece. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1968.
 A ket vāndorlegēny. (Vesela vandrova.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1968—69.

Aprilili. (Aprilska šala.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1968—69.
 Zakaj je zbolela bela muca. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1969.
 Ko zapiha veter z juga. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1969.
 Ko boš našel rdečo koruzo. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1969.
 Čigav si? Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1970.
 Hiša pet pedi. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1970.
 S pesmijo lovil sem srečo. Radijska šola za srednjo stopnjo. Radio Ljubljana 1970.
 Tabornik Žuža in njegovo prvo taborjenje. Radijska šola za srednjo stopnjo. Radio Ljubljana 1971.
 Živali poslužujem se, da govorim ljudem. Radijska šola za srednjo stopnjo. Radio Ljubljana 1972.
 Pesmi o neki ženi. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1974.
 Kako daleč je do mame. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1974.
 Kako smo zrasli. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1979.
 Pijane črke. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1979.

Televizijske oddaje in igre

Letko. TV oddaja. TV Ljubljana 1961.
 Puška in pero. TV oddaja. TV Ljubljana 1961.

Pesmi. TV oddaja. TV Ljubljana 1964.
Šonce ima prednost. TV oddaja. TV
Ljubljana 1971.

Sonce riše. TV oddaja. TV Ljubljana
1975.

Kostanjev škratek. TV oddaja. TV
Ljubljana 1979.

LITERATURA

Velimir Batič: N. M.: Kam pa teče vo-
da. Prostor in čas 1972, št. 11/12.

ROZMAN SMILJAN

se je rodil 28. januarja 1927 v Celju. Osnovno šolo in nižjo gimnazijo je obiskoval v raznih krajih Slovenije, saj se je družina selila iz Celja v Šmarje pri Jelšah, nato na Jesenice, v Radovljico, Ptuj in Šoštanj ter končno v Maribor, kjer jih je zatekla vojna. Nemci so družino preselili v Srbijo, od koder je moral leta 1943 na prisilno delo v Nemčijo. Tam je ostal do osvoboditve. Po vojni je obiskoval učiteljske v Mariboru in maturiral 1949. Nekaj časa je poučeval v Lepoglavi na Hrvaškem, leta 1953 pa se je vpisal na psihologijo na ljubljanski univerzi. Živi v Ljubljani kot svoboden umetnik in se ukvarja s književnostjo, glasbo ter slikarstvom.

Smiljan Rozman je pripovednik in dramatik. Piše prozo, odrska dela, televizijske in radijske igre za odrasle in mladino. Sodeluje v vseh vidnih slovenskih kulturnih in literarnih revijah, za mladino pa objavlja v Cicibanu, Kurirčku, Pionirju, Pionirskem listu, Najdihojci (pril. Dela) in Mladem rodu (Celovec).

KNJIŽNE IZDAJE

Proza

Teden ima sedem dni, sedem dni ima teden. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1962; 1969.

Čudežni pisalni strojček. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1966.

Reporter Tejš poroča. Povest. Ljubljana Mladinska knjiga 1968. Avtor je za delo prejel l. 1969 Levstikovo nagrado.

Lov za ukradenimi milijoni. Povest. Ljubljana, Prešernova družba 1969.

Janko in njegov svet. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1969.

Tri zgodbe. Pip. — Koza Filomena. — Klip, Klap in deček Mak. Povesti. Ljubljana, Mladinska knjiga 1970.

Zlata trobenta. Povest. Ljubljana, Borec 1971.

Sin Martin. Povest. Ljubljana, Mladinska knjiga 1974.

Majhne besede, velike reči. Črtice. Ljubljana, Borec 1976.

Martin fantalin. Povest. Ljubljana, Mladinska knjiga 1976.

Poklici. Poljudnoznanstveno delo. Ljubljana, Mladinska knjiga 1978.

Oblaček Pohajaček. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1978.

Fantje muzikantje. Povest. Ljubljana, Mladinska knjiga 1979.

Dramatika

Čudežni pisalni strojček. Igra. Ljubljana, Scena 1971.

UPRIZORITVE

Gledališke igre

Čudežni pisalni strojček. Igra. Mladinsko gledališče v Ljubljani 1964.
Čudežni pisalni strojček. Igra. Oder Mladje v Celovcu 1979.

Radijske oddaje in igre

Ujetnik. Radijska igra. Radio Ljubljana 1958.
Most. Radijska igra. Radio Ljubljana 1960.
Lajna. Radijska igra. Radio Ljubljana 1961.
Čarobni pisalni strojček. Radijska igra. Radio Ljubljana 1963. 1. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana 1. 1963. 2. nagrada za tekst na Tednu jugoslovanske radijske igre 1. 1964.
Čudesnata mašina za pišuvanje. (Čarobni pisalni strojček.) Radijska igra. Radio Skopje 1968.
Avtomat. Radijska igra. Radio Ljubljana 1967.

Avtomat. Radijska igra. Radio Sarajevo 1968.

Razredni Pavliha. Iz serije »Nenavadni pogovori«. Radio Ljubljana 1970.

Čudežna popevka. Radijska igra. Radio Ljubljana 1972.

A nagy nepamuk egyetlen lanyā. (Čudežna popevka.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1972—73.

Szājharmonika. (Orglice.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1976—77.

Jesen. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1980.

Zima. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1981.

Pomlad. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1981.

Poletje. Radijska šola za nižjo stopnjo. Radio Ljubljana 1981.

Televizijske oddaje in igre

Mesto izobilja. TV igra. TV Ljubljana 1971.

LITERATURA

France Filipič: S. R.: Čudežni pisalni strojček. Dialogi 1966, št. 9.

Denis Poniž: Povest za doraščajoče. S. R.: Lov za ukradenimi milijoni. Delo 1969, št. 320.

Velimir Batič: S. R.: Teden ima sedem dni — sedem dni ima teden. Dialogi 1970, št. 6.

SMOLNIKAR BREDA MARIJA (por. ZOREC)

se je rodila 19. januarja 1941 v Hercegovnem v Boki Kotski v Črni gori. Do druge svetovne vojne je živel družina v Kumborju v Črni gori. Ko so se vrnili v Slovenijo, so se naselili na Ježici pri Ljubljani. Po osvoboditvi so se preselili v Domžale, odkoder sta doma mati in oče, čez nekaj let pa v Depalo vas pri Domžalah. Osnovno šolo in nižjo gimnazijo je obiskovala v Domžalah, Srednjo tehniško tekstilno šolo pa v Kranju, kjer je maturirala 1960. Zaposlila se je v tovarni Univerzale v Domžalah, potem nadaljevala šolanje na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo v Ljubljani — tekstilni oddelek ter l. 1970 opravila diplomu I. stopnje. Kratek čas je delala v Jutranjki v Sevnici, nato v Tovarni filca v Mengšu. Leta 1977 je odprla kemično čistilnico v Kranju, tri leta kasneje pa novo v Črnučah, kjer dela še zdaj. Živi v Depali vasi.

Breda Smolnikar je pripovednica. Prve literarne spise je objavila v Mladih potih, kasneje je sodelovala v vseh važnejših slovenskih literarnih in kulturnih revijah, za mladino pa v Pionirskem listu.

Leta 1972 ji je občina Domžale podelila za njeno književno delo Kersnikovo nagrado.

KNJIŽNE IZDAJE

Proza

Otročki, življenje teče dalje. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1963. Avtorica je za delo prejela l. 1964 Levstikovo nagrado.

Mali mozaik imen. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1967.
Popki. Povest. Ljubljana, Mladinska knjiga 1973.

LITERATURA

Vesna Marinčič: Samokritika na ograji, ki je nikoli ni bilo. (O delu Otročki, življenje teče dalje.) Mladina 1963, št. 33.

Stanko Šimenc: B. S.: Otročki, življenje teče dalje. Sodobnost 1964, št. 2.
—: B. S.: Mozaik imen. Knjiga 68 1968, št. 2.

VIPOTNIK JANEZ

se je rodil 21. avgusta 1917 v Zagorju ob Savi. Osnovno šolo je obiskoval v Zagorju, gimnazijo v Ljubljani in maturiral 1938. Vpisal se je na Fakulteto za gradbeništvo in napravil tri letnike. V prvem letu vojne je bil aktivist OF na ljubljanski univerzi in vosovec. Poleti 1942 je odšel na Dolenjsko v partizane. Postal je komisar bataljona v Gubčevi in Cankarjevi brigadi, komisar Gubčeve brigade, XV. divizije in nazadnje VII. korpusa. Po vojni je opravljal odgovorne dolžnosti v SKOJ in KPS, bil je minister v vladi LR Slovenije, sekretar ObK ZKS Ljubljana, nekaj let glavni urednik časnika Delo, nato zvezni sekretar za prosveto in kulturo, predsednik RK SZDL Slovenije, član predsedstva SR Slovenije ter generalni direktor RTV Ljubljana. Zdaj je predsednik republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije.

Janez Vipotnik je pripovednik. Piše novele in romane za odrasle ter črtice in povesti za mladino. Za mladino objavlja v Pionirju in Pionirskem listu.

KNJIŽNE IZDAJE

Proza

Hruška. Črtica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1958.
Zgodbe o Diku. Črtice. Ljubljana, Partizanska knjiga 1972.
Diko v živalskem vrtu. Črtica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1972; 1979.
Naš Diko. Črtici. Ljubljana, Mladinska knjiga 1972.
Mati Brodarička. Povest. Ljubljana, Partizanska knjiga 1974.
Tinkatonka. Črtice. Ljubljana, Mladinska knjiga 1977.

Diko na potepu. Črtica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1977.
Strah. Črtice. Ljubljana, Partizanska knjiga 1977.
Runo. Povest. Ljubljana, Mladinska knjiga 1977.
Petrova družina. Povest. Ljubljana, Partizanska knjiga 1978.
OF. Poljudnoznanstveno delo. Ljubljana, Mladinska knjiga 1979.
Dikove nezgode. Črtice. Ljubljana, Partizanska knjiga 1980.

Proza

Kruška. (Hruška.) Zagreb, Mladost 1958.
Kruška. (Hruška.) Beograd, Dečja knjiga 1958.

Garov v zooškem vrtu. (Diko v živalskem vrtu.) Beograd, »Vuk Karadžić« 1976; 1977; 1978; 1979.

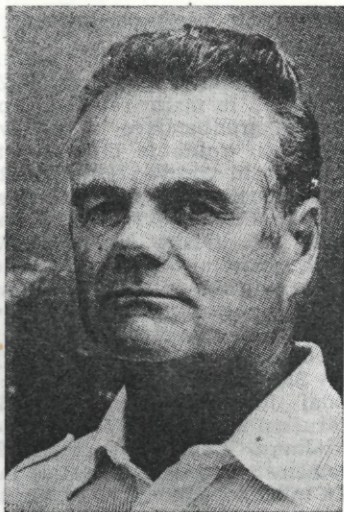
LITERATURA

Milan Meden: Slikovita pripoved. (O delu Mati Brodarička.) Dnevnik 1975, št. 21.

ZORMAN IVO

se je rodil 3. maja 1926 na Gori pri Komendi. Obiskoval je meščansko šolo v Ljubljani, a je ni končal, ker se je pričela vojna. S sedemnajstimi leti je odšel v partizane, bil sekretar SKOJ in dopisnik ilegalnih partizanskih listov. Po vojni je bil nekaj časa dopisnik Tanjuga, Primorskega dnevnika in Slovenskega poročevalca, nato se je vpisal na ljubljansko Pedagoško akademijo ter 1950 diplomiral iz slovenščine in ruščine. Kot učitelj slovenskega jezika je služboval v Križah pri Trzinu, Šmartnem pri Kranju, v Železnikih, Predvoru in Litiji. Leta 1963 se je zaposlil pri založbi Borec, kjer je bil do 1974 odgovorni urednik revije Kurirček ter v istem času tudi urednik knjižnih zbirk Kurirčkova knjižnica in Kurirčkova slikanica, za tem pa nekaj let glavni urednik založbe. Zdaj je upokojen in živi v Sentvidu pri Ljubljani.

Ivo Zorman je pripovednik in dramatik. Piše romane, povesti in črtice ter radijske in TV igre za odrasle in mladino. Objavlja v številnih slovenskih revijah, za mladino pa v Cicibanu, Kurirčku, Pionirju, Pionirskem listu ter Vrtcu (pril. Otrok in družine).

KNJIŽNE IZDAJE

Proza

Iz obroča. Povest. Ljubljana, Prešernova družba 1953.
Svobodni gozdovi. Povest. Ljubljana, Prešernova družba 1954.
Eno samo življenje. Povest. Ljubljana, Borec 1963.
Na senčni strani mesta. Povest. Ljubljana, Mladinska knjiga 1967.

Gnezdo sršenov. Povest. Ljubljana, Borec 1968; Mladinska knjiga 1974.
V sedemnajstem. Roman. Ljubljana, Mladinska knjiga 1972; 1977; 1979.
Nedeljska jutra. Črtice. Ljubljana, Partizanska knjiga 1973.
Storžkovo popoldne. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1973.
Rosni zaliv. Roman. Ljubljana, Mladinska knjiga 1975.

Bolničarka Vida. Poljudnoznanstveno delo. Ljubljana, Borec 1978.
 Naši kurirji. Poljudnoznanstveno delo. Ljubljana, Borec 1978.
 Uporne Dražgoše. Poljudnoznanstveno delo. Ljubljana, Borec 1978.

Tinčevi divji doživljaji. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1978.
 OF. Poljudnoznanstveno delo. Ljubljana, Borec 1979.
 Rada bi bila velika. Sodobna pravljica. Ljubljana, Mladinska knjiga 1979.

UPRIZORITVE

Radijske oddaje in igre

Eno samo življenje. Radijska igra. Radio Ljubljana 1961.
 Najboljši prijatelj. Radijska igra. Radio Ljubljana 1972. 2. nagrada na natečaju za radijsko igro RTV Ljubljana l. 1971.
 A legjonn baratom. (Najboljši prijatelj.) Radijska igra. Radio Novi Sad 1972—73.

Najdobriot prijatelj. (Najboljši prijatelj.) Radijska igra. Radio Skopje 1973.
 Radijska igra v barvah. Radijska igra. Radio Ljubljana 1972.
 Nedeljska jutra. (Dramatizirala Đurđa Flere.) Radijska igra. Radio Ljubljana 1977.

Televizijske oddaje in igre

Storžkovo popoldne. TV nadaljevanka. TV Ljubljana 1977.

PREVODI

Proza

Tamna strana grada. (Na senčni strani mesta.) Beograd, Mlado pokolenje 1967.

LITERATURA

Tone Partljič: I. Z.: Na senčni strani mesta. Prosvetni delavec 1968, št. 2.
 Tone Partljič: I. Z.: Gnezdo sršenov. Prosvetni delavec 1969, št. 4.
 Velimir Batič: I. Z.: Gnezdo sršenov. Dialogi 1970, št. 6.

Marjan Zlobec: I. Z.: V sedemnajstem. Sodobnost 1973, št. 3.
 Velimir Batič: I. Z.: V sedemnajstem. Dialogi 1973, št. 5.
 Velimir Batič: I. Z.: Storžkovo popoldne. Prostor in čas 1974, št. 7/9.

POPIS KNJIG MLADINSKIH PISATELJEV Z OBMOČJA JUGOSLAVIJE, KI SO IZŠLE NA HRVAŠKEM LETU 1978

(Z informativno-kritičnimi zapisi o prvih izdajah hrvaških otroških pisateljev)

Milan Crnković

Antić Miroslav: Prva ljubav. Ilustr. Nives Kavurić-Kurtović. 3. izd. Zagreb, Mladost 1978. 96 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Antić Miroslav: Prva ljubav. Ilustr. Nives Kavurić-Kurtović. 4. izd. Zagreb, Mladost 1978. 96 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Antić Miroslav: Prva ljubav. Ilustr. Nives Kavurić-Kurtović. 5. izd. Zagreb, Mladost 1978. 96 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Balog Zvonimir: Zlatna nit. Ilustr. Zlatko Bourek. Zagreb, Mladost 1978. 125 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Nova zbirka plodnega pesnika. Pesmi so izbor iz istoimenske televizijske serije in iz neobjavljene zbirke *Jednodjeki Ok*. Balog se že od nekdanj odloča za nenavadne, kar razburljive naslove. Ta zbirka, rekli bi s staromodnim poetičnim naslovom, kakor da napoveduje nekoliko umirjenjega Baloga, krotkejšega, kar pa ne pomeni tudi prilagodljivejšega. Enako bogato in domiselno uporablja besedno igro, toda v motiviki kakor da gre po sledi spoznavne (zlate ali ne) niti otroške poezije: otroška soba, narava, šola, družba, živali in podobno. Skrbno ustvarja poante in ohranja čvrsto arhitektoniko. Ne odpoveduje se nonsensu, toda uporablja ga izrazito funkcionalno, kakor da daje prednost čistemu humorju pred humorjem z ironičnim podtekstom. Torej pravi Balog, le umirjenjši. Seveda, v nekaterih ciklih podaja izrazito nonsensne, najbolj balogovske pesmi, takšne so v ciklu o klobukih.

Od 4. do 9. leta.

Bevk France: Crna braća; Učiteljica Breda. Prevela Anđelka Martić. Ilustr. Vlado Veić-Sukreški. 2. izd. Zagreb, Mladost 1978. 157 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Barković Josip: Zeleni dječak : pripovijetke. Ilustr. Antun Mezdić. 7. izd.

Zagreb, Školska knjiga 1978. 125 str. 8°. (Dobra knjiga, lektira za VI razred osnovne škole.)

Bilopavlović Tito: Paunaš. Ilustr. Dragica Cvek-Jordan. Zagreb, Školska knjiga 1978. 58 str. V8°. (Biblioteka Modra lasta.)

Pripovedi iz otroštva. Na samo 58 straneh pripoveduje pisatelj šestnajst svojih doživetij iz otroštva, od prihoda v novo mesto v povojnih dneh do vključevanja v novo okolje s pustolovčinami, zmotami, prvimi ljubeznimi, dokazovanjem tovarišstva. Najpretnostnejša je že od prej znana pripoved o spominih na goloba, ki ga je zadel s fračo in ga kasneje kljub negovanju z ljubeznijo ni mogel rešiti. Te pripovedi se od toliko drugih razlikujejo z nekako atmosfero nepoetiziranega, neidealiziranega otroštva, z vzdušjem grenkim spominov. Glavna oseba, pisatelj kot deček, je bolj antijunak kot junak, tipičen v otroških tekstih. Kakor da je brat Schulzovega Charlja Browna, ki se mu vsa podjetja končajo z neuspehom. Bilopavlović se ne izogiba nesrečnim koncem, pri tem pa ne zdrkne v poceni sentimentalnost. Na dogodke gleda kot resen pripovednik z določene razdalje, ne da bi uničil neposrednost — sočasno pripoveduje o sebi kot dečku in sodeluje ter deluje kot deček. Knjiga se uvršča med najbolj izvirne in najboljše otroške knjige hrvaških pisateljev zadnjih nekaj let.

Od 8. do 13. leta.

Božić Dragan: Kad se pojavi crveni konj. Ilustr. Ivica Antolčić. Zagreb, Mladost 1978. 117 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Brlić-Mažuranić Ivana: Priče iz davnine. Ilustr. Danica Rusjan. 12. izd. u ovoj biblioteci. Zagreb, Mladost 1978. 200 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Brlić-Mažuranić Ivana: Čudnovate zgodbe šegrta Hlapica. Ilustr. Josip Vaništa. 10. izd. u ovoj biblioteci. Za-

greb, Mladost 1978. 130 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Brlić-Mažuranić Ivana: Čudnovate zgodde šegrta Hlapića. Ilustr. Đuro Seder. 4. izd. Zagreb, Školska knjiga 1978. 118 str. m8°.

Crnković Milan: Hrvatska dječja književnost do kraja XIX stoljeća. Zagreb, Školska knjiga 1978. 216 str. V8°. (Udžbenici pedagoških akademija.)

Znanstvena obdelava začetnega obdobja hrvatske otroške književnosti od 1850 do 1900. Pregled kipenja, iskanja prave otroške književnosti skozi gozd vplivov (F. Hoffmann, Chr. Schmidt) in obremenjenost s pedagoškim utilitarizmom. Pregled otroških časopisov *Bosiljak*, *Smilje*, *Bršljan*. Podrobnejša predstavitev enega od pravih otroških pesnikov tistega časa, žal pozabljenega, Krunoslava Kutena.

Čopić Branko: Put u vedrinu : izabrani stihovi. Ilustr. Đuro Seder. 10. izd. Zagreb, Školska knjiga 1978. 103 str. m8°. (Dobra knjiga, lektira za V razred.)

Čopić Branko: Ježeva kućica. Ilustr. Vilko Selan Gliha. Zagreb, Naša djeca 1978. 16 str. 4°.

Erić Dobrica: Slavuj i sunce. Ilustr. Biserka Baretić. Prošireno izd. Zagreb, Mladost 1978. 97 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

First-Medić Kruna: Puna usta žvake. Ilustr. Vladimir Polić. Osijek, Revija izdavački centar Radničkog sveučilišta Božidar Maslarić 1978. 31 str. Ilustr. V8°.

Gardaš Anto: Jež i zlatni potok. Ilustr. Vilko Gliha Selan. Zagreb, Naša djeca 1978. 142 str. V8°. (Biblioteka Radost.)

42 kratkih zgodb z ilustracijami Vilka Glihe Selana. V manjšem delu se pojavlja dialogizirana oblika z mešanjem verzov in proze. Nastopajo žir, starčeva palica, zajec, miš, stonoga, mravlje, vrabec, jež, metulj, žirafe, nezadovoljna budilka, dve »prepirljivi kapljici«, garaža, ki so jo »razgaražili« in podobno. Liki so oblikovani antropomorfno, nekoliko andersenovsko. V znano tematiko in tehniko oživljanja vnaša Gardaš nove stvari: garažo, računalnik in podobno. V glavnem podaja spoznavni svet stvari in živali na antropomorfen način z nekaj novosti in z okusom.

Od 5. (mogoče 4.) do 7. (mogoče 8.) leta.

Hitrec Hrvoje: Smogovci : romančič za nešto stariju djecu i prilično mladu omladinu. 2. izd. Zagreb, Mladost 1978. 113 str. 8°. (Biblioteka Jelen.)

Horvat Joža: Sedmi be : iz dnevnika jednog srednjoškolca. Zagreb, Mladost 1978. 113 str. 8°. (Biblioteka Jelen.)

Io sono pioniere : albo illustrato per gli alunni della prima classe elementare / ha curato l'edizione in lingua croata o serba Emil Paravina; sulla scorta dei testi originali in lingua croata o serba di Mira Alečković, Mladen Bjažić, Branko Čopić, Gustav Krklec, Anđelka Martić, Nikola Miličević, Grigor Vitez, Emil Paravina; ha eseguito la traduzione Giacomo Scotti; illustratore Josip Bifel. Rijeka, Edit 1978. 24 str. V8°.

Ingolić Anton: Potopljena galija : omladinska pripovijest. Preveo Ivan Brajdić. Ilustr. Miro Usenik. Zagreb, Mladost 1978. 208 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Ivanišević Drago: Da sam ptica. Ilustr. Boris Dogan. 2. prošireno izd. Zagreb, Školska knjiga 1978. 61 str. 4°. (Biblioteka Modra lasta.)

Iveljić Nada: Zmajevi nad gradom. Ilustr. Krešimir Ivanček. Zagreb, Naša djeca 1978. 8°.

Kratke prigode iz življenja otrok, bolj prigode kot pripovedi z dosti poučnosti. Tako v *Grlici* deček uniči prijateljevo grlico in se takoj kes, v zgodbi *Nova* na novo prispela Jasna kakor da bo tovarišici Ines prevzela fanta, potem se odloči za drugega in utrjujejo prijateljstvo z Ines. Temu se pridružujejo pojasnila in sporočila, kot je tole: »To zmorejo samo mladi!« Včasih imajo te črtice večje oči kot želodec, na samo dveh treh straneh se dogajajo velikanske spremembe: slabi se poboljšajo, navadni napravijo ogromne obrate, da bi se popravili in podobno. Pogost je dijaški žargon. Nada Iveljić je plodna pisateljica. Tudi ta njena knjiga prinaša simpatično literaturo, ki pa se le redko vzdigne nad faktografska opažanja do splošno pomembne pripovedi.

Od 8. do 12. leta.

Iveljić Nada: Zvijezda na krovu. Ilustr. Josip Generalić. Zagreb, Mladost 1978. 147 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Nova knjiga Nade Iveljić. Kot vedno o otrocih za otroke. Zvesta sama sebi avtorica tudi tokrat spreminja žanr. Zdaj so to zelo kratke črtice iz življenja malih otrok, dogodki, obdelani z dodatkom poetičnega in poučnega v zaokroženi fabuli, ali kratke zgodbe s počlovečenimi živalmi in stvarmi z nadihom tradicije ali zgodbe, ki izhajajo kot Balogove iz besedne igre. Ko je že omenjen Balog, je treba povedati, da je v zgodbah Nade Iveljić fabula, dogodek, pa naj je še tako neznaten, okostje pripovedi, besedna igra pa je samo

začimba. Tako je ta knjiga zbirka različnih prigod iz otroškega življenja in drobnih zgodb v nekaj potezah na meji med andersenovsko in fantastično pripovedjo. Od 5. do 8. leta.

Iveljić Nada: Školsko dvorište. Čakovec, Zrinski. 132 str. m⁸. (Suvremena proza; knj. 4.)

Kanižaj Pajo: Zapisi odraslog limača. Zagreb, Mladost 1978. 158 str. 8°. (Biblioteka Jelen.)

Tako imenovana mladinska literatura. Kanižaj se spušta na raven naivnega, zelo bogato variranega pripovedovanja, da bi prikazal svoje otroštvo in mladost. »Limač« (preobrnjeno »malik« s pripono) je pravzaprav on sam, kakor se je ohranil iz otroštva, a sedanjí »limači«, do 12. leta, bodo težko razumeli to knjigo, ker se navezuje na družbena dogajanja, ki jih sodobni otrok ne pozna. Od 12. leta.

Klarić Kazimir: Mrnjau, grizu me ---. Ilustr. Nedeljko Dragić. 2. izd. Zagreb, Mladost 1978. 149 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Kokić Danijel: Dnevnik Maloga Jurića. Likovna oprema Ivica Dednjanec. 3. izd. Rijeka, Riječka tiskara 1978. 314 str. 8°.

Kolar Slavko: Na leđima delfina. Ilustr. Ivan Švertasek. 5. izd. Zagreb, Mladost 1978. 149 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Kolar Slavko: Nogometna utakmica i druge pripovijetke za djecu. Ilustr. Zlatko Bourek. 7. izd. Zagreb, Školska knjiga 1978. 95 str. m⁸. (Dobra knjiga, lektira za VI razred osnovne škole.)

Kušan Ivan: Domaća zadaća. Ilustr. Vjera Lalin. 2. izd. Zagreb, Mladost 1978. 161 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Kušan Ivan: Zagonetni dječak. Ilustr. Ivan Kušan. 7. izd. Zagreb, Školska knjiga 1978. 221 str. m⁸. (Dobra knjiga, lektira za VI razred osnovne škole.)

Kušan Ivan: Lažeš, Melita. Ilustr. Nedeljko Dragić. 3. izd. Zagreb, Mladost 1978. 121 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Levstik Fran: Pjesme za djecu; Martin Krpan. Preveli Grigor Vitez i Hijacint Petris. Ilustr. Fedor Vaić. 4. izd. Zagreb, Mladost 1978. 69 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Lisjak Vinko: Pet igrokaza za djecu. Čakovec, Zrinski 1978. 97 str. (Biblioteka posebnih izdanja.)

Lisjak je eden od redkih avtorjev, ki pišejo (in objavljajo) kratke prizore za otroke iz otroškega življenja, primerne za šolske uprizoritve.

Lovrak Mato: Družba Pere Kvržice. Ilustr. Danica Rusjan. 9. izd. u ovoj biblioteci. Zagreb, Mladost 1978. 137 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Majer Vjekoslav: Žuna na telefonu. Ilustr. Zdenka Pozaić. 3. izd. Zagreb, Mladost 1978. 115 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Maksimović Desanka: Ptice na česmi. Ilustr. Ivan Kožarić. 4. izd. Zagreb, Mladost 1978. 128 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Martić Anđelka: Djedica pričalo i čarobni vrutak. Ilustr. Branko Vujanović. 2. izd. Zagreb, Mladost 1978. 171 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Martić Anđelka: Pirgo. Ilustr. Branko Vujanović. 12. izd. Zagreb, Mladost 1978. 113 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Martić Anđelka: Šašavi dan. Ilustr. Zlata Živković-Žilić. Zagreb, Mladost 1978. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

17 kratkih pripovedi. Tematika iz otroštva. Revna družina: deklci, brat in mama (mesto), ded, babica in teta (vas). Avtobiografska proza — druga od dveh tematik A. Martičeve. Drobni utrinki iz življenja, prepojeni s čustvenostjo, poudarjeni tako, da zmaguejo dobrota, obvladanost, želja po osrečevanju drugih, odrekanje v prid drugih. Preprosto povedani in rahlo pozlačeni prizori iz avtoričinega revnega otroštva.

Od 6. do 8. leta.

Matošec Milivoj: Tiki traži neznanca. Ilustr. Ferdinand Kulmer. 4. izd. Zagreb, Mladost 1978. 171 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Milčec Zvonimir: Zvižduk s Bukovca. Ilustr. Oto Reisinger. 3. izd. Zagreb, Mladost 1978. 163 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Nazor Vladimir: Kurir Loda; Veli Jože. Ilustr. Ordan Petlevski. 7. izd. Zagreb, Mladost 1978. 186 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Nazor Vladimir: Veli Jože. Ilustr. Milena Lah. 12. izd. Zagreb, Školska knjiga 1978. 94 str. m⁸. (Dobra knji-

ga, lektira za VI razred osnovne škole.)

Oblak Danko: Ježek : sličice iz života jednog prvoškolca. Ilustr. Vera Lalin. Zagreb, Mladost 1978. 88 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Na 82 straneh 31 sličic. Kratke, anekdotske črtice, zasnovane na tipičnih dogodkih, domiselnosti in odzivanju simpatičnega prvoškolca, ki se izogiba delu, se rad uveljavlja, obnaša kot odrasli, se spreneveda, a se tudi razneži in izkaže z lepim dejanjem. Sličice so zgostene, priostrene, s sporočilom, ki ni vsiljivo, z izražanjem, kakršnega uporablja na primer oče, ko sinka nagovarja kot enakopravnega sogo- vornika: zelo kratki stavki, taltni dialog, svečan nagovor in podobno. Ježkovih moj- strov in ne zasmehuje. Po *Modrih oknih* morda najprepričljivejši Oblakov tekst.

Od 7. do 8. leta.

Oblak Danko: Modri prozori. Ilustr. Boris Dogan. 7. izd. Zagreb, Mladost 1978. 138 str. 8°. (Biblioteka Vjeve- rica.)

Podrug Toma: Od Solina do solina. Ilustr. Marčelo Brajnović. Zagreb, Mladost 1978. 109 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Na 103 straneh 73 naslovov. Trije cikli: S krova, Iz dvorišta, Čudaci. Besedila iz drugega in tretjega cikla so bližja tradi- ciji in ne izživajo začudenja. Črtice v ciklu iz dvorišta podajajo kratke zaiskre- ne spomine iz dalmatinskega otroštva in se najpogosteje nanašajo na očeta. Čikel Čudaci s kratkimi potezami riše nena- vadne, premaknjene ljudi, čudake, tragi- komične like, ki jih je pisatelj srečeval v Dalmaciji in Zagrebu. Najbolj nenavadni in najbolj čudni so teksti iz prvega cikla S krova — zelo kratka besedila nonsensne- ga tipa brez besedne igre, brez spoznavne nonsenske logike in brez poantiranja. Kot na ekranu, polnem motenj, si v njih naglo sledijo slike, ki navidezno skorajda niso povezane. Verjetno bi v posameznih in v vseh skupaj psihiater mogel odkriti pre- okupacije in zatrta nagnjenja iz otroštva. Zares vsaka od teh črtic-anekdot-pesmi je najbolj podobna kratki skici sna, polnega more. Ali so takšna besedila sprejemljiva za katerokoli otroško obdobje?

Od 8. do 10. leta?

Pregl Slavko: Velika pustolovina. Pre- vrela Mirjana Hećimović. Ilustr. Eu- gen Kokot. Zagreb, Mladost 1978. 191 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Presler Mira: Krijesnice : pjesme za djecu. Ilustr. Josip Bifel. Mira Pre- sler, 1978. 44 str. 8°.

Prežihov Voranc: Đurdice. Preveo Hi- jacint Petris. Ilustr. Zlatko Šulentić. 12. izd. Zagreb, Školska knjiga 1978. 76 str. m8^o. (Dobra knjiga, lektira za V razred osnovne škole.)

Pulić Nikola: Dolina zečeva. Ilustr. Vlado Jakelić. 2. izd. Zagreb, Mla- dost 1978. 156 str. 8°. (Biblioteka Vje- verica.)

Seliškar Tone: Družina Sinjeg galeba. Preveo Tone Peruško. Ilustr. Julije Knifer. 7. izd. Zagreb, Mladost 1978. 135 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Spasić Ana: Vesela paleta. Nova Gra- diška, MAR Sveučilište Izdavački od- jel 1978. 31 str. 8°. (Biblioteka Ovdje knj. 8 Ciklus »Prva knjiga«.)

Škrinjaric Sunčana: Kaktus bajke. Ilustr. Biserka Baretić. 3. izd. Zagreb, Mladost 1978. 141 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Tomaš Stjepan: Građani u prvom ko- ljenu. Zagreb, Mladost 1978. 133 str. 8°. (Biblioteka Jelen.)

Stjepan Tomaš ni otroški pisatelj. V tem romanu obravnava podeželje, v središču dogajanja je skupina mladincev. Za razli- ko od drugih avtorjev, ki so objavili knji- ge v zbirki Jelen, Tomaš svojega izraža- nja ne poskuša znižati na otroško ali na- ivno raven, temveč z ostro ironijo in ne- prizanesljivim jezikom riše dogajanje. Za odrasle.

Vandot Josip: Kekec nad samotnim po- norom. Prevela Anđelka Martić. Ilu- str. Ordan Petlevski. 4. izd. Zagreb, Mladost 1978. 143 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Vitez Grigor: Bajke o glinenoj ptici i druge bajke i priče. Ilustr. Ordan Petlevski. Zagreb, Mladost 1978. 159 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Vitez Grigor: Gdje priče rastu. Ilustr. Ordan Petlevski. 6. izd. Zagreb, Mla- dost 1978. 101 str. 8°. (Biblioteka Vje- verica.)

Zurl Marino: Tri jablana. Zagreb, Mla- dost 1978. 8°. (Biblioteka Jelen.)

Dvajset reportažnih pripovedi o otrocih, ki so bili med vojno ločeni od staršev. Zurl je našel mnogo takih otrok prek li- sta *Arena* in jih povezal z njihovimi so- rodniki. V knjigi je opisal najbolj pre- tresljive primere. Knjiga je objavljena v zbirki za mladino Jelen, berejo pa jo la- hko tudi otroci po 8. letu.

Zlatar Pero: Bitange mirno. Zagreb, Mladost 1978. 8°. (Biblioteka Jelen.)

Roman zagrebskega časnikarja in pisate- lja. Pripoveduje o mladeničih in dekletih iz zagrebskega podzemlja, o tako imenova- nih »črni angelih«, ki se vključujejo v delovno brigado Polet in se nekateri med njimi prevzgojijo, spremenijo, zaposlijo

in umirijo v normalnem življenju. Kot drugi romani v mladinski knjižni zbirki Jelen tudi ta Zlatarjev optimistični tekst lahko pritegne bralce iz zadnjega obdobja otroštva.

Od 11. leta.

Župančič Oton: Ciciban i druge pjesme za djecu. Preveli Gustav Krklec i Grigor Vitez. Ilustr. Nives Kavurić-Kurtović. 7. izd. Zagreb, Mladost 1978. 87 str. 8°.

IZBOR KNJIG ZA MLADINO IZ KNJIŽNE PRODUKCIJE V BOSNI IN HERCEGOVINI LETA 1979 IN 1980

Habiba Ovčina

Andersen Hans Christian: Bajke. (Prev. iz francoščine Mak Dizdar. Ilustr. Hamid Lukovac. 5. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 140 str. 8°.
(Lastavica-lektira.)

Od 10. do 13. leta.

Andersen Hans Christian: Bajke. (Prev. Derviš Imamović. Predgovor in beležka o piscu Derviš Imamović. Metodični tekst Amira Idrizbegović. Nasl. str. in ilustr. Hamid Lukovac. Ponat.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 129 str. 8°.
(Lastavica-lektira.)

Prevod dela: Eventvr i udvalg.

Od 10. do 13. leta.

Andersen Hans Christian: Bajke i priče. (Izbr. i prir. Ljudevit Bauer. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 93 str. 8°.
(Mladi dani-lektira.)

Od 10. do 13. leta.

Andrić Ivo: Pripovijetke. Kula. (Izbor in predg. Radovan Vučković. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 123 str. 8°.
(Biblioteka »Mladi dani«.)

Od 13. leta.

Antić Miroslav: Plavi čuperak. Pesme. (Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 60 str. 8°.
(Biblioteka »Mladi dani«.)

Od 10. do 13. leta.

Antić Miroslav: Plavi čuperak. Pjesme. Ilustr. Mića Mihailović. 3. izd. Sa-

rajevo, »Veselin Masleša« 1979. 62 str. 8°.
(Lastavica-lektira.)

Od 10. do 13. leta.

Argilli Marcello: Zdravo, Andrej. (Prev. Razija Sarajlić.) Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 82 str. 8°.
(Biblioteka »Mladi dani«.)

Prevod dela: Ciao, Andrea.

Od 13. leta.

Bajke cijelog svijeta. (Prir. Mirko Petrović.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 132 str. 8°.
(Mladi dani-lektira.)

/cir./

Od 9. do 11. leta.

Bažov Pavel Petrović: Kameni cvijet; Srebrni papak i druge priče. (Prev. Angelina Zubac. Ilustr. Ljubiša Odžaklijevski. 3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 136 str. 8°.
(Lastavica-lektira.)

Prevod dela: Kamenyj cvetok; Serebrjanoje kopytce.

Od 9. do 12. leta.

Bekrić Ismet: Izabrane pjesme. (Prir. Todor Dutina. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 57 str. 8°.
(Mladi dani-lektira.)

Poezija.

Do 10. leta.

Bekrić Ismet: Pjesme. Izvor. (Izbor, predgovor, metodični tekst in beležka o piscu Voja Marjanović. Ilustr. Ha-

san Fazlić. Ponat.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 89 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Poezija.

Do 10. leta.

Bekrić Ismet: Radnička četvrt. (Izbor Nasiha Kapidžić-Hadžić in Velimir Milošević.) Banja Luka, »Glas« 1980. 45 str. 8°. (Stazama djetinjstva.)

Do 10. leta.

Bevk France: Crna braća. (Prev. Anđelka Martić. Ilustr. Ismet Voljevića. 5. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 99 str. 8°. (Lastavica-lektira.) /cir./

Prevod dela: Crni bratje.

Od 13. leta.

Bevk France: Knjiga o Titu. (Prev. in prir. Muris Idrizović. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 102 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Od 9. do 12. leta.

Brljić-Mažuranić Ivana: Priče iz davnine. (Prir. Muris Idrizović. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 115 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Do 12. leta.

Brljić-Mažuranić Ivana: Priče iz davnine. (Izbor Nasiha Kapidžić-Hadžić. Predgovor, metodični tekst in beležka o piscu Amira Idrizbegović. Ilustr. Ismar Mujezinović. Ponat.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 126 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 8. do 12. leta.

Bulajić Stevan: Bitka za ranjenike. (Likovna obdelava Živojin Kovačević. Karta Ramiz Šuško. 2. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 24 str. 4°. (Lastavica-lektira.)

Slikanica o narodnoosvobodilnem boju.

Do 10. leta.

Bulajić Stevan: Bitka za ranjenike. (Likovna obdelava Živojin Kovačević. Karta Ramiz Šuško. [3. izd.]) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 24 str. 4°. (Lastavica-lektira.)

Slikanica o narodnoosvobodilnem boju.

Do 10. leta.

Bulajić Stevan: Dom u divljoj travi. Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 121 str. 8°. (Biblioteka »Mladi dani«.) /cir./

Od 10. do 12. leta.

Bulajić Stevan: Izviđači Vidrinog jezera (Prir. Dragoljub Jeknić. Ponat.)

Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 180 str. 8°. (Mladi dani-lektira.) /cir./

Od 9. do 11. leta.

Bulajić Stevan: Izviđači Vidrinog jezera. Zemlja bez batina. (Predgovor, metodični tekst in beležka o piscu Advan Hozić. Nasl. str. in ilustr. Abdulah Kozić. Ponat.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 146 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 9. do 11. leta.

Bulajić Stevan: Njih šezdeset. (3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 139 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 10. do 12. leta.

Bulajić Stevan: Sutjeska. (Likovna obdelava Marko Krsmanović. Karta Ramiz Šuško. 2. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 24 str. 4°. (Lastavica.)

Slikanica o narodnoosvobodilnem boju.

Do 10. leta.

Bulajić Stevan: Užička republika. (Likovna obdelava Bosa Kičevac. Karta Ramiz Šuško. 2. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 24 str. 4°. (Lastavica.)

Slikanica o narodnoosvobodilnem boju.

Do 10. leta.

Bulajić Stevan: Užička republika. (Likovna obdelava Bosa Kičevac. Karta Ramiz Šuško. [3. izd.]) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 24 str. 4°. (Lastavica-lektira.)

Slikanica o narodnoosvobodilnem boju.

Do 10. leta.

Carić Voja: Šareni most. (Prir. Ivica Vanja Rorić.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 100 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Do 11. leta.

Carroll Lewis: Alisa u zemlji čuda. (Prev. Bahrija Šamić. Predgovor, beležka o piscu Bahrija Šamić. Metodični tekst Zorka Vujević. Ilustr. Božo Stefanović. Ponat.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 135 str. 8°. (Lastavica-lektira.) /cir./

Prevod dela: Alice's adventures in Wonderland.

Lewis Carroll (ps.) = Charles Ludwidge Dodgson.

Od 9. do 12. leta.

Carroll Lewis: Alisa u zemlji čuda. (Prir. Ivan Šoljan. Prev. Luka Semenov. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 114 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Prevod dela: Alice's adventures in Wonderland.

Od 9. do 12. leta.

Collodi Carlo: Pinokio. (Prir. Dostinja Starović. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 145 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Prevod dela: Pinocchio.

Carlo Collodi (ps.) = Carlo Lorenzini.

Od 6. do 10. leta.

Collodi Carlo: Pinokio. (Prev. Karmen Milačić. Predgovor, beležka o piscu in metodični tekst Karmen Milačić. Ilustr. Hamid Lukovac. 4. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 151 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Prevod dela: Le avventure di Pinocchio.

Od 6. do 10. leta.

Cooper Fenimore James: Posljednji Mohikanac. (Prir. Muris Idrizović. Razgovor o delu Zvonimir Radeljković. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 159 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Prevod dela: The Last of the Mohicans.

Od 11. do 14. leta.

Čehov Anton Pavlovič: Kratke priče. (Izbor Osman Hadžić. Prev. Ina Krstanović. 2. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 122 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 14. leta.

Čolaković Rodoljub: Zapisi iz oslobodilačkog rata. (Izbor, predgovor in beležka o piscu Slavko Mićanović. Metodični tekst Zorica Turjačanin. Ponat.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 126 str. 8°. (Lastavica-lektira.) /cir./

Od 13. leta.

Čuturilo Danilo: Pesme. (Zapis o pesmih Nijaz Alispahić.) Tuzla, »Univerzal« 1980. 42 str. 8°. (Biblioteka »Krug radosti«.)

Foezija.

Do 10. leta.

Čopić Branko: Bosonogo djetinjstvo. (Izbor in spremna beseda Voja Marjanović. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 101 str. 8°. (Biblioteka »Mladi dani«.)

Od 9. do 13. leta.

Čopić Branko: Bosonogo djetinjstvo. (5. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 129 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 9. do 13. leta.

Čopić Branko: Doživljaji mačka Toše. Nestašni dječaci. (Ilustr. Hamid Lukovac. 5. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 118 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 9. do 13. leta.

Čopić Branko: Doživljaji Nikolettine Bursaća. (Predgovor, metodični tekst in beležke o piscu Salko Gazibara.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 154 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 12. do 14. leta.

Čopić Branko: Doživljaji Nikolettine Bursaća. (Prir. Razija Lagumdžija.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 159 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Od 12. do 14. leta.

Čopić Branko: Orlovi rano lete. (Prir. Dragoljub Jeknić. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 170 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Od 13. leta.

Čopić Branko: Orlovi rano lete. (Predgovor, metodični tekst in beležka o piscu Nenad Radanović. Nasl. str. in ilustr. Ranko Perišić. 7. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 182 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 13. leta.

Čopić Branko: Otac Grmeč. (Prir. in izbral Voja Marjanović. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 88 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Od 12. do 14. leta.

Čopić Branko: Pohod na Mjesec. (Prir. in izbral Voja Marjanović. Ilustracije učenci osnovne škole »Petar Kočić« Bosanska Krupa.) Banja Luka, »Glas« 1979. 151 str. 8°. (Čopićev svijet djetinjstva, 2.)

Od 9. do 13. leta.

Čopić Branko: Priče partizanke. (5. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1970. 101 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 9. do 13. leta.

Čopić Branko: U svijetu medvjeda i leptirova. Doživljaji mačka Toše. (Prir. Dragoljub Jeknić. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 119 str. 8°. (Biblioteka »Mladi dani«.)

Od 10. do 12. leta.

Danojlić Milovan: Kako spavaju tramvaji. (Ilustr. Željko Marjanović. 3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 70 str. 8°. (Lastavica-lektira.) /cir./

Do 10. leta.

Daudet Alphonse: Pisma iz mog mlina. (Prev. Tanja Dugonjić. 4. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 122 str. 8°. (Biblioteka »Pingvin«.)

Prevod dela: Lettres de mon moulin.
Od 14. leta.

Defoe Daniel: Robinzon Kruso. (Prir. Tvrtko Kulenović. Prev. Vojislava Bogojević.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 223 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Naslov originala: The life and strange surprising adventures of Robinson Crusoe.
Od 10. do 12. leta.

Dickens Charles: Oliver Twist. (Prev. Bahra Samić. 3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 225 str. 8°. (Biblioteka »Pingvin«.)

Od 12. do 13. leta.

Diklić Arsen: Ne okreći se, sine. (7. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 107 str. 8°. (Lastavica-lektira.) /cir./

Od 13. leta.

Dubočanin Alija: Zagrljeni vidik. Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 43 str. 8°. (Biblioteka »Mladi dani«.)

Od 14. leta.

Bekić Zdravko: Dragana s Vrbasa. (Likovne priloge Branislav Višt. Beleška o piscu Kasim Deraković.) Doboj, »Glas komuna« 1980, 58 str. 8°.

Poezija.

Do 12. leta.

Erben Karel Jaromir: Dugonja, Trbonja i Vidonja. (Prevod in izbor Jan Beran, predgovor, metodični tekst in beleška o piscu Salko Gazibara. Nasl. str. in ilustr. Hamid Lukovac. 3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 110 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 8. do 10. leta.

Erić Dobrica: Leto u Kalipolju. Pesme. (Predg. Dušan Radović. Metodični tekst in beleška o piscu Juraj Marek. Nasl. str. in ilustr. Omer Berber. 3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 145 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 11. do 13. leta.

Erić Dobrica: Leto u Kalipolju. Pesme. (Prir. Džemaludin Alić. Izbor Dobrica Erić. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 113 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Od 11. do 13. leta.

Esenin Sergej Aleksandrovič: Pjesme. (Izbor, predgovor in beleška o piscu Izet Sarajlić. Metodični tekst Juraj

Marek. Vse pesmi prev. M. M. Pešić. Ponat.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 115 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Od 14. leta.

Filipić France: Pohorski bataljon. (Likovna obdelava Živojin Kovačević.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 24 str. 4°. (Lastavica.)
Od 10. leta.

Gion Nandor: Nije to moje ime. (Prev. Seja Babić. Ilustr. Hasan Fazlić.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 137 str. 8°. (Lastavica.)

Prevod dela: Engen nem úgy hívnak.
Od 12. leta.

Gor'kij Maksim: Detinjstvo. (Prir. Milica Milidragović. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 138 str. 8°. (Mladi dani-lektira.) /cir./

Maksim Gor'kij (ps.) = Aleksander Maksimovič Peškov.

Do 12. leta.

Gor'kij Maksim: Djetinjstvo. (Prev. Angelina Zubac. Predgovor, metodični tekst in beleška o piscu Nazif Kusturica. 3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 220 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Do 12. leta.

Gor'kij Maksim: Mati. (Prevod v redakciji Malika Mulića. Predg. Milica Milidragović. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 314 str. 8°. (Biblioteka izabranih djela.)

Maksim Gor'kij (ps.) = Aleksander Maksimovič Peškov.

Prevod dela: Mat'

Od 14. leta.

Gor'kij Maksim: Mati. (Prev. Ina Krstanović. 3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 289 str. 8°. (Biblioteka »Pingvin«.)

Prevod dela: Mat'

Od 14. leta.

Hiljađu i jedna (1001) noć. (Prir. Jasna Šamić.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 110 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Od 10. do 12. leta.

Hojić Advan: Čudo od djeteta. (Ilustr. Hasan Fazlić.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 143 str. 8°. (Lastavica, 158.)

Od 9. do 12. leta.

Hojić Advan: Tri Ješina junačka dana. Prir. Velimir Milošević. Razgovor o

delu Juraj Marek. Ponat. Sarajevo, 1980. 142 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Od 9. do 12. leta.

Hromadžić Ahmet: Bihačka republika. (Likovna obdelava Marko Krsmanović.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 24 str. 4°. (Lastavica.)
Do 10. leta.

Hromadžić Ahmet: Desant na Drvar. (Likovna obdelava Živojin Kovačević. Karta Ramiz Šuško. 2. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 24 str. 4°. (Lastavica.)
Ponatis tudi 1980.
Do 10. leta.

Hromadžić Ahmet: Igmanski marš. (Likovna obdelava Bosa Kičevac. Karta Ramiz Šuško. 2. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 24 str. 4°. (Lastavica.)
Slikanica o narodnoosvobodilnem boju.
Ponatis tudi 1980.
Do 10. leta.

Hromadžić Ahmet: Kozara. (Likovna obdelava Đorđe Milanović. Karta Ramiz Šuško. 2. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 24 str. 4°. (Lastavica.)
Slikanica o narodnoosvobodilnem boju.
Ponatis tudi 1980.
Do 10. leta.

Hromadžić Ahmet: Okamenjeni vukovi. (Ilustr. Danica Rusjan. 4. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 120 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Od 10. do 12. leta.

Hromadžić Ahmet: Partizanska morinarica. (Likovna obdelava Đorđe Milanović.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 24 str. 4°. (Lastavica.)
Do 10. leta.

Hromadžić Ahmet: Patuljak vam priča. (Prir. Nihada Kordić. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 95 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Do 10. leta.

I s knjigom djeca rastu. (Izbor zgodbin pesmi iz »Vesele sveske«, prir. Dragan Kulidžan. Likovna oprema Hamid Lukovac, Husko Balić, Željko Marjanović.) Sarajevo, NIŠRO »Oslobođenje OOUR Dječija i omladinska štampa« 1979. 127 str. 8°. (Biblioteka Tulipan.)
Do 10. leta.

Janevski Slavko: Karamba. Baramba. (Prev. Josip Stošić. Predg., metodični

tekst in beležka o piscu Milica Lazić. Ilustr. Enis Selimović. 5. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 153 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Od 9. do 12. leta.

Jeknić Dragoljub: Piramida. Pripovijetke. (Ilustr. Omer Berber. Beležka o piscu Nasiha Kapidžić-Hadžić.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 150 str. 8°. (Lastavica, 161.)
Do 10. leta.

Jovanović Zoran M.: Hoćeš da ti nešto kažem? Banja Luka, »Glas« 1980. 46 str. 8°. (Stazama djetinjstva.)
Poezija.
Od 10. do 12. leta.

Jovanović Zoran M.: Sunce je cvat na reveru dana. Pesme za decu. Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 68 str. 8°. (Biblioteka »Mladi dani«.) /cir./
Poezija.
Od 10. do 12. leta.

Jurca Branka: Rodiš se samo jednom. (Prev. Anđelka Martić. Beležka o piscu Berta Golob.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 135 str. 8°. (Biblioteka »Pingvin«.)
Prevod dela: Rodiš se samo enkrat.
Od 13. leta.

Kadrić Halid: Ferije. Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 89 str. 8°. (Biblioteka Mladi dani.)
Do 14. leta.

Kapidžić-Hadžić Nasiha: Glas djetinjstva. Mala dječja pozornica. Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 77 str. 8°. (Biblioteka »Mladi dani«.)
Drama.
Do 12. leta.

Kapidžić-Hadžić Nasiha: Vezeni most. (Prir. Derviš Milošević.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 53 str. 8°. (Biblioteka Mladi dani.)
Poezija.
Do 10. leta.

Kataev Valentin Petrovič: Sin puka. (Prev. Derviš Imamović. 4. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 159 str. 8°. (Biblioteka »Pingvin«.)
Prevod dela: Syn polka.
Do 13. leta.

Kočić Petar: Jazavac pred sudom. Pripovijetke. (Izbor, predgovor, metodični tekst in beležka o piscu Amira Idrizbegović. 3. izd.) Sarajevo, »Ve-

- selin Masleša** 1980. 108 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Do 14. leta.
- Kočić Petar:** Jazavac pred sudom (Prir. Stevan Tontiĉ.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 167 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Do 14. leta.
- Kolundžija Dragan:** Zvono za povratak (izabrane pesme). (Predgovor, metodiĉni tekst in beleška o piscu Petar Gudelj.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 122 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Poezija.
Do 13. leta.
- Kostiĉ Dušan:** Sutjeska. (Prir. Iso Ka- laĉ.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 162 str. 8°. (Mladi dani-lektira.) /cir./
Do 14. leta.
- Kukaj Rifat:** Petonogi zec. (Prev. Ra- tomir Marković. Ilustr. Katarina Po- lić.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 154 str. 8°. (Lastavica, št. 157.)
Prevod dela: Lepuri me pesē ķēmbē.
Do 10. leta.
- Kulidžan Dragan:** Sipajte, sipajte. (Ilustr. Josip Bifel. 3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 16 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Do 9. leta.
- Lazareviĉ Laza:** Sve ēe to narod po- zlatiti. (Izbor, metodiĉni tekst in be- leška o piscu Osman Hadžić. Predg. Slavko Leovac. 3. izd.) Sarajevo, »Ve- selin Masleša« 1980. 106 str. 8°. (La- stavica-lektira.)
Do 13. leta.
- Lazareviĉ Laza:** Sve ēe to narod po- zlatiti. (Prir. Detko Petrov. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 133 str. 8°. (Mladi dani-lektira.) /cir./
Do 13. leta.
- London Jack:** Bijeli Oĉnjak. (Prev. An- ton Glavina. Predgovor, metodiĉni tekst in beleška o piscu Rajko Pe- trov Nogo. Ilustr. Hamid Lukovac. 5. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 196 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Prevod dela: White Fang.
Jack London (ps.) = John Griffith.
Do 13. leta.
- Lovrak Mato:** Družba Pere Kvržice. (Predgovor in beleška o piscu Karlo Pavelić.) Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 109 str. 8°. (Biblioteka »Mladi dani«.)
Do 10. do 12. leta.
- Lovrak Mato:** Družba Pere Kvržice. (Predgovor, metodiĉni tekst in be- leška o piscu Zorica Turjaĉanin. Ilu- str. Źeljko Marjanović. 5. izd.) Sara- jevo, »Veselin Masleša« 1980. 127 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Do 10. do 12. leta.
- Lovrak Mato:** Vlak u snijegu. (Predgo- vor, metodiĉni tekst in beleška o piscu Zorica Turjaĉanin. Ilustr. Božo Stefanović. 4. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 111 str. 8°. (Lastavica- lektira.)
Do 12. leta.
- Lovrak Mato:** Vlak u snijegu. (Prir. Muris Idrizović.) Sarajevo, »Svjet- lost« 1980. 93 str. 8°. (Mladi dani-lek- tira.)
Do 12. leta.
- Lukiĉ Dragan:** Iz jednog džepa. (Prir. Ivica Vanja Rorić.) Sarajevo, »Svjet- lost« 1980. 171 str. 8°. (Mladi dani- lektira.)
Do 9. do 12. leta.
- Lukiĉ Dragan:** Ovde stanuju pesme. (Ilustr. Omer Omerović. 3. izd.) Sa- rajevo, »Veselin Masleša« 1979. 86 str. 8°. (Lastavica-lektira.) /cir./
Poezija.
Do 9. do 11. leta.
- Martiĉ Anđelka:** Pirgo. (Ilustr. Abdu- lah Kozić. Ponat.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 114 str. 8°. (Lastavica- lektira.) /cir./
Do 12. leta.
- Martiĉ Anđelka:** Proljeće, mama i ja. (Prir. Muris Idrizović. Razgovor o delu in beleška o piscu Dara Seku- lić.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 114 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Do 9. do 11. leta.
- Matavulj Simo:** Izabrane pripovijetke. (Izbor, predgovor, metodiĉni tekst in beleške o piscu Juraj Marek. 3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 106 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Do 14. leta.
- Matošec Milivoj:** Strah u ulici lipa. Priĉe o Valentinu. (Predgovor, meto- diĉni tekst in beleška o piscu Milica Radanović. Ilustr. Enis Selimović. Ponat.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 189 str. 8°. (Lastavica-lektira.) /cir./
Delo je nagrajeno z nagrado »Grigor Vi- teze« in »Mlado pokolenje«.
Do 12. leta.

Mičanović Slavko: Zlatna ptica. (Prir. Advan Hozić.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 111 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Do 12. leta.

Mikić Aleksa: Priče o malim borcima. (Prir. Advan Hozić.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 152 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Od 9. do 12. leta.

Mikić Aleksa: Sunčana obala. (Prir. Muris Idrizović.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 118 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Od 9. do 12. leta.

Mudrost duginih boja. Bajke i legende nesvrstanih zemalja. (Izbor in prevod Ljiljana Šijaković. Ilustr. Hamid Lukovac. Ponat.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 184 str. 8°. (Lastavica-lektira, 156.)
Do 11. leta.

Narodne pjesme. (Izbor in predg. Velimir Milošević.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 89 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Do 13. leta.

Narodne pjesme iz NOR-a. (Prir. Ljubomir Zuković.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 72 str. 8°. (Mladi dani-lektira.) /cir./
Do 13. leta.

Narodne pjesme o narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji. (Izbor, predgovor, metodični tekst in beležke Milivoj Rodić.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 141 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Od 14. leta.

Narodne pripovijetke II. (Prir. Munib Maglajlić in Esma Smailbegović.) Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 142 str. 8°. (Biblioteka »Mladi dani«.)
Do 14. leta.

Narodne pripovijetke. (Izbor, predgovor in beležka Subhija Hrnjević. Ilustr. Jasmina Omeragić.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 163 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Do 14. leta.

O sokole, siva tico moja. (Prir. Ljubomir Zuković. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 81 str. 8°. (Mladi dani-lektira.) /cir./
Poezija.
Do 10. leta.

Oblak Danko: Modri prozori. (Predgovor, metodični tekst in beležka o piscu Advan Hozić. 5. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 144 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Od 12. do 14. leta.

Oblak Danko: Modri prozori. (Prir. Dragoljub Jeknić.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 147 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Od 12. do 14. leta.

Oljača Mladen: Tri života (Predgovor, metodični tekst in beležka o piscu Zorica Turjačanin. Nasl. str. in ilustr. Ranka Lučić-Janković.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 231 str. 8°. (Lastavica-lektira.) /cir./
Od 12. do 14. leta.

Oljača Mladen: Tri života. (Prir. Miljko Šindić. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 230 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Od 12. do 14. leta.

Ostrovskij Nikolaj Alekseevič: Kako se kalio čelik. (Prev. Derviš Imamović. 4. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 323 str. 8°. (Biblioteka »Pingvin«.)
Prevod dela: Kak zakaljalas' stal'.
Od 14. leta.

Pandžo Šukrija: Iznad gore vjetri zbo-re. (Prir. Ivica Vanja Rorić. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 65 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Poezija.
Od 9. do 12. leta.

Pandžo Šukrija: Samo još kosovi zvižduću. (Ilustr. Božo Stefanović. 3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 146 str. 8°. (Lastavica-lektira.) /cir./
Od 9. do 12. leta.

Pandžo Šukrija: Samo još kosovi zvižduću. (Prir. Razija Lagumdžija. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 122 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Od 9. do 12. leta.

Perrault Charles: Bajke starih vremena. (Prev. Milica Grabovac, predg., beležka o piscu Milica Grabovac. Metodični tekst Salko Gazibara. Nasl. str. in ilustr. Radoslav Tadić. Ponat.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 91 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Prevod dela: Contes de Perrault.
Do 10. leta.

Perrault Charles: Bajke starih vremena. (Prev. Tanja Dugonjić. Prir. Ni-

- kola Kovač. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 97 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Prevod dela: Contes de Perrault.
Do 10. leta.
- Petrović Mirko:** Sremski partizani. (Likovna obdelava Marko Krsmanović.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 24 str. 4°. (Lastavica.)
Do 10. leta.
- Picard Barbara L.:** Rama i Sita. Priča o njihovoj ljubavi i o njihovim velikim avanturama. (Prev. Mubera Pašić.) Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 71 str. 8°. (Biblioteka »Mladi dani«.)
Do 13. leta.
- Pjesnici gradu za praznik.** (Ur. Irfan Konjić.) Tuzla, »Univerzal« 1979. 73 str. 8°. (Tekst v albanskem, slovenskem in srbohrvaškem jeziku.)
Poezija.
Do 12. leta.
- Podgorec Vidoe:** Poezija. (Prev. in prir. Miodrag Drugovac.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 76 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Poezija.
Od 8. do 12. leta.
- Popović Jovan:** Istinite legende. (2. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 144 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Do 13. leta.
- Popović Jovan:** Istinite legende. (Prir. Muris Idrizović. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 157 str. 8°. (Mladi dani-lektira.) /cir./
Do 13. leta.
- Popovski Gligor:** Bogomilski pohod. (Likovna obdelava Đorđe Mulan.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 24 str. 4°. (Lastavica.) /cir./
Do 10. leta.
- Prežihov Voranc:** Đurđevak. (Prev. Đuza Radović. Prir. Muris Idrizović. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 93 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Prevod dela: Solzice:
Voranc Prežihov (ps.) = Lovro Kuhar.
Od 10. leta.
- Raičković Stevan:** Pesme. (Prir. Branko Stojanović.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 83 str. 8°. (Mladi dani-lektira.) /cir./
Poezija.
Do 10. leta.
- Raičković Stevan:** Pjesme. (Izbor Slobodan Raketić. Predgovor, metodični tekst in beležka o piscu Juraj Marek. Nasl. str. in ilustr. Dobrinka Petrović.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 102 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Poezija.
Do 12. leta.
- Rančić Veroslav:** Trinaestogodišnjaci. Roman za mlade. Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 171 str. 8°. (Biblioteka »Pingvin«.)
Do 13. leta.
- Ratković Mile:** Pisma mojim učenicima. Mostar, samozaložba 1980. 200 str. 8°.
Do 14. leta.
- Ristić Anđelko:** Štiglicove priče. (Ilustr. Ranka Lučić-Janković.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 107 str. 8°. (Lastavica, 160.)
Do 12. leta.
- Rodari Gianni:** Đip u televizoru. (Prev. Razija Sarajlić. Predgovor in beležka o piscu Razija Sarajlić. Metodični tekst Milica Radanović. Nasl. str. in ilustr. Husko Balić.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 117 str. 8°. (Lastavica-lektira.)
Prevod dela: Gip nel televisore e altro storie in orbito.
Do 10. leta.
- Rorić Ivan Vanja:** Doživljaji miša Šiša. (Ilustr. Danica Rusjan.) Tuzla, »Univerzal« 1980. 39 str. 8°. (Biblioteka Krug radosti.)
Po motivih in tematiki ta knjiga proze ustreza najmlajšim bralcem.
Do 8. leta.
- Seliškar Tone:** Družba Sinjeg galeba. (Prir. Muris Idrizović.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 113 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)
Od 10. do 12. leta.
- Smačoski Boško:** Veliki i mali. (Prev. Josip Stošić. Ilustr. Dobrinka Petrović.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 115 str. 8°. (Lastavica, 154.) /cir./
Prevod dela: Veliki i mali.
Do 12. leta.
- Smiljanskyj Leonid Ivanovyč:** Saško. (Prev. Ina Krstanović. 3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 215 str. 8°. (Biblioteka »Pingvin«.)
Prevod dela: Saško.
Do 14. leta.

Spyri Johanna: Hajdi. (Prev. Teodora Rebba. O knjigi »Čudesan svijet planine« Mira Đorđević. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 227 str. 8°. (Biblioteka »Mladi dani«.)

Prevod dela: Heidi.
Od 10. do 12. leta.

Stipanović Đuro: Radost iz rukava. Pjesme za djecu. Mrkonjić Grad, samozaložba, 1979. 95 str. 8°.

Poezija.
Do 10. leta.

Sajner Donat: Priče sa klupe. (Prev. Jan Beran. Ilustr. Abdulah Kozić.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 85 str. 8°. (Lastavica, 155.) /cir./

Prevod dela: Vypraveni na lavičce.
Do 10. leta.

Tito, mladost naše revolucije. (Ur. Nijaz Alispahić.) Gradačac, »Gradačacki samjam« 1980. 71 str. 8°.

Do 12. leta.

Topčić Zaim: Dobijeni svijet. (O knjigi Derviš Imamović.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 135 str. 8°. (Biblioteka »Pingvin«.)

Do 14. leta.

Twain Mark: Pustolovine Toma Sojera. (Prev. Nika Milićević. Predgovor, metodični tekst in beleške o piscu Nenad Radanović. Ilustr. Milivoj Unković. 4. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 215 str. 8°. (Lastavica-lektira.) /cir./

Prevod dela: The adventures of Tom Sawyer.

Mark Twain (ps.) = Samuel Langhorne Clemens.

Od 10. do 12. leta.

U svijetu snova. (Prir. Juraj Marek. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1979. 93 str. 8°. (Biblioteka »Mladi dani«.)

Od 9. do 12. leta.

U svijetu snova. Jugoslovenske narodne pripovijetke. (Izbor Sulejman-Brato Čišić. Ilustr. Fehim Avdić. 4. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 127 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 9. do 12. leta.

Verne Jules: 20.000 milja pod morem. (Prev. Pavle Šimić. 5. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 119 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Do 12. leta.

Verne Jules: 20.000 (dvadeset hiljada) milja pod morem. (Prir. Nikola Kovač. Prev. Pavle Šimić. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 119 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Do 12. leta.

Veselinović Janko: Hajduk Stanko. (3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 308 str. 8°. (Biblioteka »Pingvin«.)

Do 14. leta.

Vučo Aleksandar: San i java hrabrog Koče. Podvizi družine »Pet petlića«. (Ilustr. Mari Mikučić. 3. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 96 str. 8°. (Lastavica-lektira.) /cir./

Od 9. do 12. leta.

Vučo Aleksandar: San i java hrabrog Koče. (Prir. Husein Tahmišić. Ponat.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 99 str. 8°. (Mladi dani-lektira.) /cir./

Od 9. do 12. leta.

Vuković Čedo: Letilica profesora Bistrouma. (Predgovor, metodični tekst in beleška o piscu Dragoljub Jeknić. Ilustr. Slobodan Anđelić.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1980. 132 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Od 9. do 12. leta.

Vuković Čedo: Letilica profesora Bistrouma. (Prir. Dara Sekulić.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 121 str. 8°. (Mladi dani-lektira.) /cir./

Od 9. do 12. leta.

Wilde Oscar: Srećni kraljević i druge bajke. (Prir. Vesna Loney.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 85 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Do 12. leta.

Zeleno ostrvo djetinjstva. (Prir. Muris Idrizović.) Sarajevo, »Svjetlost« 1980. 71 str. 8°. (Mladi dani-lektira.)

Izbor pripovedk iz bosanskohercegovske književnosti za otroke.

Do 12. leta.

Zlatokosa djevojka. Slovačke i češke priče. (Zbrala Božena Nemcova. Prev. Smiljana Kršić in Ina Krstanović. Ilustr. Hamid Lukovac. 6. izd.) Sarajevo, »Veselin Masleša« 1979. 111 str. 8°. (Lastavica-lektira.)

Prevod dela: O krasne zlatokovhase panne. Vybrane bachorky narodne.

Od 9. do 12. leta.

Detinjstvo. Časopis o književnosti za decu. Novi Sad, Zmajeve dečje igre 6 (1980) 1—4.

Tudi za šesti letnik revije so značilni pestra vsebina in tehtni teoretični prispevki. V prvi številki je težišče na prikazu sodobnega lutkovnega gledališča (lutkovna dramaturgija pri nas, ulično lutkovno gledališče, lutke na televiziji, igralec in supermarioneta, jezik v sodobnem lutkovnem gledališču ipd.). S članom in prepesnitvami je predstavljen izbor iz otroške poezije ustvarjalcev turške narodnosti pri nas, navedene pa so tudi zbirke otroške poezije turških piscev pri nas, objavljene v turškem jeziku. Novo Vuković iz sodobne teoretične misli nakazuje dileme vrednotenja književnih del za otroke in mladino ter razmišlja o specifičnosti te književnosti, nagrajeni esej Zmajevih otroških iger pa nas podrobneje seznani s pesniškim svetom sodobnega srbskega pisca za otroke Momčila Tašića. — Druga številka prinaša teoretične članke o otroški književnosti (Jože Pogačnik piše o njenem pojmu in recepciji, Kurt Franz o otroški poeziji, Slobodan Ž. Marković pa o njenem poimenovanju) in literarni didaktiki (Mark Soriano, Lothar Bredella). — Tretja številka

je tematska in je posvečena portretu pesnika Dušana Radovića. Razdeljena je na tri poglavja: odlomki iz beležk Dušana Radovića, znani pesniki in književni teoretiki o Dušanu Radoviću ter pesnikova bibliografija. Številko je uredil Milan Pražić. — Četrta številka vsebuje jedrnate zapise o knjižni beri za otroke leta 1979 v bosansko-hercegovski, hrvaški, makedonski in srbski literaturi. Taras Kermauner predstavlja slovenski pesniški zbirki: Saša Vegri *Mama pravi, da v očkovih glavi* in Miroslav Košuta *Zaseda za medveda*. V nagrajenem eseju Zmajevih otroških iger je predstavljena Raičkovičeva knjiga poezije *Slike i prilike*. Zanimiva sta prispevka o novem branju Zmajevega lista *Neven* (s kritičnega stališča do Zmajeve pedagoške naravnosti) ter 50-letnici izhajanja *Politike za decu* (podlistka beograjske *Politike*). Dragoceni so pregledi pod skupnim naslovom *Otroška književnost v letu 1979*, v katerih so navedeni izdajatelji otroških knjig v Jugoslaviji ter posamezne knjižne zbirke za otroke in njihovi uredniki; knjige jugoslovanskih avtorjev za otroke; knjige in članki o otroški književnosti ter knjige in članki o pouku književnosti. Dodan je tudi pregled vsebine šestega letnika revije.

Na naslovnih straneh vseh štirih števil so ilustracije priznanih jugoslovanskih ilustratorjev: Marlenke Stupice, Slobodana Kuzmanovića, Marije Lucije Stupice in Mića Mihajlovića. — Glavni in odgovorni urednik *Detinjstva* je Vladimir Milarić.

D. T.

Bookbird. Issued by the International Board on books for young people (IBBY) and the International Institute for Children's literature and reading research. Dunaj 1980, 1—4.

Revija *Bookbird*, ki izhaja v angleškem jeziku, objavlja prispevke o mladinski književnosti, literarni vzgoji mladih, sezname nagrajenih knjig in strokovne literature posameznih držav. Redno poroča o delu IBBY in posameznih nacionalnih sekcij. V reviji so predstavljeni tudi avtorji, ki so prejeli za svoje knjige oziroma ilustracije mednarodne ali pa nacionalne nagrade in priznanja. Tako so v 2. številki predstavljeni dobitniki nagrad in priznanj H. Ch. Andersena za leto 1980, in sicer za literaturo Bohumil Říha (nagrada), Lygia Bojunga Nunes in Harry Kullmann (priznanje); za ilustracije Suekichi Akaba (nagrada), Tomi Ungerer in Etienne Delessert (priznanje). V 3. številki pa je objavljen prispevek Tatjane Pregl, umetnostne zgodovinarke in publicistke iz Ljubljane: *Two award-winning Slovenian illustrators*, v katerem predstavlja Levstikova nagrajenca Marjana Mančka in Marjana Amaliettija. V tem letniku še posebej izstopajo prispevki, ki obravnavajo problematiko prizadetih oseb. Norveški profesor Tordis Ørjasæter obravnava v članku *The handicapped in literature* (Prizadeti v literaturi) skandinavske, angleške in nemške knjige, v katerih nastopajo prizadeti. Članek je izšel v 1.

in 2. številki. Virginija Allen Jensen iz Danske objavlja v svojem prispevku z naslovom: *A Picture book for the blind* (Slikanica za slepe) razgovor z Jakobom Gormsenom o knjigi: *What's that?* (Članek je izšel v 1. številki.)

Zelo zanimiv je tudi prispevek Kyoko Matsuo v 3. številki: *Feel it and read it — Handmade books for handicapped children in Japan*. Avtor(ica) poroča o »tipljivih« knjigah, v katerih so ročno izdelani liki iz različnih materialov, kot na primer iz papirja, lesa, usnja, volne, blaga, pritrjenih na trdno podlago. Te knjige so namenjene slepim pa tudi drugače fizično in psihično prizadetim otrokom.

Revija *Bookbird*, ki je bogato ilustrirana, urejajo dr. Richard Bamberger, dr. Lucia Binder in Knud-Eigil Hauberg-Tychsen.

Bulletin Jugend + Literatur. Hamburg, München 12 (1980) 1—12.

Bilten spremlja problematiko mladinske književnosti v kratkih, zgoščenih in aktualnih sestavkih, kar mu daje še posebno informativno vrednost. V svojih bogato ilustriranih zvezkih objavlja poleg recenzij tudi kritična razmišljanja o trendih v mladinski književnosti, obvešča o strokovnih srečanjih, nagradah, delu založb v ZRN in drugih državah. Predstavlja vidnejše svetovne mladinske avtorje, pisce in ilustratorje. Poleg knjig za mlade obravnava tudi druge medije: strip, časopise, televizijo, gledališče in drugo. Preglednost posameznih števil omogočajo stalne rubrike, med katerimi je še posebej zanimiva rubrika FORUM, ki obravnava zaokrožene teme iz mladinske književnosti, na primer rasizem v otroških knjigah, dekliška literatura, filmi za otroke, knjige za počitnice, muzeji za otroke, mladinske knjige z vojno tematiko,

motiv ubežništva v novejših mladinskih knjigah... Urednik biltena je Horst Künnemann. Kot priloge biltena izhajajo občasno tudi obsežne strokovno-teoretične knjige, ki obravnavajo zaključene, še posebej aktualne teme iz mladinske književnosti in knjižne vzgoje (na primer: *Bilderbücher — Bilderbücher, Märchen — wozu? Kinder und Medien*). Doslej je izšlo 15 zvezkov.

Tanja Pogačar

Pionirska knjižnica Leopolda Suhodolčana na Ravnah na Koroškem.

13. decembra 1980 je Koroška osrednja knjižnica — Študijska knjižnica odprla svojo enoto Pionirsko knjižnico, ki jo je po odloku skupščine Kulturne skupnosti občine Ravne na Koroškem poimenovala po umrlem mladinskem pisatelju. Odlok so sprejeli na dan njegove smrti 8. februarja 1980. V pritličju prenovljenega magistrata so izposojevalnica s čitalnico ter domiselno in barvno ubrano urejen prostor za prireditve in posebne oblike dela z mladimi bralci. Ob otvoritvi je knjižnica izdala prospekt z izčrpnimi podatki o organizaciji in nalogah knjižnice, s sliko Leopolda Suhodolčana in predstavitev njegovega dela. Pripravili so tudi prvo razstavo v novi enoti, na ogled so bila Suhodolčanova dela, prevodi njegovih del, številna priznanja, ki jih je prejel, med njimi Levstikova nagrada, plaketa kurirja Jovice, priznanja Zlata knjiga, Trubarjeva plaketa in druga, ilustracije Suhodolčanovih del v originalih (Marjan Manček, Janez Vidic, Aco Mavec, Marlenka Stupica) ter zajetne mape z ocenami Suhodolčanovih del, sožalnimi pismi ob njegovi smrti in drugim gradivom, ki ga skrbno zbira in urejuje Marija Suhodolčan.

D. K.

Razstava likovnih del osnovnošolcev v Mariboru. Likovni del knjige je nepogrešljiva kakovost za otroško in celo mladinsko književnost. Ko se likovni pouk »osamosvoji« v osnovni šoli, postane nadaljevanje tega, kar se je odvijalo v VVZ, seveda pa je pridobil vsebinske in tehnične nove razsežnosti, pač skladno z rastjo in zmogljivostjo šolarja. Teme so kaj pogosto navezane na literarno predlogo, dogodek iz življenja, fantazije. Mariborska Pedagoška akademija pa je pričela z likovnimi razstavami osnovnošolske mladine tako, da bi prišli do izraza kar najboljši dosežki, kjer so učitelji s svojim delom razmahnili likovno delo šolarjev, jim ga priljubili in so dosegli uspehe tudi izven republike in države. Kot prvo razstavo je po svoji zamisli pripravila na Pedagoški akademiji Maribor kranjska učiteljica Jolanda Pibernik in predstavila okoli 140 eksponatov. Seveda gre za širok izbor tematike, vse od slik z različnimi tehnikami, pa do grafik in plastik. Izbor eksponatov lahko razvidno poda dosežke in ne nazadnje rast otrok in osterenje likovnega občutka. Na ta način si lahko obetamo, da se bodo zvrstile lepe razstave, ki bodo ponazorile skupek najboljšega, kar premoremo kot dosežke osnovnošolske prakse.

Nagib h klasični pravljici?! Nenadoma se je izkazalo, da so knjigotržci v Zahodni Nemčiji ugotovili, kako opazno je naraslo povpraševanje za klasične pravljice za otroke in mladino, čeprav je dolga leta veljalo, da jeokus današnjih otrok usmerjen v realistično pravlico ali pripoved. Ker ta pojav očitno ni bil odraz želja staršev, ampak otrok, se je izkazalo, da ne gre za trenutno modno muho. Pa so strokovniaki in psihologi strokovno raziskali ta premik okusa otrok in najprej ugotovo-

vili, da zares in kar prepričljivo narašča interes za klasično pravljico, ljudsko ali umetno. Vzrok temu še ni povsem na dlani, vse več znamenj pa kaže, da je fantazija klasične pravljice tisto mikavno središče, ki jo moderna pripoved realističnega kova ne premore, najsi ima pravljicano preobleko. Lahko da so v ozadju tudi mitične sestavine, pa tja do pravične premočrtnosti in zmagujočega zaključka dobrega in vitalnega. Fantazija, zlasti tista, ki presega realne okvire in postreže z nenavadnim, tudi fantazijo vzbujajočim, je sredica zanimanja otrok sedanje generacije — kot pove zaključek. Lahko, da je fantazijska pravljica kot potreba sedanjih otrok nastala iz odpora do realnega sveta in zgodnjega potiskanja otroka v svet realij. Okolje, predvsem mestno, je ekološko tudi otroku utesnjeni svet, ki ga nezavedno navdaja z nelagodjem, in zato otrok ne želi po vsej sili in z vsako »zgodbo« realij, da tudi pri pripovedi in branju buta vanj železobetonski svet. Kot ugotavljajo strokovnjaki, je zlasti v letih, ki so značilna za odprtost do fantazije, otroku potreben svet fantazije in ne realne deskriptivnosti ali pa tudi tovrstne pripovedi. Vse več psihologov priznava fantazijo kot motor ustvarjalne odprtosti, hkrati pa povedo, da otroke kasneje življenje in izkustvo samo popelje v realno razmerje do okolja in sveta. Fantazija pa je dobrodošel element, ki se v kasnejših letih lahko ustvarjalno izkaže. Tudi znotraj moderne pripovedi so posebno priljublene tiste knjižice, ki premorejo fantazijo, ne pa toliko one, ki se zavestno odtegujejo fantaziji.

Večji poudarek mladinski operi in baletu. V mnogih evropskih mestih so prav zadnja leta zaznamovali porast mladinskih oper in baletov.

Včasih so bile te predstave, namenjene otrokom in mladini, uprizorjene le okoli novoletnih praznikov, kar je pomenilo več ali manj le enkratno doživetje tovrstne umetnosti v letu. Mladinska gledališča od Prage, Kölna, Milana, Šibenika idr. so dosti pripomogla k omiki gledaliških potreb mladine, odtod tudi razširjeno zanimanje za opero in balet. Seveda pri slednjem ne moremo odmisлити interesa za glasbo in ples. Britten je bil nekoč osamljen umetnik, ki je globoko dojel, kako malo so naredili v Angliji in drugod, da bi mladina glasbeno dojela, zaživela v svetu glasbeno-scenskih prireditvev. Seveda so se od tedaj razmere spremenile in v velikih mestih so se tovrstne predstave pomnožile in imajo vse več publike. Pojavil se je mladinski musical, pa jazz-balet, ob novodobnih prijemih glasbenega ustvarjanja opere, ki je vsebinsko in glasbeno drugačno kot klasično. Ogromno je k osnovnemu dojemanju, veselju do glasbe pripomogel Orffov inštrumentarij, ki ga poznajo tako rekoč od vrtca dalje. Seveda pa je to le del glasbenega sveta, ki ga je treba negovati, razvijati in ne nazadnje tudi gledališko predstaviti. Uspehi mladinskih oper in baletov so naredili svoje, v velikih središčih so tovrstne scenske prireditve postale reden dogodek sezone.

Ilustrirana knjiga za slepe. Med knjižnimi izdajami za slepe so zlasti v zadnjem desetletju posvetili dosti pozornosti mladim, tistim, ki šele začenjajo brati, pa onim, ki že obvladajo branje. Na tem področju je dosti storjenega v skandinavskih državah, zato ne preseneča, če se je tu porodila ideja o ilustrirani knjigi za slepe. Zamisel je nastala januarja 1970 v Drottningholmu pri Stockholmu, ko se je Virginia Allen Jensen pogovarjala z učiteljem slepih.

otrok. Učitelj je menil, da ni mogoče ustvariti ilustracij za slepe v klasičnem pomenu, kot to običajno pojmuje. Virginia Allen Jensen se je sprva oprla na knjigo Lea Lionnija *Malo modro in malo rumeno*, ki govori z abstraktnimi ilustracijami. Na tako osnovo bi bilo treba »prevesti« barvne abstrakcije z ustreznimi reliefnimi znaki, ki jih lahko slepi otipa in medsebojno loči v različnosti znakov in površine. Ko so norveški prijatelji, ki delajo s slepo mladino, dobili take »prevode« ilustracij, je bilo treba dolgo časa čakati, toda odgovor je bil izčrpen: ideja je dobra, izvedba pa ne tako in da je težko »prevesti« Lionnijevo knjigo v ilustracije za slepe. Ideja je ostala. Preizkusili so na neki angleški šoli za slepe in sedemletna popolnoma slepa deklica se kar ni mogla ločiti od knjige. Ko so knjigo preizkusili še na drugih slepih otrocih, so se lotili množične izdaje, poprej pa so morali rešiti vprašanje reliefnega tiska, ki je seveda nekaj posebnega. Sodelovali so tudi danski strokovnjaki. Ko je izšlo 20.000 izvodov takih knjig, je to pomenilo zmago zamisli, najsi je vsaka od knjig 40 % dražja od običajne. Taktilne slike so postale sila bogato doživetje za slepo mladino. Leo Leoni in njegova knjiga *Malo modro in malo rumeno* je doživela tisto, o čemer so dvomili mnogi. Pojavil se je Svern Holm, pa Finn Christensen, ne nazadnje Jakob Gormsen s popularno knjigo *Kaj je to?* in tako je bil led prebit; polagoma, a vse bolj redno narašča število ilustriranih knjig za slepo mladino.

Vojna tematika v finski mladinski književnosti. Gotovo spada Jugoslavija med države, ki imajo največ mladinskega leposlovja z vojno tematiko. Ugotoviti bi se dalo, da se je tovrstna književnost po svetu

razmahnila po 2. svetovni vojni in da je bilo poprej te literature za mladež le malo. Če se zadovoljimo s približnim prebliskom, kako je s to književnostjo pri drugih narodih, bi se dalo reči, da je je znatno manj in da uživa različne odmeve pri mladih bralcih, pri pedagogih in pri strokovnjakih za mladinsko leposlovje, pač odvisno od knjig. Finska, v mnogočem zanimiva po otroški in mladinski književnosti, po bogatih in modernih ilustracijah, je že med leti 1920 in 1930 poznala kar lepo število knjig z vojno tematiko. Ker je Finska postala samostojna šele 1918, je razumljivo, da je v teh mladinskih knjigah dosti domovinskega žara, poveličanja bojev za svobodo. Seveda pa je odsevala vojna 1939–40 in 1941–44 na poseben način in z drugačnimi pogledi na zgodovinska dogajanja, kot bi to spremljali v istovrstni mladinski književnosti Norveške, Francije ali Češkoslovaške. Politična vprašanja v finskih knjigah ne pridejo v ospredje, važen akcijski poudarek zamegli realne razmere in šele 1960 se da govoriti o realističnem vnašanju večjega deleža življenjske stvarnosti, tragedije ljudi. Nasploh pa se da ugotoviti, da sicer doživlja mladinska književnost Finske kar mnoge prevode v tuje jezike, ne pa tudi vojna mladinska tematika. Razloge za to je treba iskati v naravi vsebine vojne tematike kot tudi v njihovem zapletenem položaju. Tudi ostre besede kritike so bile uperjene v samolastna tolmačenja, kot sevajo iz pripovedi. Ena redkih knjig, ki pa je doživela mednarodno afirmacijo s prevodi, je Aili Konttinenova povest *Kirsti se vrača domov*, ki je bila prvič objavljena 1974. leta, in govori o mali deklici, ki se mora ločiti s finsko družino in preživi štiri težka leta pri dobrodelnici družini na Švedskem.

Brazilska razprava o mladinski književnosti. Cecilia Meireles velja v Braziliji za strokovnjakinjo v okviru otroške in mladinske književnosti. Njena knjižica *Problemas de literatura infantil* je doživela drugo izdajo in z dodatki pripravljajo tretjo. *Problemi mladinske književnosti* niso nekaj povsem novega v problemskem območju, saj se avtorica nujno navezuje tudi na starejše evropske izkušnje, vendar pa razvija razpravo ob jasnem upoštevanju brazilskih razmer in brazilске produkcije za mladinsko knjižgo. Pri tem jo plodovito dopolnjuje Ruth Villela de Souza z *Informativnim biltenom za bibliografijo o mladinski književnosti*. Prav slednje redne izdaje pa omogočajo široko informacijo za vse, ki se poklicno ali drugače ukvarjajo z novitetami s področja mladinskega leposlovja ali strokovne literature s tovrstno problematiko.

Antologija, ki je doživela priznanja in prevode. Že nekaj let vzbuja pozornost knjiga, namenjena mladini, ki vsebuje pripovedna dela trinajstih avtorjev in ima skupen naslov *I Was Fourteen at That Time*. Gre za motivno enovit prikaz vojnega časa, kot ga je izkustveno doživel posamezni avtor. Knjiga *Tedaj sem imel štirinajst let* velja za realistično pričevanje na leposlovni ravni o mladostnikih in njih pogledih, kako so doživljali vojni čas. Okoli te antologije je nastala tudi polemika, vprašanja so se vrtela tudi okoli memoarnosti, oziroma narativnosti posameznih zgodb. Antologijo so prevedli v več jezikov.

»Povrnimo lutke otrokom!« Tako je dejal M. Jensen, psiholog, ki se ukvarja z mladinsko književnostjo in dejavnostjo. Pri tem je mislil dvojje: da pri lutkovnih predstavah

vse preveč oddaljeno spremljamo otroka in mu v bistvu vsiljujemo model odraslega, čemur dostikrat botruje »modernost«. Otroci ne pokažejo navzven, da potrpežljivo prenašajo, kar jim pač odrasli ponudijo v lutkovni predstavi. Jensen priporoča, naj preizkusijo klasično uprizoritev z lutkami, pa katero od eksperimentalnih uprizoritev ali pa »mešanic«, pa se bodo hitro prepričali, da so otroci navdušeni za prvo. Poigravanje odraslih z lutkami, kot da je vse to namenjeno otrokom, je slepilo, pravi M. Jensen. Prav tako je nastopil proti ilustratorjem temnih barv in tistim risbam, ki dejansko delajo za odrasle na temo otroške ali mladinske zgodbe. Predvsem bi morali poznavalci mladinske ilustracije dobronamerno nastopiti proti takim pojavom, čeprav ponavadi gre za umetniško ilustracijo, a na otroka deluje odbijajoče. Tako primeri so največkrat oddaljeni od vsebine pesmi ali proze, kar naredi knjigo še bolj diskrepantno.

Skrivnost Kameljega hriba. Tak je naslov uspešnice Zvie Golan, ki je v prijetni in netendenčni pripovedi prikazala prijetne dogodivščine desetletnega fanta iz kibuca, ki je s svojimi tovariši rešil pred uničenjem hrib z arheološkimi dragocenostmi, koder naj bi bila speljana cesta. Pripoved je podana v prvi osebi, Zvia Golan vnaša niz zanimivih oseb od beduinov, profesorjev, delavcev, otrok, vse pa je povezano na pustolovski način v napeto zgodbo, z neprisiljeno vzgojnim momentom in prebujajočo zavestjo, da so arheološke ostaline del naše kulturne dragocenosti.

Stehlikova o sodobni ilustraciji. Seveda se je Blanka Stehlikova omejila na českoslovaške primere, ko študijsko govori o *Sodobni ilustraciji*.

ciji v otroških knjigah. Knjiga je izšla pri praški založbi Odeon. Čeprav ne gre za obsežno delo, pa je toliko bolj pomembno zaradi zgoščenosti in temeljitega poznavanja češkoslovaških ilustratorjev. Pisateljica študije je vključila znana imena, vse od klasično-modernega Josefa Lade, Jiřija Trnke, pa do Adolfa Borna, Mirka Hanaka, Jane Sigmundove, Jiřija Salamouna, Odřeja Sekore, upoštevala pa je 24 ilustratorjev, vse do najmlajših.

Poljski slovar književnosti za otroke in mladino. V Varšavi je pred časom izšel *Maly slownik literatury dla dzieci i mlodziezy* v uredništvu Krystyne Kuliczowske. Slovar je skupinsko delo, ki vsebuje podatke o pisateljih in delih, informacije o poljskih klasikih in klasikih svetovne literature za otroke in mladino. Dragoceno je tudi, da zgoščeno poda pomembne ilustratorje in kritike ter teoretike, ki se ukvarjajo z mladinsko književnostjo. Knjiga je urejena abecedno in nudi tudi bibliografijo posameznih avtorjev. Celotni slovar pa je predvsem namenjen širokemu krogu interesentov, od staršev in učiteljev do študentov.

Uporabna knjiga o mladinskih pisateljih. Adele Sarkissian je kot urednica zbrala skupino avtorjev, ki so sestavili knjigo *Writers for Young Adults: Biographies Master Index*. Knjiga je že pred časom izšla v Detroitu in nudi zgoščene informacije o pisateljih, pesnikih, dramatikih, neleposlovnih pisateljih, scenskih in televizijskih piscih ipd. Knjiga je namenjena študentom na univerzah, profesorjem in knjigarnarjem. Upoštewane so različne starostne stopnje, kar je sila prikladno za uporabnika, ki bi sicer bil dostikrat v zadregi pri obilnega knjižnega materiala. Knjiga upošteva veliko biografij in vsaka ima ustrezno bibliografijo.

»Ptica sreče« L. Paleckove tudi v prevodu. Češka književnica L. Paleckova je napisala *Ptico sreče* za predšolske in začetnošolske otroke, zato temelji knjiga na bogatih ilustracijah Josefa Palecka. V bistvu gre za priredbo ljudske pravljice, ki jo je Paleckova s poznavanjem otroške dojemljivosti priredila. Pri takih knjigah ima glavni delež ilustrator, J. Palecek je bolj nagnjen k tradiciji češke ilustracije, vendar pa ima svoj individualni obraz, ne da bi slepo sledil tradiciji. Zgodba je sama po sebi zgovorna, kljub pravljlični preobleki aktualna, zato ni čudno, če so to knjigo prevedli v angleščino, pri tem pa ohranili Paleckove ilustracije.

Z dvomom o knjigi Lewisa Carrolla. Pred časom je izšla knjiga L. Carrolla *Zgodba o Silviji in Brunu* z ilustracijami H. Furnissa. Prvič je to delo izšlo 1904 v dveh zvezkih. Sedanji natis pa je pokazal, da je vsebina *Zgodbe o Silviji in Brunu* današnjemu mlademu bralcu docela tuja. Čeprav je avtor jasen, pa je dolgovezen, čeprav ostre presoje, zapade v sentimentalnost, pa je spet rezko oster, a tudi humorno blag. Celota *Zgodbe o Silviji in Brunu* je v jedru povsem nekaj drugega kot *Alica v čudežni deželi*. Knjiga je ena tistih, ki jo mladi bralci brez zadržkov potisnejo v kot in pozabo. Pri tem je paradoksalno, da knjigo krasijo ilustracije enega vrhunskih angleških ilustratorjev, vendar pa vsega priznanja vredno delo H. Furnissa ne more rešiti Carrolla.

Kritika zoper šibek jezik v mladinskih delih v Angliji. Manj opazno, a odločno se je uveljavila kritika na Angleškem, ki je opozorila na šibek, površen jezik pisateljev mladinskih del. Kajpak take misli ne izvirajo iz primerov vse povprek in

počez, ampak gre za posamezne pojave. Zato pa so tem bolj apostrofirani — ne glede na poprejšnje izkušnje leposlovnih pisateljev in glede na konkretne primere. Npr. O. Dehnov roman *Good by Day*, ki govori o teenagerski mladini sodobne Anglije, ima imenitna opazanja o enem dnevu življenja dvanajstletnega mestnega dekleta, avtor se je podredil stvarnosti v luči družinskega dogajanja in širšega vključevanja oseb in protislovij. Skratka realizem romana je sam po sebi žel priznanje, nikakor pa ne jezik O. Dehna. Seveda navedeni primer ni edini, ko se kritika obrača zoper koketiranje z jezikovno »modernostjo« in vztraja na realnem, a jezikovno nespor- nem jeziku.

Popularne so postale knjige o mestih. Med neleposlovnimi knjigami strokovnjaki za mladinsko književnost opazajo, da vlada vse večje zanimanje za knjige o mestih (in državah) izven domače dežele. Pojav si razlagajo z vse bolj rastočim zanimanjem mladine, da spozna druge dežele in običaje, ljudi v vsakdanjem življenju in sodobnosti. K takemu knjižnemu zanimanju so opazno pripomogle televizijske oddaje o mestih, potopisih, narodnih običajih ipd. Seveda pa ta zapažanja veljajo za visoko razvite države, kjer otroci, mladina in odrasli mnogo potujejo po svetu. Ena takih knjig, zgolj kot primer, je *Živeč v Tokiju* F. Kabajashija, kjer gre za odmerjeno besedilo, za skrbno pretehtane fotografije in ilustracije. Najsi gre za to ali kako drugo knjigo, povsod avtorji izhajajo iz principa, da mora biti besedilo kratko, nesuhoparno, da mora odraziti sodobni čas, in ker gre za velika mesta, tipiko urbaniziranega življenja in kulture. Prav kulturni delež ima bogat in pregleden presek vsega, kar je bistveno za

neko mesto. Avtorji se praviloma ne izogibajo prikaza kontrastov med tradicijo in sodobnim utripom. Važno vlogo ima vse, kar slikovno pripomore k boljšemu poznavanju takega mesta, vendar brez primesi po atraktivnosti ali senzacionalnosti.

Negativno mnenje pedagogov in psihologov o televizijskem programu v Nemčiji. V Zvezni republiki Nemčiji so skušali ugotoviti razmerje med aktivnostjo mladine in gledanjem televizije, seveda pa so pedagogi in psihologi zasledovali še vrsto vzporednih problemov. Ugotovili so, da mladina, od predšolske do srednješolske, vse preveč dolgo ostaja pred televizijskim zaslonom, da je navada postala že izgovor za pasivnost, ki je posledica televizijske konfekcije. Umestno je govoriti o primerih, ki so zasvojeni s televizijo, saj sicer mnoge teh ne zanima vse povprek, od reklam do komentarjev in pustolovskih filmov ipd. Pasivizacija skozi zasedenost pred televizorjem ima tudi neugodne posledice za šolsko aktivnost, čeprav po drugi strani raziskovalci priznavajo, da je mnogo (šolsko) koristnega, vendar pa je takih oddaj komaj za kako uro na dan v vsem seštevku. Razmišljujoče je delovala knjiga, ki jo je mladi bralec prebiral in se aktiviral v spoznavnih vrednostih, a ni ostal zgolj pri spoznavanju. Celodnevni program TV je sam po sebi sporen glede na malo količino tega, kar spada h kulturi, spoznavanju, izobraževanju. Povsem drugo, a tudi bistveno, je vprašanje, kaj televizija sugestivno vceplja v mladega gledalca, ki še ni kritično razvit in ne more samokritično odločiti o vsebini in problemih. Pedagogi so mnenja, da so mnogo zakrivili tudi starši, ki brez pridržkov dopuščajo »gledanje v nedogled«, samo da imajo svoj mir. Dostikrat namreč tudi

starši ne vedo, kaj otroci gledajo, kako lahko to in ono deluje na otroke in mladino.

Sovjetska izdaja o ilustratorjih otroških knjig. Zapoznalo prihaja vest, da so pred časom v Moskvi natisnili knjigo E. S. Ganine *Ilustrator v sodobni otroški knjigi*, natisnila pa

jo je založba Sovjetski umetnik. Zanj je po svoji vsebini in pomenu mednarodnega značaja in se ukvarja prvenstveno z otroško ilustracijo predšolske dobe. Knjiga ima okoli 190 primerov ilustracij, polovica jih je barvnih. Vsebuje pa tudi primerno bibliografijo.

I. G.

ZAPISI

VSEBINA

	Stran
Niko Grafenauer: Ta roža je zate	5
Dane Zajc: Svetloba otroštva	16
Josip Ribičič: Slovensko mladinsko slovstvo v povojni dobi	19
Drago Bajt: Znanstvena fantastika	24
Ivo Zorman: Četvero vprašanj mladih bralcev	32
Jože Rode: Televizijska igra za otroke in mladino	35
Vili Vuk: Televizijska risanka	42
Matjaž Schmidt: Pogled na letošnji bolonjski sejem knjig za otroke s posebnim ozirom na otroško ilustracijo	45

OCENE — POROČILA — BIBLIOGRAFIJE

Marija Švajncer: Igrivi svet pisateljice Branke Jurce (Žrebiček brez potnega lista, Ko Nina spi, Prgišče zvezd)	52
Borut Stražar: Svet predšolskega otroka v zbirki Ringaraja	55
Slavko Jug: Oživiljena dediščina (A. Glazer: Žigažaga)	57
Berta Golob: Nova pripovedna dela (B. Hofman: Ringo star)	58
Gema Hafner: Nova pripovedna dela (C. Zagorski: Povest o dveh starih, pred- vsem pa o psu; B. Golob: Drobne zgodbe)	58
Berta Golob: Nova zvezka v zbirki Obrazi (G. Kocijan: Josip Jurčič; S. Sitar: Jurij Vega)	60
Dr. Zorica Turjačanin: Poskus poetike književnosti za otroke (R. Prelevič: Po- etika dečje književnosti)	62
Tanja Pogačar: Mednarodna razstava mladinskih knjig v Münchnu	65
Danijela Sedej: Gradivo za leksikon sodobnih slovenskih mladinskih pisate- ljev, 2. del	67
Dr. Milan Crnković: Popis knjig mladinskih pisateljev z območja Jugoslavije, ki so izšle na Hrvaškem leta 1978	84
Habiba Ovčina: Izbor knjig za mladino iz knjižne produkcije v BIH leta 1979 in 1980	88

ZAPISI	97
------------------	----

OTROK IN KNJIGA

12

Revijo ureja s sodelovanjem uredniškega odbora

Darja Kramberger

Opremila Breda Varl

Izdali

Pionirska knjižnica Mariborske knjižnice

Pedagoška akademija Maribor

Festival Kurirček

Pionirska knjižnica Ljubljana

Založila Založba Obzorja Maribor

Za založbo Drago Simončič

Natisnilo

ČGP Večer 1981 v Mariboru

IZ VSEBINE PRIHODNJE ŠTEVILKE

Alenka Glazer v svoji študiji obravnava mladinsko književnost v času NOB.

Walter Scherf, direktor Mednarodne mladinske knjižnice v Münchnu, razmišlja o pomenu in funkciji pravljice ter se vprašuje, ali potrebujejo naši otroci pravljice.

O delu lani umrlega italijanskega pisatelja Giannija Rodarija Srečanje z domišljijo piše psiholog Janez Plemenitaš.

Rosanda Sajko iz svoje bogate režiserske dejavnosti podaja teoretične poglede na ustvarjanje za radio in razčlenjuje dela Frana Puntarja.

OTROK IN KNJIGA 1981 ŠT. 12 STR. 1—
MARIBOR

OTROK IN KNJIGA LETNIK 9 ŠT. 12 STR. 1—
MARIBOR 1981